

42650

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ALMAN DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

İbrahim Halil YURTCAN

42650

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ALMANCA BÖLÜMLERİ
HAZIRLIK SINIFLARINDA DİL ÖĞRETİMİ
(PROGRAM GELİŞTİRME VE UYGULAMALAR)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof.Dr. Yılmaz ÖZBEK

ERZURUM-1995

Y.Ü. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ERZURUM

ÖZET

"Atatürk Üniversitesi Almanca Bölümleri Hazırlık Sınıflarında Dil Öğretimi (Program Geliştirme ve Uygulamalar)" adlı çalışmamızda Atatürk Üniversitesi bünyesinde bulunan Almanca Bölümleri hazırlık sınıflarındaki uygulamaları incelemeye çalıştık. Çalışmamızın amacı, uygulamaların çağdaş yabancı dil öğretimi anlayışı doğrultusunda yürütülüp yürütülmediğini, yabancı dil öğretimi alanındaki bilimsel gelişmelere uygun olup olmadıklarını irdelemek ve uygulamaların önemli bölümlerini oluşturan ders programları ile sınavları ayrı ayrı ele alıp aksaklıklara çözüm önerileri getirebilmektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde Atatürk Üniversitesi Almanca Bölüm'lerinin hazırlık sınıflarının kuruluş aşamasını, kuruluş amaçlarını ve uygulamalarda karşılaşılan sorunları inceledik.

Çalışmamızın ikinci bölümünde yabancı dil öğretim yöntemlerini ve bu alandaki gelişmeleri gözden geçirdik. Hazırlık sınıflarında uygulanan yöntemleri, sistemleri ve aksaklıkları belirlemeye çalıştık. Bu iş için anketlerden ve gözlemlerden yararlandık.

Üçüncü bölümde hazırlık sınıflarında uygulanan "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarını ve bu sınavlardaki soru tiplerini inceledik. "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarını Almanya'da yabancı öğrencilere yüksek öğrenim öncesi öğrencilerin Almanca bilgilerini belirlemek amacıyla uygulanan "P.N.d.S" sınavları ile karşılaştırdık. Hazırlık sınıfı öğrencilerinin Almanca düzeylerini daha gerçekçi olarak belirlemede yardımcı olabilmek amacıyla sınavlarla ilgili öneriler getirmeye çalıştık.

Dördüncü bölümde hazırlık sınıfları ders programlarını ve derslerin dağılımını ele aldık. Öğrencilerin bildirişim yeteneklerinin geliştirilmesi ve derslerde daha aktif olmalarına yönelik olarak "Grup çalışmaları ve İkili çalışmalar" ile ilgili öneriler getirmeye çalıştık. Hazırlık sınıflarının ders programlarının hazırlanmasında esas öğretim programlarının da göz önünde bulundurulması, bu sınıflardaki öğretimin bir kurs niteliğinde olması görüşünden hareket edilmesi ve bu sınıflarda derslerin uzmanlaşmış, pedagojik formasyon sahibi öğretim elemanları tarafından yürütülmesinin yararları üzerinde durmaya çalıştık.

Çalışmamızda Atatürk Üniversitesi Almanca Bölüm'leri hazırlık sınıflarının kuruluş aşamalarını, bu bölümlerde uygulanan ders programlarını, yabancı dil öğretim yöntemlerini ve Almanca bilgisi belirlemek amacıyla yapılan sınavları irdeliyerek aksaklıkların giderilmesinde yardımcı olabilmeyi amaçladık. Bu doğrultularda öneriler getirebilmeye çalıştık.

ALMANCA ÖZET

ZUSAMMENFASSUNG

Die vorliegende Arbeit beabsichtigt, die Durchführungen der Programme in der Vorbereitungsklassen der Deutschabteilungen der Atatürk Universität in Erzurum einer Analyse und Beurteilung zu unterziehen. Das Ziel der Arbeit ist festzustellen, ob sich die Durchführungen der Programme der heutigen methodisch-didaktischen Kozeption des Fremdsprachenunterrichts anpassen, oder ob sie von den fortschreitenden wissenschaftlichen Erkenntnissen abweichen.

Während der Untersuchungen stellten wir manche Abweichungen im Bereiche der Methodik, der Programme und der Prüfungen, die man in diesen Klassen durchführt. Wir versuchten Lösungsvorschläge für diese Abweichungen zu bringen, die der moderne Fremdsprachenunterricht voraussetzt.

Im ersten Teil der vorliegenden Arbeit befassten wir uns mit dem Gründungsprozess der Vorbereitungsklassen. Zuerst stellten wir den heutigen Stand dieser Klassen fest. Dann untersuchten wir den Gründungsprozess und die Zielsetzung des Deutschunterrichts und dann die Schwierigkeiten der Durchführungen in diesen Klassen. All dies haben wir durch die Umfragen erfahren.

Wir fassten in dem zweiten Teil der Arbeit zuerst manche Methoden des Fremdsprachenunterrichts zusammen und dann wollten wir die Systeme untersuchen, die man in diesen Klassen anwendet. Neben der methodisch - didaktischen Abweichungen sind die Bewertungen der Studenten über die Durchführungen der Programme und der Prüfungen, die sie ablegen sollten, sind herausgezogen.

Im dritten Teil dieser vorliegenden Arbeit analysierten wir die Fragetypen der Prüfungen zum Nachweis der Deutschkenntnisse, die die Studenten an den Deutschabteilungen der Atatürk Universität schaffen sollen, um mit dem Hauptstudium zu beginnen. Dann wollten wir diese Prüfungen mit den Prüfungen zum Nachweis deutscher Sprachkenntnisse (P. N. d. S) der deutschen Universitäten vergleichen, die die ausländischen Studenten vor dem Beginn des Studiums schaffen sollen. Durch diesen Vergleich machten wir Prüfungsvorschläge für diese Deutschabteilungen. Nach unserem Vorschlag sollen die Prüfungen an diesen Abteilungen in der Form von "P.N.d.S" gemacht werden.

Im vierten Teil dieser Arbeit betrachteten wir die curriculare Planung und die Verteilung der Unterrichtsfächer der beiden Abteilungen näher. Da die Fortschritte im Bereiche der Methodik und Didaktik für DaF einen Unterricht fordern, in dem die Lernenden die Zielsprache aktiv und produktiv gebrauchen können, brachten wir als Vorschläge "die Partner-und Gruppenarbeit", damit das Hauptziel des zeitgemässen Deutschunterrichts erreicht wird. Das Ziel dieses Deutschunterrichts soll der Erwerb der Kommunikationsfähigkeit sein. Hier ist es auch sehr wichtig, dass die curriculare Planung des Hauptstudiums bei der Planung der Vorbereitungsklassen berücksichtigt wird.

ÖNSÖZ

"Üniversitelerimiz Almanca bölümlerindeki Hazırlık Sınıflarında dil Öğretimi" adlı bu çalışmamızda Atatürk Üniversitesi Almanca bölümlerinin hazırlık sınıflarındaki Almanca öğretimini metodik ve didaktik açıdan incelemeye çalıştık. Söz konusu olan bu sınıflardaki uygulamaları incelerken gözlem ve anketlerden yararlanma yoluna gittik. Uygulamaların bir bölümü olan sınavlarla ilgili konularda ise Almanya'daki üniversitelerin uygulamaları ile karşılaştırmalar yaparak öğrencilerin Almanca bilgilerinin daha gerçekçi olarak saptanmasına yönelik öneriler getirmeye çalıştık.

Yabancı dil öğretimi ile ilgili yeni gelişmelerden ve yöntemlerden bu sınıflardaki Almanca öğretiminde yararlanılması amacıyla ders programlarında ve uygulamalarda aksayan yönleri saptayarak öneriler getirmeye çalıştık.

Bu çalışmalarda bana her türlü destek ve yardımlarını esirgemeyen sayın hocalarım Prof.Dr. Şeyda Ozil'e, Doç.Dr. Nilüfer Tapan'a ve danışmanım Prof.Dr. Yılmaz Özbek'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İbrahim Halil Yurtcan

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET	I
ZUSAMMENFASSUNG.....	III
ÖNSÖZ.....	V
GİRİŞ.....	1
I- ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ALMANCA BÖLÜMLERİ	
HAZIRLIK SINIFLARINDA DURUM SAPTAMASI.....	4
1.1. Hazırlık Sınıflarının Kuruluş Aşaması	6
1.2. Hazırlık Sınıflarının Kuruluş Amacı ve Amaçlanan Dil Düzeyi	8
1.3. Hazırlık Sınıfı Uygulamalarında Karşılaşılan Genel Sorunlar	10
II. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ.....	12
2.1. Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinin Gözden Geçirilmesi	12
2.1.1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi.....	14
2.1.2. Konuşsal-İşitsel Yöntem.....	15
2.1.3. Bildirişimsel-İşlevsel Yöntem.....	16
2.2. Belirli Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi.....	17
2.3. Belirli-Amaçlı Yabancı Dil Öğretiminde Program Geliştirme	19
2.4. Atatürk Üniversitesi Almanca Bölümlerindeki Hazırlık Sınıflarının Öğretim Sistemlerinin İrdelenmesi.....	21
III. HAZIRLIK SINIFI UYGULAMALARI.....	24
3.1. Hazırlık Sınıfları Kurs Süresi.....	24
3.2. Derslerin Eşgüdümü	25
3.3. Hazırlık Sınıflarında Uygulanan Sınavlar.....	25
3.4. Öğretim ve Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler.....	26
3.5. Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar.....	30

3.6. Hazırlık Sınıfları İle İlgili Gereksinimler ve Öneriler.....	33
---	----

IV- HAZIRLIK SINIFLARINDA UYGULANAN

“MUAFİYET VE YERLEŞTİRME” SINAVLARI	39
4.1. Almanca Bölümleri Hazırlık Sınıfı Aşma Sınavları Soru Tipleri.....	40
4.2.Uygulanan Sınavların Bilgi Ölçme Düzeyleri.....	43
4.3. Almanca Bilgisi Belirleme Sınavlarının (P.N.d.....	45
4.3.1. Metin Aktarımı.....	46
4.3.2. Metin Çalışması	47
4.3.3. Bilimsel Dilin Dilbilgisi Yapıları	49
4.3.4. Sözlü Sınavlar.....	49
4.4. Almanca Bölümlerinde Uygulanan Sınavların P.N.d.S. Sınavları İle Karşılaştırılması.....	50
4.5. Sınavlarla İlgili Öneriler.....	53

V- ALMANCA BÖLÜMLERİ HAZIRLIK SINIFLARI İÇİN

ÖNERİLEN PROGRAM.....	57
5.1. Dilbilgisi Çalışmaları.....	60
5.2. Okuma-Anlama Çalışmaları.....	63
5.3. Konuşma Çalışmaları.....	66
5.4. Sözcük Bilgisi Çalışmaları	69
5.5. Yazma Çalışmaları.....	72
5.6. Grup Çalışmaları	76
5.7. Öneriler	81

SONUÇ.....	87
KAYNAKÇA.....	94
ÖZGEÇMİŞ	97
ANKETLER.....	98
EKLER	107

GİRİŞ

Ülkemizde öğretim sorunu uzun yıllardır güncelliğini korumaktadır. Doğal olarak yabancı dil öğretiminde de bir çok sorunla karşılaşmaktayız. Çünkü bugüne kadar ülkemiz koşullarına uygun yöntem ve gereçler geliştirilememiştir. Burada bizlere, yabancı dil öğrenimi ile uğraşan kişilere, yabancı dil öğrenecek öğrencilerin gereksinimlerini ve öndonanımlarını saptama görevi düşmektedir. Ancak bu gereksinimler ve öndonanımlar saptandıktan sonra sağlıklı bir yabancı dil öğreniminden söz edebiliriz.

Dünyada, çeşitli bilim alanlarındaki gelişme ve değişmeler, eğitim ve öğretim alanında da gelişme ve değişimlere neden olmaktadır. Yabancı dil öğretiminde de belli (özel)-amaçlı dil öğretimi (baydö) gündeme gelmektedir. Sabri Koç bu konuda şunları dile getirmektedir:

"Konumuzun etkilendiği gelişmeler eğitim alanının 'okul izlencelerini geliştirme' (Curriculum Development) dalındaki yeniliklerle bağlantılıdır. Bir başka deyişle, bugün eğitimde genel amaçlı eğitimden belirli amaçlı eğitime doğru yönelen yaygın değişme dil öğretiminde de kendini belirgin bir biçimde göstermeye başlamıştır."¹

Böyle bir gelişmeden hazırlık sınıflarının programlarının hazırlanmasında da yararlanılması gerektiği yadsınamaz.

Çalışmamızda, daha önceleri pek yaygın olmayan yabancı diller bölümlerindeki hazırlık sınıfları program ve uygulamalarını kapsayan bir inceleme yapmayı amaçlıyoruz. Bu nedenle mevcut uygulamaların ve programların aksayan yönlerini saptamaya, derslerde öğrencilerin üretken olması doğrultusunda bir program geliştirmeye ve buna yönelik öneriler getirmeye çalıştık.

¹Koç, Sabri. "Belirli-Amaçlı Dil Öğretimi (baydö)", izlem Yabancı Dil Öğretimi Dergisi, Sayı 2 Uğur Basımevi-Eskişehir, 1979

Türkiye'de yükseköğretimde yabancı dil ile öğretim yapan Boğaziçi Üniversitesi, ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitelerindeki uygulamalardan farklı olarak, Atatürk Üniversitesi genelini kapsamayan, sadece yabancı diller bölümlerini içine alan bir hazırlık sınıfı uygulamasına 1990 yılından itibaren başlanmış bulunmaktadır.

Çalışmamızda Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde bulunan 'Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü' ile Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi bünyesindeki 'Alman Dili Eğitimi Bölümü' program ve uygulamalarını irdelemeye çalışacağız. Bu uygulamalar dört yılını doldurmuş olmasına karşın bir çok sorun içermektedir. En az 16 haftalık (2 sömestre) bir kurs sonunda öğrencileri derslerde üretken ve işlevsel kılabilmek ve dört yıl süreli normal öğrenimlerine dil sorununu önemli ölçüde halletmiş olarak başlamaları amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde bir durum saptaması yapmayı amaçlıyoruz. Bu bölümde 'Alman Dili ve Edebiyatı ile 'Alman Dili Eğitimi' bölümlerindeki hazırlık sınıfı kurulma aşaması, hazırlık sınıflarının kuruluş amacı, bu sınıflarda amaçlanan dil düzeyi ve uygulamalarda karşılaşılan sorunları genel olarak ele almak istiyoruz.

İkinci bölümde ise Araştırmanın kuramsal temelleri üzerinde durmayı amaçlıyoruz. Bunu gerçekleştirirken özel amaçlı dil öğretimi, özel amaçlı dil öğretiminde program geliştirme, yabancı dil öğretim yöntemlerinin gözden geçirilmesi ve sözünü ettiğimiz her iki Almanca bölümü hazırlık sınıflarının öğretim sistemlerinin irdelenmesi ile ilgili konular ele alınacaktır.

Çalışmamızın üçüncü bölümü ise hazırlık sınıfı uygulamaları, ders programları, öğrenci sorunları, gereksinimler ve önerilerimizden oluşmaktadır.

Dördüncü bölümde ise hazırlık sınıfını aşma sınavları üzerinde durmaya çalışacağız. Öğrencilere uygulanan bu sınavları öğrencilerin görüşlerinin de alınmasıyla eleştirmeye, Almanya'da uygulanan Almanca bilgisi belirleme (Prüfung zum Nachweis deutscher Sprachkenntnisse) 'P.N.d.S.' sınavları ile karşılaştırmaya ve sınavlarla ilgili önerilerimizi dile getirmeye çalışacağız.

Beşinci bölümde hazırlık sınıfı öğrencileri için önereceğimiz program ve uygulamalar ağırlıklı bir biçimde ele alınmaktadır. Bu program öğrencilere dört temel beceriyi edindirmek, öğrencileri üretken ve işlevsel kılmak amacı taşımaktadır.

Çalışmamızda resmi belgeler ve öğrenci görüşlerini saptamak amacıyla anket uygulamalarından da yararlanılmaktadır. Bununla öğrencilerin öndonanımlarını ve gereksinimlerini gerçekçi bir tarzda saptamayı amaçlıyoruz. Böylece hazırlanacak program ve uygulamalara değişik bir anlayış doğrultusunda öneriler getirmeye çalışacağız.

I- ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ALMANCA BÖLÜMLERİ HAZIRLIK SINIFLARINDA DURUM SAPTAMASI

1957 Yılında kurulmuş olan Atatürk Üniversitesi'nde ilk yıllardan itibaren Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde kurulan Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünde Almanca öğrenimine başlanmıştır. Daha sonra Fen ve Edebiyat fakültelerinin ayrılması sonucu bu öğrenim Edebiyat Fakültesi'nde sürdürülürken, 1969 yılında Atatürk Üniversitesi Temel Bilimler ve Yabancı Diller Yüksek Okulu kurulmuştur. Bu yüksek okul bünyesinde de bir Almanca bölümü açılmıştır. Bu bölüm orta öğretim kurumlarına Almanca öğretmeni yetiştirmek amacı taşımaktadır. Ayrıca Atatürk Üniversitesi bünyesinde bulunan diğer fakülte ve yüksekokullardaki Almanca dersleri de 1982 yılına kadar bu bölüm tarafından yürütülmüştür. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu uyarınca 1982 yılında Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Fen-Edebiyat Fakültesi 'Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı' olarak, Temel Bilimler ve Yabancı Diller Yüksek Okulu Almanca Bölümü ise Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi 'Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı' olarak yeniden düzenlenmiş ve daha önce üç yıl olan öğrenim süresi dört yıla çıkarılmıştır. Her iki anabilim dalı 1994 yılı sonunda 'Alman Dili ve Edebiyatı' ve 'Alman Dili Eğitimi' Bölümleri olarak yeniden düzenlenmiştir.

Aslında ayrı ayrı amaçlara yönelik öğrenim yapma durumunda olan bu iki bölümün mezunları, genelde öğretmen olarak istihdam edilmekle beraber turizm ve bankacılık sektöründe de çalışma olanığı bulmaktadırlar.

1982 yılından sonra her iki bölümün öğrenci kontenjanlarının arttırılması, hazırlık sınıfı kurulması gerekliliğinin yoğun bir biçimde gündeme gelmesini

sağlamıştır. Gerek her iki fakültenin bünyesinde bulunan Almanca, İngilizce ve Fransızca bölümlerinde çalışan öğretim elemanları ve gerekse üniversite giriş sınavını kazanmalarına rağmen belli bir düzeyin altında yabancı dil birikimine sahip olan öğrenciler hazırlık sınıflarının bulunmamasından yakınmalara başlamışlardır.

1985 yılı sonrası bölüm kurullarında başarı oranlarının düşük olmasının en önemli nedenleri arasında bu bölümlerde hazırlık sınıflarının olmaması gösterilmekteydi. Uzun tartışmalar sonrası 1990 yılı başlarında Fen-Edebiyat Fakültesi ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültelerinde bulunan yabancı diller bölümlerinde hazırlık sınıflarının kurulması için, öncelikle bölümlerin dekanlıklar nezdinde girişimlerde bulunmaları bölüm kurullarınca kararlaştırılmıştır. Bu kararın alınmasında, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın 28 Temmuz 1983 tarih ve 220/6249 sayılı üniversitelere gönderilen yazısı ve 19 Temmuz 1983 tarihinde Yüksek Öğretim Kurulu'nda yapılan toplantıda kabul edilen 'Yabancı Dilde Eğitim-Öğretim Yapan Yüksek Öğretim Kurumlarında Yabancı Dil Hazırlık Eğitimi' ile ilgili esasları belirleyen yazıları dikkate alınmıştır.²

Resmi işlemler 1990 yılında tamamlanmış ve 1990/91 Öğretim yılından itibaren yukarıda sözünü ettiğimiz bölümlerde hazırlık sınıfı uygulamalarına başlanmıştır. Dört yıldan beri sürdürülen hazırlık sınıfı uygulamaları sonucu öğrencilerin dil düzeylerinde belirgin bir iyileşme görülmesine karşın, gerek yapılan uygulamaların ve gerekse ders programlarının amaçlanan hedeflere varmada yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Hazırlanan programların çağımız gelişmelerinin ve çağdaş bir yabancı dil eğitiminin gerisinde kaldığı görülmektedir. Program ve uygulamalarda aksayan

---

²Ek II- Belge 1

konuları çalışmamızın daha sonraki bölümlerinde inceleyeceğiz.

1.1. Hazırlık Sınıflarının Kuruluş Aşaması

Daha önce belirttiğimiz gibi Atatürk Üniversitesi'nde yabancı dil eğitimi yapmakta olan Fen-Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri Bölümü İngiliz Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı ve Fransız Dili ve Edebiyatı bölümlerinde ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi İngiliz Dili Eğitimi, Alman Dili Eğitimi ve Fransız Dili Eğitimi bölümlerinde 1990 yılı öncesi hazırlık sınıfı uygulamaları bulunmamaktadır.

2547 sayılı yüksek öğretim kanununun 1982 yılında yürürlüğe girmesi ve bu kanun ile ilgili yönetmeliklerin 18 Şubat 1982 tarih ve 17609 sayılı resmi gazetede yayınlanmasından sonra yüksek öğrenim kurumlarında yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Bu nedenle yüksek öğretim kurumlarındaki programlarda yapılacak olan değişikliklerde belli bir prosedür uygulanması zorunluluğu vardır.

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi bu prosedüre uygun olarak çalışmalarına başladılar. Burada esas olan bölümlerin gereksinim ve görüşlerini fakülte kurullarına bildirmesi, fakülte kurullarınca bölümlerin önerilerinin üniversite rektörlüğünün (Senatonun) onayına sunmalarıdır. Üniversite Senatosu ise Fakültelerin önerilerinin 2547 sayılı yüksek Öğretim kanunu, 18 Şubat 1982 tarih 17609 sayılı resmi gazetede yayımlanan yüksek öğretim ile ilgili yönetmeliklere, ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun üniversitelere daha önceden bildirdiği kararlara uygun olup olmadığını inceler. Üniversite Senatosu'nun onayından sonra hazırlık sınıfları için eğitim-

öğretim ve sınav yönergelerinin hazırlanması ve yayınlanması aşamasına geçilir.

Atatürk Üniversitesi bünyesinde bulunan Fen-Edebiyat Fakültesi fakülte kurulu 22.06.1990 tarihinde yaptığı toplantıda Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü'nden gelen öneri doğrultusunda 90/3 sayılı bir karar alarak Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'ndeki 'Alman Dili ve Edebiyatı', 'İngiliz Dili ve Edebiyatı' ve 'Fransız Dili ve Edebiyatı' bölümlerinde hazırlık sınıfı açılması önerisini Üniversite Senatosu'nun onayına sunmuştur. Yapılan öneride Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın daha önce üniversitelere gönderdiği 25.6.1985 tarih ve 85.39,622 sayılı kararına değinilmektedir. Atatürk Üniversitesi Senatosu 24.9.1990 tarihinde yaptığı toplantıda 9-38 sayılı kararı alarak Fen-Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri Bölümü'nde hazırlık sınıfı uygulamasına geçilmesini onaylamıştır. Alınan bu karar Yüksek Öğretim Kurumu'na ve Üniversite Seçme ve Yerleştirme Merkezi'ne bildirilmiştir. Ayrıca Fen-Edebiyat Fakültesi eğitim-öğretim ve sınav yönergelerinde düzenlemeler yapılarak yayınlanmış ve 1990/91 öğretim yılından itibaren hazırlık sınıfı uygulamasına geçilmiştir.

Atatürk Üniversitesi bünyesinde bulunan Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, 13.2.1990 tarihinde yaptığı toplantıda 'Yabancı Diller Eğitimi Bölümü'nden gelen öneri doğrultusunda, 3/9 sayılı kararı alarak yabancı diller eğitimi bölümündeki 'Alman Dili Eğitimi', 'İngiliz Dili Eğitimi' ve 'Fransız Dili Eğitimi' bölümlerinde hazırlık sınıfı açılması önerisini Üniversite Senatosu'nun onayına sunmuştur. Yapılan öneride Yüksek Öğretim Kurumu'nun daha önce üniversitelere gönderdiği 19.7.1989 tarih ve EÖ/07.01.002-2366-15190 sayılı yazılarına değinilmektedir. Atatürk Üniversitesi Senatosu 29.3.1990 tarihinde yaptığı toplantıda 4-19 sayılı kararı alarak

Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü'nde hazırlık sınıfı uygulamasına geçilmesini onaylamıştır. Alınan bu karar Yüksek Öğretim Kurumu'na ve Üniversite Seçme ve Yerleştirme Merkezi'ne bildirilmiştir. Ayrıca Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi eğitim-öğretim ve sınav yönergesinde düzenlemeler yapılarak yayınlanmıştır.

Böylece hazırlık sınıfları kuruluş aşaması tamamlanarak 1990/91 öğretim yılından itibaren uygulamalara başlanmıştır.

1.2. Hazırlık Sınıflarının Kuruluş Amacı ve Amaçlanan Dil Düzeyi

Ülkemizde orta ve yüksek öğretimdeki yabancı dil öğretimi yıllardır sürdürülmesine karşın amaçlanan düzeye bir türlü gelinememiştir. Çağımızda iletişimin hızlanması, iletişimin öneminin artması, ülkemiz koşullarının hızla değişmesi, yabancı dil öğretiminde de iletişime yönelik bir öğretimin ne denli önemli ve vazgeçilmez olduğunu göstermektedir. Bu hızlı değişim içerisinde orta öğretim kurumlarından mezun olan ve üniversitelerde yabancı dil öğrenimi görmeyi amaçlayan öğrencilerin dil düzeylerinin önemli ölçüde farklılıklar göstermesi ve 1970 yılı sonrası Almanya'dan ülkemize geri dönen işçi çocuklarının Almanca bölümlerini tercih etmeleri, öğrencilerin dil düzeylerindeki farklılığın daha da artmasına neden olmuştur.

Hazırlık sınıflarının kurulmasından önce üniversitemizin Almanca Bölüm'lerinde öğrenim gören öğrenciler birinci sınıftan itibaren Çeviri, Dilbilgisi, Kompozisyon, Konuşma, Alman Edebiyatına Giriş, Dilbilime Giriş gibi derslerle karşılaşmakta ve üst sınıflarda Alman Edebiyatı, Dilbilim, Anlambilim, Metin Yorumlama, Alman Kültür Tarihi, Dil Tarihi gibi dersleri Almanca olarak takip

etmek durumuyla karşı karşıya kalıyorlardı. Yeterli bir dil düzeyine sahip olmayan ve orta öğretimde hiç Almanca öğrenimi görmeyen öğrencilerin de bilinçsiz olarak bu bölümleri kazanmaları da göz önünde bulundurulduğunda, üst sınıflarda yapılan çalışmaların ne denli amacına ulaştığını tahmin edebiliyoruz. Bir yanda derslere katılabilen, konuşulanları ve yazılanları anlayabilen, anladıklarını ve düşündüklerini aktarabilen bir kısım öğrenci, diğer yanda derslere katılamayan, konuşulan ve yazılanları anlayamayan ve çoğunlukta olan bir başka grupta öğrenci. Bu konuda Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü'nün 25.1.1990 tarihli bölüm kurul kararında şu hususlar belirtilmektedir:

"Yabancı Diller Eğitimi Bölümü'nde okuyan öğrencilerin liselerden yabancı dille ilgili yeterli bilgi ve beceri kazanmadan üniversiteye geldikleri; bu sebeple de adı geçen bölümde uygulanan programları takip etmekte çok güçlük çektikleri bilinmektedir..."³

Bölüm Kurulu kararında belirtilenler doğrultusunda belli bir düzeyin altında Almanca bilen öğrencilerin bir yıllık hazırlık sınıfı okumaları ve yapılacak seviye belirleme sınavını aşmaları sonucu birinci sınıfta öğrenim görmeye hak kazanmaları daha önce belirttiğimiz kuruluş aşamaları tamamlandıktan sonra 1990 yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

Ancak yapılan uygulamalar, öğretim elemanlarının hazırlık sınıfında amaçlanan düzey konusunda farklı beklentilere sahip olmalarından dolayı, tartışmaları gündeme getirmiştir. Başlangıçta öğretim elemanlarından bazılarının temel Almanca (Grundstufe II), bazılarının orta düzeyde

---

³Ek II - belge 2

Almanca (Mittelstufe) bazılarının ise yüksek düzeyde Almanca (Oberstufe) bilgisine sahip olan öğrencilerin hazırlık sınıflarını aşmaları gerektiği düşüncesinden hareket ettikleri saptanmıştır. Dört yıldır devam eden hazırlık sınıfı uygulamaları sonunda ve üst sınıflardaki ders programlarının (Corricula) göz önünde bulundurulması sonucu genel eğilim olarak orta düzeyde Almanca benimsenmiştir.

Hazırlık sınıflarının kuruluş amacı olarak, orta düzeyde Almanca bilgisine sahip olmayan öğrencilerin yapılacak bir seviye belirleme sınavı sonrası bir yıllık kursa katılmalarını sağlamak ve arzu edilen düzeye erişen öğrencilerin üst sınıflarda derslere daha etkin katılımlarını sağlamak, zaman ve kaynak savurganlığını önlemek amacı taşıdığını söyleyebiliriz.

1.3. Hazırlık Sınıfı Uygulamalarında Karşılaşılan Genel Sorunlar

Yaklaşık dört yıldan beri sürdürülen hazırlık sınıfı uygulamalarını gözden geçirdiğimizde bir takım sorunların olduğunu görmekteyiz. Hazırladığımız üç anket formu ile bu sorunları saptamaya çalıştık. Çalışmamızın ilerideki bölümlerinde bu konuyu daha detaylı olarak ele alıp inceleyeceğiz. Ancak bu bölümde sorunları genel olarak ele almamızın yararlı olacağını düşünmekteyiz. Bu sorunları şu ana başlıklar altında toplayabiliriz:

- Uygulamalardan hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının hoşnut olmadıkları
- Programların hazırlanması ve uygulanmasında üst sınıf programlarının yeterince dikkate alınmadığı
- Uygulanan sınav türlerinin farklılıkları

- Yöntem farklılıkları
- Haftalık ders saatlerinin bölümlerde farklılıklar göstermesi
- Öğretim elemanlarının koordineli çalışmaya gerekli özeni göstermemeleri
- Ders araç ve gereçlerinden yeterince yararlanamama
- Sınıf öğrenci sayılarının farklı olması
- Motivasyon eksiklikleri
- Kurslara başlamadan önce seviye belirleme sınavı yapılmaması
- Bölümlerdeki başarı oranlarının büyük farklılıklar göstermesi
- Programların hazırlanmasında öğrencilerin öndonanımları ve gereksinimlerinin yeterince dikkate alınmaması v.b.

Bu ve benzeri sorunların giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması durumunda, hazırlık sınıfı uygulamalarının daha yararlı olacağı ve hazırlık sınıfı kuruluş amacına uygun düşeceğini düşünmekteyiz. Bu amaçla fakülte olanakları ve öğrenci gereksinimleri doğrultusunda bir yabancı dil öğretimi programı geliştirilmesi zorunluluğu vardır.

II. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

Yazının Sümerler tarafından bulunmasından ve Akadların İ.Ö. 2225'te Sümerlerin ülkesini ele geçirmelerinden sonra iki ülke arasında kültürel ilişkinin başlaması ile birlikte yazılı ve sözlü dil öğretimi ilk kez gündeme gelmiştir. Akadlar kendilerinden uygarlık açısından daha üstün olan Sümerlerin dilini öğrenmek zorunda kalmışlardır. Bu tarihten itibaren 'yabancı dil öğretimi' gittikçe artan bir önemle ele alınmıştır.

Yabancı dil ve ülkeler arası iletişimin giderek önem kazanmasına paralel olarak 'yabancı dil öğretimi' alanında dünyada çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu konuda ülkemiz üniversitelerinde de çok sayıda araştırma ve incelemeler yapıldığını görmekteyiz. Üniversitelerimizin yanında orta öğretim kurumlarındaki yabancı dil öğretiminin daha verimli bir düzeye çıkarılması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da çeşitli araştırmalar yaptırılmıştır.

Çağımızdaki hızlı teknolojik gelişmeler yabancı dil öğretimine de yansımaktadır. Ülkeler arasındaki iletişim ve ders araç ve gereçlerindeki gelişmeler yabancı dil öğretim yöntemlerinde de değişmelere neden olmaktadır. Yabancı dil öğretiminde başarıya ulaşmak için öncelikle yabancı dil öğretim yöntemlerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışmamızın bu bölümünde yabancı dil öğretim yöntemleri üzerinde durmak istiyoruz.

2.1. Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinin Gözden Geçirilmesi

Günümüzde çeşitli alanlarda yapılan bilimsel çalışmalar, teknolojik ilerlemelere paralel olarak baş döndürücü bir hızla gelişmektedir. Yabancı dil öğretiminde de bu gelişmeler doğrultusunda yöntem ve teknikler açısından önemli

değişiklikler olmaktadır. Yabancı dil öğretiminde yöntem denince, dilin öğretilmesi amacına yönelik en kısa yol aklımıza gelmektedir. Yabancı dil öğretimine başlamadan önce yöntemin belirlenmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle, dene izlenecek yol belirlenmelidir. Dil öğretiminde amaca ulaşmanın en önemli koşulu; yöntem ve ilkelerin saptanmasıdır. Daha sonra ise uygun araç ve gereçler seçilmelidir. Bunların gerçekleşmesinde koşullar ve gereksinimler göz önünde bulundurulmalıdır.

Yabancı dil öğretim yöntemleri geçmişten günümüze doğru bir çok değişiklikler göstermektedir. Bu değişikliklerin en önemli nedeni, yabancı dil öğretim yöntemlerinin kuramsal temelini belirleyen çeşitli bilim dallarındaki (Dilbilim, Ruhbilim, Eğitim, İnsanbilim, Toplum Bilim.) gelişmelerdir. Bu bilim dallarında olan gelişmelerin yabancı dil öğretimini etkilemeleri kaçınılmazdır. Bu nedenle bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler, yeni yöntem ve yaklaşımları gündeme getirmiştir.

Yabancı dil öğretim yöntemlerini Özcan Demirel⁴ İngilizce öğretimi için iki grupta ele almaktadır:

A- Temel Yöntemler:

- Dilbilgisi-çeviri yöntemi (Grammar-Translation Metod)
- Düzvarım yöntemi (Direct Method)
- Kulak-Dil alışkanlığı yöntemi (Audio-Lingual Method)
- Bilişsel öğrenme yöntemi.(Cognitive-Code Approach)
- İletişimci yöntem (Communicative-Approach)

⁴Demirel, Özcan, "Yabancı Dil Öğretimi-İlkeler-Yöntemler-Teknikler, "USEM Yayınları-6, Ankara 1990

- Seçmeli yöntem (Eclectic method)

B- Diğer Yöntemler:

- Telkin yöntemi (Suggestolgy/suggestopedia)

- Grupla dil öğreimi yöntemi (Community Language Learning)

- Sessizlik yöntemi (The Silent Way)

- Tüm fiziksel Tepki yöntemi (Total Physical Response)

Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde 20. yüzyılın başlarından günümüze kadar üç ayrı yöntemin egemen olduğu belirtilmektedir.⁵ Bu yöntemler şunlardır:

- Dilbilgisi-çeviri yöntemi

- Konuşsal-işitsel yöntem

- Bildirişimsel-işlevsel yöntem

Konumuz Almanca bölümleri hazırlık sınıflarındaki Almanca öğretimi olduğu için, bu yöntemleri ve ilkeleri kısaca hatırlamaya çalışalım.

2.1.1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi

19. yüzyılda yaygın bir biçimde kullanım alanı bulan dilbilgisi-çeviri yöntemi ile ülkemizde de Almanca öğrenimi yapılmıştır. Bu yöntem 1960'lı yıllara kadar kullanılmıştır. Karl Platz (1819-1881) tarafından geliştirilen bu yöntem akla dayalı çözümlenmeler, kural öğrenme ve karşılaştırmalı çalışmaları içermekte ve konuşma becerisinin gelişmesine önem vermemektedir. Bu yöntemde öğrenciye ilk önce dilbilgisi kuralları gösterilmekte ve bu kurallarla ilgili açıklamalar yapılmaktadır. Daha sonra, öğretilen dilbilgisi

⁵Tapan, Nilüfer, Orta Öğretim Ders Kitaplarına Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Yaklaşım', Basılmamış Doktora Tezi, İst. 1989, s. 5.

kurallarını içeren örneklerin bulunduğu metinler okunmaktadır. Metindeki bilinmeyen sözcüklerin anadildeki karşılıkları verilir. Amaç dilden anadile ve anadilden amaçdile çeviriler yaptırılır. Öğretim daha çok anadilin kullanımı ile yapılmaktadır.

2.1.2. Konuşsal-İşitsel Yöntem

1940 ve 50'li yıllarda Michigan Üniversitesi tarafından geliştirilen bu yöntem yapısal dilbilimcilerin ve davranışçı psikologların görüşlerinden etkilenmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında dilbilim ve ruhbilim dallarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Dilbilim alanında Ferdinand de Saussure yapısal dilbilime giden yolu açmıştır. Böylece dilin kullanımı ön plana çıkmıştır. Bu yöntemin başlıca ilkeleri arasında en önemli olanları:

- Dil öncelikle konuşulmalıdır.
- Dil bir alışkanlıklar dizgesidir.
- Dile ilişkin bilgiler değil, dilin kendisi önemlidir.
- Her dilin kendine özgü yapısı vardır.
- Dil, onu anadil olarak kullananların söyledikleridir.

Bu yöntem ASTP (Army Specialized Training Programme) denen bir program olarak Amerikan ordusu okullarınca ilk kez uygulamıştır. Daha sonraları ise orta dereceli okullarda da uygulanmaya başlanmıştır. Bu yöntemde sınıf içi uygulamalarında söyleneni tekrar etmek ve tekrarla ezberlenen cümle kalıplarına benzer cümle üretmek esastır. Yine bu yöntemin dil öğretiminde sözel becerilere ağırlık verildiği ve bunun sonucu olarak öğrencilere mükemmel bir dinleme ve konuşma alışkanlığı kazandırdığı bilinmektedir.

Sınıfta yabancı dil konuşma zorunluluğu getirdiği için yabancı dili kendi kuralları ve açıklamalarıyla öğretir.

2.1.3. Bildirişimsel-İşlevsel Yöntem

Konuşsal-işitsel yöntem ile yapılan dil öğretimi çalışmalarının eksik yönlerini gidermek amacıyla yapılan çalışmalar sonucu bildirişimsel-işlevsel yöntem adı altında yeni bir yöntem ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalarda iletişim yetisi (communicative competence) adıyla yabancı dil öğretimine yeni bir boyut eklemenin uygun olacağı öne sürülmüştür.⁶ Bu önerilerde dilbilim ve ruhbilim alanındaki gelişmeler gözönünde bulundurularak bir bildirişim aracı olan dilin öğretimine bildirişimin yansımaları öngörülmektedir. Bildirişim 'dil-içi' ve 'dil-ötesi' öğelerini kapsamaktadır. Bildirişimde dilin kullanımı yanında beden, yüz ve el kol hareketlerini ve toplumsal dil kurallarını içeren bir anlatım düzeni söz konusudur. bildirişimsel-işlevsel yöntemde önemli olan, amaç dilde bildirişim yetisini yeterli bir düzeye çıkarmak için çalışmaktır. Bunun için dilbilgisi kurallarının yanında belirli bir toplumsal duruma uygun sözcüklerin seçimini düzenleyen kullanım kurallarının da öğrenilmesi gerekmektedir.

Sonuçta, herkesin kendi anadilinde sahip olduğu iletişim stratejilerini, öğrenmekte oldukları yabancı dilde de geliştirebilmesi bu yöntemin asıl hedefidir, diyebiliriz. Öğrenci odaklı olan bu öğretim yönteminde sınıf içi etkinlikler ve üretime ilişkin etkinlikler çok önemlidir.

Çalışmamızın bu bölümünde tüm yabancı dil öğretim yöntemlerini ele almamız olanaksızdır. Günümüzde yabancı dil

⁶Demirel, Özcan, 'Yabancı Dil Öğretimi İlkeler-Yöntemler Teknikler' USEM Yayınları- 6, Ankara, 1990, s. 43

öğretiminde özel amaçlar doğrultusunda, bu amaçlara yönelik programların geliştirilmesi ön plâna çıkmaktadır. Bu nedenle belirli-amaçlı dil öğretimi üzerinde durmak istiyoruz.

2.2. Belirli Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi

Çalışmamızın birinci bölümünde de belirttiğimiz gibi, eğitimde genel amaçlı bir eğitimden özel amaçlı bir eğitime, dolayısıyla genel amaçlı bir dil öğretiminden, özel amaçlı dil öğretimine yönelik değişme gelişmeler olmuştur. Burada hedef, bir dilin 'bütünü' öğretmeyi amaçlayan dil öğretiminin yerine, dil öğreneceklerin gereksinimlerini temel olarak alan, içerik yönünden daha sınırlı, fakat seçilen alana yönelik, daha yararlı, öğrenenlerin ilgisini daha çok çeken bir dil öğrenimi yapılması gereği vurgulanmaktadır. Belirli-amaçlı dil öğretiminde kursların tasarlanmasında öğrenenlerin gereksinimlerine göre, kavramsal (national), belirli (specific), birimsel (modular), bireysel (individualized), durumsal (situational) iletişimsel (communicative), işlevsel (funktinal) gibi kategorilere ayrılarak düzenlenmeler yapılmalıdır.⁷

Belirli-amaçlı yabancı dil öğretimi konusu çok geniş kapsamlıdır. Hızla gelişmekte olan bu konu bilimlararası işbirliğini gerektirmektedir. Üniversitelerdeki yabancı dil hazırlık sınıflarının'daki derslerin yöntem ve biçim açısından tasarlanmasında belirli-amaçlı yabancı dil öğretiminin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Yabancı diller bölümlerindeki hazırlık sınıfları derslerinin de yöntem ve biçim açısından tasarlanmalarında belirli-amaçlı yabancı dil öğretiminde belirttiğimiz kategorileri dikkate almamız gerektiği düşüncesindeyiz. Çünkü öğrencilerin gereksinimleri

⁷Koç, Sabri, 'Belirli Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi, İzlem Yabancı Dil Dergisi, sayı 2, 1979, Uğur Basımevi, Eskişehir.

saptanmadan düzenlenen kursların yeterince yararlı olacağını düşünmemekteyiz.

Belirli-amaçlı yabancı dil öğretimi çeşitli koşullar altında ve çeşitli alanlarda gerçekleştirilmektedir. Çünkü bu alanlara ve koşullara/durumlara göre, belirli-amaçlı yabancı dil öğretimi kurslarının dilsel içerikleri ve iletişimsel amaçları değişmektedir. Belirli-amaçlı yabancı dil öğretimi denildiğinde;

a) Eğitimsel amaçlı

b) Uğraşsal amaçlı

dil öğretimi aklamıza gelmektedir. Eğitimsel amaçlı olan belirli-amaçlı dil öğretimi'ni eğitim öncesi (hazırlık) eğitim içi (öğrenim süresince) ve eğitim sonrası (Uzmanlık ve Doktora yılları) yapılan dil öğretimi olarak üç başlık altında toplayabilmekteyiz. Gerek fen bilimleri ve gerekse sosyal bilimlerin çeşitli bilim dallarında yapılacak akademik çalışmalarda ve uğraşsal alanlarda kullanmak amacıyla yapılacak dil öğrenimi için belirli-amaçlı dil öğretimi çok uygundur. Burada öğrenenlerin yaşı, uğraşsal bilgi ve deneyimleri, dil düzeyleri göz önünde bulundurularak, içerik, süre, ders yoğunluğu saptanarak kurslar düzenlenmelidir. Belirli-amaçlı dil öğretimi okul izlencelerinin düzenlenmesinde titizlik gerekmektedir. Bu nedenle uzman kişiler tarafından kurs izlenceleri hazırlanmalıdır.

Sonuç olarak, yabancı dil öğrenimi alanında uzun süredir kullanılan dilbilgisel izlencelerin yerine durumsal, kavramsal, işlevsel ve iletişimsel izlenceler hazırlanmalıdır diyebilmekteyiz. Bu güne değin belirli-amaçlı yabancı dil öğretiminde bir çok yaklaşım kullanılmıştır:⁸

⁸Demircan, Ömer, 'Yabancı Dil öğretim Yöntemleri', Etkin Eğitim-Yayıncılık, İstanbul, 1990, s. 264.

- a- Edebiyat ağırlıklı yaklaşım (Bhatia-1986)
- b- Dil odaklı yaklaşım
- c- Beceri odaklı yaklaşım
- d- Okuduğunu anlama yaklaşımı
- e- Söylemsel yaklaşım (Trimble-1985)
- f- Öğrenme odaklı yaklaşım (Hutchinson ve Waters-1987)

Bu yaklaşımların sonucu olarak belirli-amaçlı yabancı dil öğretiminde ilgili alanlara yönelik programlar geliştirilmesi gerekmektedir.

2.3. Belirli-Amaçlı Yabancı Dil Öğretiminde Program Geliştirme

Belirli-amaçlı yabancı dil öğretimi programlarının hazırlanmasında genelden özele, kuramsaldan uygulamalı konulara kadar birçok saptamalar yapılmalıdır. Bu saptamaların yapılmasını ancak değişik türlerden birçok soru yöneltmeleriyle gerçekleştirebiliriz. Program geliştirmeden önce, öğrenci niçin dil öğrenmeye gereksinim duymaktadır? Öğrenim süreci ile kimler ilgilidir? Öğrenim nerede ve ne zaman olacaktır? Öğrenciye dilin hangi yönü kazandırılmak istenmektedir? Hangi dil düzeyi amaçlanmaktadır? Hangi yöntemle amaca ulaşılmak istenmektedir? v.b. sorulara yanıtlar aranmalıdır. Bu tür soruların yanıtlarının temelinde Program belirlenmesi, yöntem, öğrencinin durumu ve gereksinimleri ile ilgili bilgiler ve veriler bulunmaktadır. Bu veri ve bilgiler öğretimi yapacak olanların gereksinimleri çözümlenmelerine yardımcı olmaktadır. Gereksinim çözümlenmesi için gerekli bilgiyi toplamada en çok kullanılan araçları İsmail Boztaş⁹ şöyle sıralamaktadır:

⁹Boztaş, İsmail, Dilbilim Araştırmaları, 'Hitit Yayınevi 1990, s. 126

- 1- Anketler
- 2- Sözlü anketler
- 3- Gözlemler
- 4- Hedeflenen durumdaki öğrenci, yetkili, öğretmen v.b. uygun kişilerle resmi olmayan görüşmeler.

Bu araçlar içerisinde amaca en çok hizmet edecek olan anketlerdir.

Belirli-amaçlı yabancı dil öğretimi için program hazırlanmasında eğitim, toplumbilim, psikoloji yanında dilbilimi verileri ağırlıklı olarak dikkate alınmalıdır. Özellikle 1970'lerden sonra uygulamalı dilbilim'den çok sık söz edilmeye başlanmıştır.

Sonuç olarak belirli-amaçlı dil öğreniminde program geliştirmeden önce detaylı bir araştırma yapmak gerektiğini söyleyebiliriz. Bu araştırmada çeşitli anketlerden ve resmi olmayan görüşmelerden yararlanılmalı, gereksinimler saptanmalı, amaca yönelik programlar hazırlanmalı, zaman ve kaynak savurganlığından kaçınılmalıdır. Bu tür bir program hazırlanmasıyla Almanca bölümü hazırlık sınıflarındaki zaman ve kaynak savurganlığını önlemek olasıdır. Bu amaçla çalışmamızın bir sonraki bölümünde Atatürk Üniversitesi Almanca bölümleri hazırlık sınıflarının günümüze kadarki öğretim sistemlerini irdelemek istiyoruz. Öğrenci gereksinimleri yeterince saptanmadan düzenlenen programların başarıya ulaşması söz konusu olmamaktadır. Bu konuda Sabahat Tuna şunları söylemektedir:

"açıkçası dil öğretim programları ne kadar çok öğrenci gereksinimlerine dayanırsa programın başarı

ve etkinliğinin de o kadar yüksek olacağı varsayılmaktadır."¹⁰

Öğrenci gereksinimlerinin çözümlenmesi sürekli bir gelişim süreci içinde devam eden, geçmişin deneyimlerini de içeren bir süreç olmalıdır.

2.4. Atatürk Üniversitesi Almanca Bölümlerindeki Hazırlık Sınıflarının Öğretim Sistemlerinin İrdelenmesi

Dört yıldır Atatürk Üniversitesi Almanca bölümlerinde yürütölmekte olan hazırlık sınıfı uygulamalarında yönetmelikler gereği haftada en az 20 saat, en çok 30 saat ders zorunluluğu vardır. Her bölüm ders saati ve ders izlencelerini kendisi belirleme yetkisine sahiptir. Bu nedenle hazırlık sınıfı uygulaması bulunan bölümlerde haftalık ders saati sayısı ve izlencelerin düzenlenmesinde farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin Fen-Edebiyat Fakóltesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü hazırlık sınıflarında haftada 20 saat Kâzım Karabekir Eğitim Fakóltesi Alman Dili Eğitimi Bölümü hazırlık sınıflarında ise haftada 24 saat ders öngörülmektedir.

Fen-Edebiyat Fakóltesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü hazırlık sınıfında kurslar beş öğretim elemanı tarafından yürütölmektedir. Haftalık ders izlencesi dağılımı ise şöyledir:

Dilbilgisi-6 Saat

Çeviri (AT) - 4 Saat

Okuma-Anlama-4 Saat

Sözcük Bilgisi-2 Saat

¹⁰Tuna, Sabahat, 'Dilbilimin Dil Öğretimindeki Yeri,' Türk Dili sayı 379-380, 1983:

Dinleme-4 Saat

Toplam = 20 Saat

Öğrenciler tek grup olarak derslere girmektedirler. Ortalama grup öğrenci sayısı 25'tir. Uyguladığımız anketler sonucu, bu hazırlık sınıfında kurslar sonrası yapılan, hazırlık sınıfını aşma sınavlarında başarı oranı % 100 gibi görülüyorsa da bu oranın gerçek başarıyı gösterdiğini söyleyemiyoruz.

Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Bölümü hazırlık sınıfında dersler haftada 24 saattir. Kurslar 4 öğretim elemanı tarafından yürütülmektedir. Haftalık ders izlencesi dağılımı ise şöyledir:

Dilbilgisi-6 Saat

Konuşma-4 Saat

Dinleme-4 Saat

Sözcük bilgisi-2 Saat

Okuma-4 Saat

Yazma-4 Saat

Toplam=24 Saat

öğrenciler iki grup olarak derslere girmektedirler. Ortalama grup öğrenci sayısı 20 dir. Gruplar arasında farklı bir uygulama bulunmamaktadır. Uyguladığımız anketler sonucu, bu hazırlık sınıflarında kurslar sonrası yapılan, hazırlık sınıfını aşma sınavlarında başarı oranı % 80 civarındadır. Bu oranın da gerçek başarıyı gösterdiğini söyleyemiyoruz.

Her iki bölümün hazırlık sınıfında amaçlanan öğrencilerin Almanca bilgilerini istenilen düzeye çıkarmak ve öğrencilerin üst sınıflardaki dersleri takip etmede karşılaştıkları güçlükleri ortadan kaldırmaktır. Bu uygulama sonunda öğrenciye dört temel beceri (Okuma-Anlama-Yazma-

Konuşma) kazandırılmak istenmektedir. Kursların sonunda yapılan sınavda başarı notu 60'tır. 60'ın altında not alan öğrenci bir kez daha dönem başında yapılacak olan hazırlık sınıfını aşma sınavına alınmaktadır. Bu sınavda da başarısız olan öğrenci bir yıl daha hazırlık kurslarına devam etmektedir. Kurslarda klasik dil öğretimi yapılmakta ve dilbilgisi ağırlıklı olarak ele alınmaktadır.

III. HAZIRLIK SINIFI UYGULAMALARI

Atatürk Üniversitesinde hazırlık sınıfları bulunan bölüm ve anabilim dallarında uygulamaları düzenlemek amacıyla "Atatürk Üniversitesi Hazırlık Sınıfları Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönergesi" hazırlanmıştır. Bu yönerge, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın 25.6.1985 tarih ve 85.39.622 sayılı kararı doğrultusunda düzenlenmiştir. 14 maddelik bu yönergede eğitim-öğretim, sınavlar, öğrencilerin derslere devamı ve uygulamalarla ilgili konular ele alınmıştır. Yönergenin hazırlanmasında Yüksek Öğretim Kurulu'nun "Eğitim-öğretimi kısmen veya tamamen bir yabancı dilde yapan yüksek öğretim kurumlarında yabancı dil hazırlık öğretimi ile ilgili esaslar" adlı yazıları dikkate alınmıştır.

3.1. Hazırlık Sınıfları Kurs Süresi

Hazırlanan "Atatürk Üniversitesi Hazırlık Sınıfları Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönergesi"nin 3. maddesine göre hazırlık sınıflarında öğretim süresi bir akademik yıl olarak belirtilmektedir. Bu akademik yıl her biri 16 haftalık iki yarıyıldan oluşmaktadır. Aynı yönergenin 6. maddesinde, ilgili anabilim dallarınca hazırlanan programlara göre, haftada en az 20 ve en çok 30 saat olmak üzere yabancı dil dersleri verileceği belirtilmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi her anabilim dalı kurs sürelerini belirleme yetkisine sahip olduğundan, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Bölümünde haftalık 24 saat ders uygulanmaktadır. Aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ise haftada 20 saat ders uygulamaktadır.

Uyguladığımız anketlerin verilerine göre, her iki bölümü seçen öğrenciler arasında gerek yaş grupları olarak ve

gerekse öğrencilerin öndönanımları açısından bir fark bulunmadığını görüyoruz. Her iki bölümün farklı haftalık ders saati uygulaması zaman zaman öğrencilerin haklı olarak eleştirilerine neden olmaktadır.

3.2. Derslerin Eşgüdümü

Aynı yönergenin 7. maddesine göre hazırlık sınıfları için hazırlanan programlar bölüm veya anabilim dalı başkanı tarafından görevlendirilen bir koordinatörün denetimi altında yürütülmektedir. Öğrencilerle yaptığımız görüşmelerde, koordinatörlük kurumunun yeterli koordineyi sağlayamadığı konusunda da eleştirilerle karşılaşmaktayız.

Bu eleştirilerin yoğunlaştığı en önemli konuyu, kursları yürütmekle görevli olan öğretim elemanlarının kendi aralarındaki iletişim kopukluğu veya bu iletişimin yetersizliği oluşturmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak, kursları yürütmekte olan bazı öğretim elemanları da iletişim yetersizliğini doğrulamakta ve çok sık bir araya gelmeleri gerektiğini vurgulamaktadırlar.

3.3. Hazırlık Sınıflarında Uygulanan Sınavlar

Hazırlık sınıfları eğitim-öğretim ve sınav yönergesinin 8. maddesi sınavlarla ilgili düzenlemeler yapmaktadır. Bu maddeye göre hazırlık sınıfı öğretim programında dört tür sınav yapılması gerekmektedir:

- a- Muafiyet ve yerleştirme sınavı
- b- Kısa süreli sınavlar
- c- Ara sınavlar
- d- Yeterlik sınavı

'Muafiyet sınavı' bölüm veya anabilim dalına yeni kayıt yaptıran öğrencilerin esas öğretim programındaki dersleri izleyebilecek bir Almanca bilgisine sahip olup olmadıklarını saptamak ve bu öğrencilerin dil düzeylerini belirlemek amacıyla yeni ders yılı başlamadan önce yapılmaktadır. Bu sınavın süresi 120 dakikadır. Yazılı olarak yapılan sınavlarda geçer not 100 üzerinden 60'tır.

'Kısa süreli sınavlar' öğrencilerin derslere sürekli çalışmalarını sağlamak amacıyla yöneliktir. Bu sınavların süresi 5-20 dakika arasındadır. Kısa süreli sınavlar her ders için her yarıyılıda en az 6 kez yapılmaktadır. Bu sınavların tarihleri öğrencilere önceden bildirilmemektedir.

'Arasınavlar' her yarıyılıda en az bir kez yapılmaktadır. Bu sınavların süresi bir ders saati olarak belirlenmiştir. Sınav tarihleri öğrencilere daha önceden duyurulmaktadır.

'Yeterlik sınavı' akademik yılın sonunda yapılmaktadır. Bu sınavda bir öğretim yılının ders programını kapsayacak biçimde sorular hazırlanmaktadır. Sınav süresi 120 dakikadır.

Bir öğretim yılı boyunca dersleri izleyen öğrencilerin girdikleri kısa süreli sınavlar, ara sınavları ve yeterlik sınavlarında aldıkları notlar başarı notunu belirlemektedir. Başarı notunun hesaplanmasında kısa süreli sınavların % 15, ara sınavların % 25 ve yeterlik sınavının % 60 oranında etkisi olmaktadır. Bu hesaplamalar sonunda en az 60 veya daha fazla puan alan öğrenci hazırlık sınıfını aşmaya ve esas öğretim programlarındaki dersleri izlemeye hak kazanmaktadır.

3.4. Öğretim ve Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler

Atatürk Üniversitesi yabancı diller bölümleri hazırlık sınıflarındaki öğretimi ve öğrenmeyi etkileyen faktörlerin diğer öğretim kurumlarındaki faktörlerle zaman zaman

benzerlikler göstermesi doğaldır. Ancak bu üniversitenin coğrafi konumu, fakültelerin olanakları, hazırlık sınıfı uygulamalarına yeni başlanmış olması, bu bölümleri tercih eden öğrencilerin öndonanımları ve sosyo-ekonomik durumları, üniversite giriş sınavlarında aldıkları yabancı dil puanları, kursları yürütmekte olan öğretim elemanlarının deneyimleri ve sahip oldukları olanaklar göz önünde bulundurulduğunda, öğretimi ve öğrenmeyi etkileyen faktörlerin bu hazırlık sınıflarında farklılığı ortaya çıkmaktadır. Dil öğrenimi, öğrenenlerin çevrelerinden etkilendikleri ama aynı zamanda kendilerinde öğrenmeye katkıda buldukları iki yönlü bir yol olduğu için, öğrenimi etkileyen faktörlerin çok iyi bilinmesi, yapılacak dil öğretiminin amacına ulaşmasında en önemli koşuldur. Yabancı dil öğrenmeyi etkileyen faktörler iki gruba ayrılmaktadır (extern faktörler ve intern faktörler).¹¹ Extern faktörler olarak öğretmene bağımlı olmadan oluşan koşullar, intern faktörler olarak da öğrenme ile ilgili koşullar kastedilmektedir.

Atatürk Üniversitesi Almanca bölümleri hazırlık sınıflarındaki öğretimi ve öğrenmeyi etkileyen faktörlerin en önemlisi üniversitenin coğrafi konumudur. Bu bölümleri tercih eden öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları, ülkemizin batısında bulunan üniversitelerin öğrencilerinden daha düşük düzeydedir ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun ekonomik nedenlerle Erzurum'u tercih ettiklerini uyguladığımız anketler göstermektedir. Form-I adlı anketimizin birinci bölümünde öğrencilere kendileri ve aileleri hakkında sorular yönelttik ve ailelerinin öğrenim düzeylerini öğrenmeyi amaçladık. Bu sorulara verilen yanıtlar karşımıza şu çizelgeyi çıkarmaktadır.

¹¹Apelteuer, Ernst, "Einführung in der gesteuerten Zweitpracherwerb", 1. Auflage, München 1987, s. 12.

	Annelerin öğrenim durumu	Babaların öğrenim durumu
Okur-yazar olmayan	12	3
İlkokul mezunu	69	57
Ortaokul mezunu	15	21
Lise mezunu	9	18
Üniversite mezunu	3	9
Toplam	108	108

Çizelge 1: Öğrenci ailelerinin öğrenim düzeyleri

Bu çizelge bize öğrencilerin ailelerinin öğrenim düzeylerinin çok düşük olduğunu açıkça göstermektedir. Eğitim ve öğretimin ailede başladığını göz önünde bulundurduğumuzda, bunun istisnalar dışında yüksek öğretime yansımaları kaçınılmazdır.

Aynı öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumları ile ilgili sorularımıza verdikleri yanıtlardan genelde ekonomik durumu kötü ve orta olan ailelerin çocuklarıyla öğretim yapmak durumu ile karşı karşıya bulunduğumuzu görmekteyiz:

	Öğrenci sayısı	Oranı
Kötü	25	% 23.1
Orta	56	% 52
İyi	21	% 19.4
Çok iyi	6	% 5.5
Toplam	108	

Çizelge 2: Öğrenci ailelerinin ekonomik düzeyleri

Öğrenmeyi etkileyen en önemli faktörlerden biri de bu branşın bilinçli olarak ve isteyerek seçilmiş olmasıdır. Form-I adlı anketimizde öğrencilerin bu branşı (Almancayı) seçme nedenlerini belirlemek istedik. Aldığımız yanıtları da ilginç bulduk:

	Öğrenci sayısı	Oranı
Öğretmen olmak	69	% 63.8
Turizm sektöründe çalışmak	15	% 13.8
Üniversitelerde öğr. elemanı olmak	6	% 5.5
Çevirmen olmak	6	% 5.5
Almancaya ilgi duymak	3	% 2.77
Sadece üniv. mezunu olmak	3	% 2.77
İstemeyerek	6	% 5.5
Toplam	108	

Çizelge 3: Öğrencilerin Almancayı branş olarak seçme nedenleri

Yukarıdaki çizelgeyi dikkatle incelediğimizde öğrencilerin % 63.8'i öğretmen olmak amacıyla Almanca'yı seçtiğini görmekteyiz. Eğitim ve öğretimin düzenlenmesinde bu tablonun verilerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Almanca bölümlerinde çalışan yabancı öğretim elemanı sayısının da çok az olması, zaman zaman hiç yabancı eleman olmaması da Atatürk Üniversitesi'nin kırsal kesimde bulunmasından kaynaklanmaktadır. Yabancı öğretim elemanlarının yabancı diller bölümlerinde çalışmaları

öğrencileri anadili Almanca olan kişilerle Almanca iletişim kurmaya zorlayacağından, yararlı olacağı açıktır. Anadili Almanca olan yabancı öğretim elemanlarının sayısı yok denecek kadar az olduğu durumlarda, ders dışı etkinlikler de yetersiz olunca, öğrencilerin öğrendiklerini kullanma, bir başka deyişle uygulama alanları azalmaktadır.

Kısaca belirtmemiz gerekirse, ülkemizde genelde var olan eğitim ve öğretim ile ilgili sorunların yanında, coğrafi ve ekonomik güçlüklerin beraberinde getirdiği sorunlar ve hazırlık sınıfı uygulamalarının az bir geçmişi olması bu bölümlerdeki ders araç ve gereçleri, öğretim elemanlarının özellikle yabancı dil öğretimi için uzman olarak yetiştirilmemiş olmaları, hazırlık sınıflarındaki Almanca öğretimini olumsuz yönde etkilemektedir.

3.5. Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar

Hazırlık sınıfı uygulamalarında karşılaşılan sorunları belirlemek amacıyla üç ayrı anket düzenledik. Bu anketlerden birincisi (Form-I) 'muafiyet ve verleştirme sınavı' adı verilen, hazırlık sınıfını aşan öğrencilerin belirlendiği sınavda başarısız olan ve bir yıl hazırlık sınıfı kurslarına katılmak zorunda olan öğrencilere uygulanmıştır. Üç bölümden oluşan sorularla öğrencileri daha iyi tanımak, öğrencilerin seçtikleri bölüm ile ilgili düşüncelerini, hazırlık sınıfı uygulamaları ve yapılan sınav ile ilgili düşüncelerini öğrenmeyi amaçladık. İkinci anketimizle (Form-II) Fen-Edebiyat Fakültesi ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde bulunan Almanca İngilizce ve Fransızca bölümleri hazırlık sınıfındaki programların ve uygulamaların, amaç ve hedeflerin aynı olmasına karşın, farklılıklar gösterdiğini ve bu farklılıkların öğrenci ve öğretime nasıl yansıdığını saptamak istedik. Üçüncü anketimizde (Form-III) ise hazırlık sınıfı okumadan, esas

öğretime devam eden öğrencilerin, hazırlık sınıfı okuyarak üst sınıflarda aynı derslere devam eden öğrencilerle ve hazırlık sınıfı ile ilgili düşüncelerini saptamayı amaçladık.

Form I adlı anketimiz 1993/1994 öğretim yılı sonuna kadar toplam 108 öğrenciye uygulanmıştır. Form-II adlı anketimiz ise hazırlık sınıfı koordinatörleri tarafından cevaplandırılmıştır. Form-III adlı anketimize katılan öğrenci sayısı ise 85'tir.

Orta öğretimi tamamlayarak Almanca bölümlerini tercih eden ve yüksek öğretim amacıyla Erzurum'a gelen öğrencilerin çoğu daha önce uzun yıllar Almanya'da bulunmuş olmalarından dolayı, hazırlık sınıfını aşma sınavında başarılı olacakları kanaatindedirler. Form-I adlı anketimizin verilerine göre öğrencilerin yaklaşık % 90'ı Almanya'da bulunmuştur. Bu öğrencilerin Almanya'da kalma süreleri 4 yıl ile 18 yıl arasında değişmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun sınavı aşamamanın getirdiği stresi uzun süre üzerlerinden atamadıklarını görmekteyiz. Bu stres nedeniyle öğrenciler uzun bir süre derslere konsantre olamıyorlar. Bu stres'in yanında ilk kez ailelerinden uzakta olmak, yepyeni bir ortamda yaşamaya alışmak ve kendi düzenlerini kurma çabası, öğrencilerin derslere daha iyi konsantre olmalarını engellemektedir. Burada öğrencilerin birbirlerini etkilemeleri de söz konusudur. Bu süreç yaklaşık olarak ilk yarıyılın sonuna dek devam etmektedir. Sürekli olarak bir yıl zaman kaybının sözkonusu olduğunu dile getirmektedirler. Form-I adlı anketimizde öğrencilerin kendilerini "Okuma-Yazma-Anlama-Konuşma" alanlarında değerlendirmelerini istediğimizde şu verilerle karşılaşmaktayız:

	Yetersiz	Orta	İyi	Çokiyi
Okuma	-	24	60	24
Yazma	3	51	54	-
Anlama	12	33	57	6
Konuşma	18	60	27	3
Toplam	108	öğrenci		

Çizelge 4: Öğrencilerin kendi Almanca bilgilerini değerlendirmeleri

Bu veriler bize, öğrencilerin Almanca okuma-yazma-anlama ve konuşma alanlarında orta ve iyi derecede becerilere sahip olduklarına inanmış olduklarını göstermektedir. Bu anlayışın değişmesi için zaman gerekmektedir. Bu ise uygulamalarda zaman kaybı demektir. Yarı yıl sonuna doğru öğrencilerin düşüncelerinde değişmeler göze çarpmakta, ikinci yarıyıl ile birlikte öğrencilerin sorunlarını geride bıraktıkları ve derslere daha farklı yaklaştıkları gözlenmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz konunun yanında önemli gördüğümüz bir başka konu ise öğrencilerin Almanya'da edinmiş oldukları dil ile ilgili yanlış kullanımların düzelmesi için yeterince çaba sarfetmedikleri ve derslerde yazılı veya sözlü olarak dili kullanmalarında eski bilgileri ile yetinmek istemeleridir. Örneğin Artikel'siz kullanımlar gibi. Bunların giderilmesi için öğretim elemanları çok gayret göstermektedir.

Ders dışında Almanca ortamının olmayışını da göz önünde bulundurduğumuzda, öğrencilerin laboratuvar ve kütüphaneden daha çok yararlanmaları ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle öğrencilere okuma ve çalışma alışkanlığı edindirmek gerekmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunda okuma alışkanlığı olmadığı, okuma alışkanlığı olanların da genelde magazin türü şeyler okuduklarını görüyoruz.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerin yanında, öğrencilerin girdiği 'Muafiyet ve Yerleştirme' sınavını kazanamamanın olumsuz etkileri de motivasyonu etkilemektedir. Form-I adlı anketimizde öğrencilere uygulanan sınavın Almanca bilgisini ölçüp ölçmediğini sorduğumuzda toplam 108 öğrenciden 18 öğrenci ölçer yanıtını verirken, 90 öğrenci ölçmez yanıtı vermektedir. Bu nedenle uygulamaların önemli bir bölümü olan sınavların da bir sorun olarak ele alınması gereklidir diyebiliyoruz.

3.6. Hazırlık Sınıfları İle İlgili Gereksinimler ve Öneriler

Dört yıldır devam eden Almanca bölümlerindeki hazırlık sınıfı uygulamalarının tam anlamıyla arzu edilen düzeye ve amacına ulaştığını söyleyemiyoruz. Öğretime ve öğrenmeye etki eden ve yakıda bulunan tüm faktörlerin gözden geçirilmesi gerektiğini, gerek uyguladığımız anketler, gerekse öğrenci ve öğretim elemanları ile yaptığımız görüşmelerimiz açıkça ortaya koymaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi uygulamalardan hem öğrenciler ve hem de öğretim elemanları yeterince hoşnut değiller. Bu hoşnutsuzlukları belirlemek amacıyla uyguladığımız Form-III adlı anketimizi hazırlık sınıfı okumadan, yani "Muafiyet ve yerleştirme sınavı" nı kazanarak esas öğretime devam eden öğrencilere uyguladık. Bu anketle hazırlık sınıfı okumadan üst sınıflara devam eden öğrencilerin, hazırlık sınıfı okuyarak, kurslara bir yıl devam eden öğrencilerle aralarında önemli bir fark olup olmadığını öğrenmeyi amaçladık. Öğrencilere, bir yıl hazırlık sınıfı okuyarak aynı sınıfta kendileri ile birlikte derslere katılan öğrencilerle aralarında bir fark olup olmadığını sorduğumuzda, yanıtların verileri ve oranları aşağıdaki çizelgeyi ortaya çıkarmaktadır:

	Öğrenci sayısı	Oranı
Farklılık var	30	% 35.1
Farklılık yok	39	% 45.9
Fikrim yok	16	% 19
Toplam	85	% 100

Çizelge 5: Öğrencilerin hazırlık sınıfı hakkındaki düşünceleri

Bu çizelgenin verilerini dikkatle incelediğimizde, öğrencilerin yaklaşık % 46'sı aralarında bir fark olmadığını belirtirken % 35'i farklılık olduğunu, % 19'u ise bu konuda bir fikri olmadığını belirtiyor. Bu oranlar bize "farklılık var" diyenlerle "farklılık yok" diyenlerin yaklaşık olarak birbirlerine eşit olduğunu göstermektedir. Bu da bize hazırlık sınıfı uygulamalarının amacına tam anlamıyla ulaşmadığını göstermektedir. Hazırlık sınıfı okuyanlarla aramızda önemli farklılık yok diyenleri göz önünde bulundurduğumuzda, hazırlık sınıfı uygulaması amacına ulaşmış görülmektedir. Farklılık var diyenler ve fikirlerini belirtemeyenler göz önünde bulundurulduğunda, farklılıkların nedenleri üzerinde durmamız gerektiği düşüncesine gelmekteyiz. Bu farklılık olumlu yönde olabileceği gibi olumsuz yönde de karşımıza çıkabilir. Burada önemli olan hazırlık sınıfı uygulamasından gelen öğrencilerin avantajlı veya dezavantajlı olup olmadığının bilinmesidir. Avantajlı konuma geliyorsa, hazırlık okumadan esas eğitim ve öğretime başlayanların girdiği sınav gözden geçirilmelidir. Dezavantajlı bir konuma geliyorsa hazırlık sınıfı uygulamaları gözden geçirilmelidir.

Yabancı diller bölümlerindeki hazırlık sınıflarının kuruluş amaçları belirlenirken belli bir dil düzeyi amaçlanmıştır. Dil öğretiminde amaç dört temel beceriyi

edindirmektedir. Uyguladığımız Form-III adlı anketimizde, hazırlık okuyanlarla okumayan öğrencilerin aralarındaki en önemli farklılık; hazırlık uygulamalarından gelen öğrencilerin birinci sınıfa dilbilgisi açısından daha avantajlı başlamalarıdır. Bu konuda bir öğrenci şunları belirtmektedir: "Hazırlık sınıfı okuyan öğrencilerle aramızda bir farklılık olduğuna inanıyorum. Tek eksiğimiz dilbilgisi idi, onu da birinci sınıfta zaten en ince ayrıntısına kadar gördük. Bunu hazırlık sınıfı okuyanlar da bizimle birlikte birinci sınıfta görebilirlerdi." Bir başka öğrenci dilbilgisi konusunda şöyle diyor: "Hazırlık sınıfında okutulan gramer konuları ile 1. sınıfta okutulan konular aynı, hatta aynı kitap takip ediliyor." Bu ve buna benzer yanıtlardan da anlaşıldığı gibi öğrencilerin bir kısmı hazırlık sınıfı uygulamalarını bir yıllık bir zaman kaybı olarak değerlendirmektedirler. Aynı zamanda hazırlık sınıfı ile esas eğitim-öğretim programları arasında veya sadece uygulamalarda aksayan yönler bulunmaktadır. Hazırlık sınıf uygulamalarında bir takım hoşnutsuzlukların bulunması programların ve uygulamaların gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Gereksinimlerin başında hazırlık sınıfı ve üst sınıf uygulamaları ile ders programlarının gözden geçirilmesi gelmektedir. Uygulamaların bir bölümü olan "Muafivet ve verlestirme sınavı"da gözden geçirilmelidir. "Öğrencilerin Almanca düzeylerini daha iyi nasıl ölçeriz?" sorusuna yanıtlar aramamız gerekmektedir. Bunun dışında hazırlık sınıfının gereksinimleri ve öğrencilerin öndonanımları doğrultusunda Almanca öğretimi yapabilmek amacıyla, çağdaş yabancı dil öğretim yöntemleri dikkate alınarak programlar geliştirilmelidir. Hazırlık sınıflarında derslerin uzmanlaşmış ve deneyim kazanmış öğretim elemanları tarafından yürütülmesi sağlanmalıdır. Öğrencilerin özellikle ilk yarıyılıda

hazırlık sınıfının gerekliliği konusunda bilinçlendirilmesi için gayret gösterilmesi ve derslere motive edilmeleri gerekmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi öğrencilerin yaklaşık bir yarıyıl boyunca derslere yeterince motive olamadıklarını, bir stres ve Erzurum'a adaptasyon dönemi geçirdiklerini görmekteyiz. Bu ise yaklaşık bir yarıyıl zaman kaybı demektir. Bu zaman kaybını en aza indirmek ise özel bir gayret gerektirmektedir.

Dört yıldır devam eden hazırlık sınıfı uygulamaları gözden geçirilmeli ve öğrencilerin de beklentileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler yapılırken öğrencilerin hataları saptanmalı ve hata analizleri yapılarak derslerin içeriklerini değiştirebilme olanağı sağlanmalıdır.

Öğretim elemanları, öğrencilerin genelde dilbilgisi, yazma ve sözcük bilgisi alanlarında eksiklikleri bulunduğunu belirtmektedirler. Ancak Almanya'da bulunmamış olan öğrencilerin konuşma alanında yetersiz kaldıkları bilinmektedir. Bu nedenle daha önce Almanya'da bulunamamış öğrencilere farklı bir yaklaşım (ilgi) gösterilmeli, grup ve ikili (Partnerarbeit) çalışmalarında bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Bunların yanında dersleri yürütmekle görevli öğretim elemanı sayısı da çok önemlidir. Uyguladığımız Form-II adlı anketimiz hazırlık sınıfı derslerinin bir bölümde 4 veya 5 öğretim elemanı tarafından yürütülmekte olduğunu göstermektedir. Öğretim elemanlarının sayısının çokluğu koordinasyonu ve iletişimi sağlamak açısından zaman zaman güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Gerek uyguladığımız anketlerdeki öğrenci görüşleri ve gerekse öğretim elemanlarının görüşleri, kursların iki veya en fazla üç öğretim elemanı tarafından yürütülmesinin daha yararlı

olacağı doğrudur. Biz de kursların iki veya üç öğretim elemanı tarafından yürütülmesinin daha yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Haftalık ders saati sayısı ile sınıf öğrenci sayısı da gözden geçirilmelidir. Atatürk Üniversitesi'nin bir Almanca bölümünde haftada 24 saat, diğer Almanca bölümünde ise haftada 20 saat Almanca öğretimi yapılmaktadır. Hazırlık sınıflarının amaçları ve öğrencilerin öndonanımları açısından her iki bölüm arasında önemli bir farklılık olmadığından bu bölümlerde en fazla haftada 20 saat ders uygulaması yapılmalıdır diye düşünmekteyiz.

Yukarıda belirttiğimiz hazırlık sınıfı uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözümlenmesine çağdaş bir eğitim anlayışı içerisinde bir başka deyişle yaratıcı, araştırmacı, sorgulayıcı, bildiklerini uygulayabilen, üretken kılan bir anlayış içerisinde, yaklaşmamız gerekmektedir. Prof.Dr. Şeyda Özil çağdaş eğitimde öğrencinin ön plana çıkması konusunda dil önceliklemlerindeki tutum değişikliğini gündeme getirmekte ve şöyle demektedir:

"..Dil incelemelerinde de koştur bir tutum izlenir. Yalnızca dilin yapısına, sistemine yönelik araştırmalar yetersiz kalır artık. 1970'li yıllarda gelişen kullanımbilimin de katkısıyla dil önceliklemleri dilbilgisinin sınırlarını aşar. Tek tek tümce çözümlenmeleri değil de, bu yapıların kullanım alanları önem kazanır. Dilbilgisi incelemeleri, dilin nerede, hangi toplumsal ortamlarda, kimin tarafından, hangi amaçla kullanıldığı yönünden daha büyük bir bağlam içinde ele alınmaya başlanır.."12

Eğitim alanında önceleri 'öğretilen konu' ön planda iken, günümüzde öğrenci ön plana çıktığı için yapılacak

¹²Özil, Şeyda, "Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim " Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları 1, İstanbul, 1990, s. 40

uygulamalarda ve hazırlanacak programlarda bu çağdaş anlayıştan yararlanmak durumundayız. Bu nedenle bundan sonraki bölümde şu ana kadar uygulanan hazırlık sınıfları 'Muafiyet ve yerleştirme' sınavları ile 'Yeterlik' sınavlarını öğrencilerin dil düzeylerini ölçmesi ve sınav teknikleri açısından ele almak istiyoruz. Bu sınavları, Almanya'da yabancıların yüksek öğretime başlamadan önce Almanca düzeylerinin yeterli olup olmadığını ölçmek amacıyla uygulanan "Deutschprüfung für ausländische Studienbewerber vor Aufnahme des Fachstudiums" sınavları ile karşılaştırmak ve sınavlarla ilgili öneriler getirmek istiyoruz. ALmanyada uygulanan bu sınavlara kısaca "PNdS" (Prüfung zum Nachweis deutscher Sprachkerntnisse) adı verilmektedir.

IV- HAZIRLIK SINIFLARINDA UYGULANAN "MUAFİYET VE YERLEŞTİRME" SINAVLARI

1990 yılı öncesi Almanca bölümlerinde hazırlık sınıflarının bulunmaması, üniversite sınavlarını kazanan öğrencilerin birinci sınıfa başlamalarını gerektiriyordu. Ancak her iki bölümde hazırlık sınıfı uygulamasına başlanması 'Muafiyet ve Yerleştirme' sınavlarını gündeme getirmiştir. 1990/1991 öğretim yılı başlarında uygulamalar bu sınavlarla başlamıştır. Bu nedenle her bölümün öğretim elemanları bir araya gelerek sınav soruları hazırlamışlardır. Atatürk Üniversitesi'nde bulunan yabancı diller bölümlerindeki tüm anabilim dalları tarafından hazırlanan sınav sorularını incelediğimizde, dillerin farklılıkları ve öğrencilerin kökenlerinin de farklılıklar göstermesi göz önünde bulundurularak, çok farklı soru tipleri ile karşılaşmaktayız. Bazı bölümlerde hazırlanan sınav soruları klasik, bazılarında test, bazılarında varı test-varı klasik tarzdadır. Bazı sorularda çeviri sorularına rastlamaktayız, bazılarında ise çeviri sorusu yer almamaktadır. Bazı bölümlerin öğretim elemanları öğrencilerin Kompozisyon yazmalarını gerekli görmekte, bazı öğretim elemanları ise Kompozisyon'u gereksiz görmektedirler Dört yıldır yapılan uygulamalarda sözlü sınava rastlamamaktayız. Yönetmelikler gereği yapılan "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavı iki saat süreli olmaktadır. Konumuz Almanca bölümleri hazırlık sınıfları olduğu için, bu bölümlerde 1994 yılı sonuna kadar uygulanan "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavları sorularının hazırlanış biçimlerini gözden geçirmek istiyoruz.

4.1. Almanca Bölümleri Hazırlık Sınıfı Aşma Sınavları Soru Tipleri

Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü hazırlık sınıfında uygulanan "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarında 1994 yılı sonuna kadar sorulan soruları incelediğimizde, soruların genelde birbirlerine benzer tarzda hazırlandığını, zaman zaman değişiklikler yapıldığını da görmekteyiz. 1990-1993 yılları arasında Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde uygulanan sınavların sorularını şu başlıklar altında toplayabiliriz:

a- Çeviri: 10 adet cümlenin beşinin Türkçe, beşinin ise Almanca karşılıklarının seçeneklerden belirlenmesi istenmekte.

b- Cümle kurma: Sayıları zaman zaman değişmekle beraber verilen Almanca sözcüklerden ortalama beş cümle kurulması istenmekte.

c- Boşlukların doldurulması: Verilen boşluklu cümlelerdeki boşluklara uygun olan sözcüklerin yazılması istenmekte.

d- Aktif cümlelerin karşılıklarının bulunması: Birkaç aktif cümlenin verilen pasif cümleler içerisinde karşılıklarının seçilmesinin istenmesi

e- Pasif cümlelerin karşılıklarının bulunması: Birkaç pasif cümlenin verilen aktif cümleler içerisinden karşılıklarının seçilmesinin istenmesi

f- Boşlukların çoktan seçmeli olarak doldurulması: Yaklaşık 50-60 kadar boşluklu cümle verilerek bu cümlelerdeki boşluklara beş seçenektan birinin getirilmesinin istenmesi

1994 yılı sonunda yapılan "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavında da benzer sorular bulunmaktadır. Ancak uygulanan bu sınavda iki önemli değişiklik gözümüze çarpmaktadır.

Bunlardan birincisi; daha önceki yıllar Kompozisyon yazdırılmadığı halde bu sınavda öğrencilerden yazma yeteneklerini ölçmek amacıyla Almanca bir Kompozisyon yazmaları istenmiştir. İkinci farklılık, çeviri sorularındadır. Daha önceleri öğrencilerden verilen cümlelerin karşılıklarının beş seçenek içerisinde bulunması istenirken, bu yıl Almanca bir metin verilerek Türkçe'ye çevirisi istenmiştir.

Bu sınavlarda öğrencilerin dil düzeylerinin belirlenmesinde metinlerden yararlanma yoluna yeterince gidilmediğine görmekteyiz. Ayrıca sözlü sınav hiç yapılmamaktadır.

Alman Dili Eğitimi Bölümü hazırlık sınıfında uygulanan 'Muafiyet ve Yerleştirme' sınavlarında 1994 yılı sonuna kadar sorulan soruları şu başlıklar altında toplayabiliyoruz:

a- Boşluklu cümleler: Bir takım cümleler verilerek boşluklara Pronom-Artikel-Fiil-Konjunktion gibi kelimelerin öğrenci tarafından uygun olanını yazmaları isteniyor.

b- Çeviri: Beş Türkçe cümle verilerek Almanca'ya, beş Almanca cümle verilerek Türkçe'ye çevirisi istenmektedir.

c- Boşlukların çoktan seçmeli olarak doldurulması:

İçerisinde birden fazla boşluk bulunan beş veya on cümle verilerek, cümlenin altında bulunan seçeneklerden cümlenin tamamlanması isteniyor.

d- Belli fiillerin kullanılması: Beş veya on cümle verilerek bu cümlelerde "senden" veya "wenden" fiillerinden uygun olanının kullanılması isteniyor.

e- Örnek cümle kalıpları: Örnek bir cümle kalıbı verilerek öğrencilerin verilen sözcüklerden benzeri cümleler üretmeleri isteniyor.

f- Kompozisyon yazma: Öğrencilerin yazma yeteneklerini ölçmek amacıyla, örneğin "Warum wollen Sie in Erzurum Studieren?" gibi konularda bir kompozisyon yazmaları isteniyor.

g- Metin çalışması: Öğrencilerin metinleri anlama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla bazan yazılı bir metin verilmekte, bazan da bir metnin iki kez okunarak, öğrencilerin metin ile ilgili soruları cevaplandırmaları istenmektedir.

1993/1994 yılında yapılan sınavdaki sorularda bir değişiklik görmekteyiz. Bu sınavda yaklaşık 25 cümleden oluşan bir metin verilmiş, metin ile ilgili sözcüklerin Almanca açıklamaları yapıldıktan sonra metin ile ilgili 15 adet çoktan seçmeli soru yöneltilerek öğrencilerin metni anlayıp anlamadıkları kontrol edilmiştir. Ayrıca 55 adet boşluklu cümle içerisindeki boşluklara uygun sözcüklerin getirilmesi için dört seçenek verilmiştir. Böylece ilk kez test uygulanmış, bu teste ek olarak yukarıda belirttiğimiz gibi öğrencilerin bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. 1994/1995 yılı "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavında bu uygulama yerini daha önceki yıllardaki uygulamalara bırakmıştır. Sözlü sınav hiç söz konusu değildir.

Form-I adlı anketimizde, öğrencilerin, "sözlü sınav yapılmasının gerekli olup olmadığı" konusundaki görüşlerini almak için yönelttiğimiz sorulara verdikleri yanıtlar da ilginç bir tabloyu ortaya çıkarmaktadır: Anketi uyguladığımız 108 öğrenciden 6 kişi bu konuda bir fikri olmadığını belirtirken, 36 öğrenci sözlü sınav gerekmez, 66 öğrenci ise; "bu sınavlarda sözlü sınav gerekliydi" yanıtını vermektedir. Burada büyük bir çoğunluğun, sınavlarda sözlü sınavların yer alması gerektiğini vurguladığı görülmektedir. Öğrenciler, gerekçe olarak uzun süre Almanya'da bulduklarını, konuşma yeteneklerinin, dilbilgisi ve yazma yeteneklerinden daha iyi

olduğunu ileri sürmektedirler. Bu nedenle uygulanan sınavların, öğrencilerin Almanca düzeylerini ölçmede yeterli olup olmadığı konusunun da ele alınmasının gerekli olduğu düşüncesine gelmekteyiz.

4.2.Uygulanan Sınavların Bilgi Ölçme Düzeyleri

Uygulanan "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavları bölüm veya anabilim dalına yeni kayıt yaptıran öğrencilerin, esas öğretim programlarındaki dersleri izleyebilecek bir yabancı dil bilgisine sahip olup olmadıklarını belirlemek amacı taşımaktadır. Yapılan her sınav öğrencilerin bilgi düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ancak, yabancı dil düzeyi denince, öğrencilerin Okuma-Anlama-Yazma-Konuşma gibi birden çok yeteneğe sahip olup olmadıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle uygulanacak sınavların da dört temel beceriyi ölçebilecek tarzda hazırlanması gereklidir. Bir önceki bölümde ele aldığımız soru tiplerini incelediğimizde, öğrencilerin genelde dilbilgisi yeteneklerinin olup olmadığı belirlenmek isteniyormuş gibi bir izlenim edinmekteyiz. Bu sınavların uygulanmasından sonra gerek öğretim elemanları ve gerekse öğrenciler arasında tartışmalar gündeme gelmektedir. Bu tartışmaların konusu Almanca bilgisi düzeylerinin bu sınavlarla yeterince belirlenip belirlenememesidir. Bu nedenle "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarına girip başarısız olanlara uyguladığımız Form-I adlı anketimizle, başarılı olanlara uyguladığımız Form-III adlı anketlerimizde öğrencilerin görüşlerini almak istedik. Hazırlık sınıfını aşamayan 108 öğrenci ile hazırlık sınıfını aşarak esas eğitim-öğretime devam etme hakkını elde eden 52 öğrenciye, uygulanan sınavların öğrencilerin yabancı dil düzeylerini yeterince ölçüp ölçmediğini sorduğumuzda: toplam 160 öğrenciden 31 öğrenci ölçer, 129 öğrenci ise ölçmez yanıtı

vermektedir. Her iki öğrenci grubuna sözlü sınavın gerekli olup olmadığını sorduğunuzda aldığımız yanıtlar şu tabloyu oluşturmaktadır:

Fikrim Yok	7
Sözlü Sınav Gerekmez	51
Sözlü Sınav Gereklidir	102
Toplam	160

Çizelge 6: Öğrencilerin sözlü sınavlar hakkındaki düşünceleri

Her iki soruya verilen yanıtlar ile hazırlık sınıfı ve üst sınıflardaki uygulamalar öğrencilerin yabancı dil düzeylerinin belirlenmesinde amaca tam olarak ulaşamadığını ortaya koymaktadır. Uzun yıllar Almanya'da yaşamış olan öğrenciler dilbilgisi terimlerini yeterince bilemediklerini belirtmektedirler. Bu nedenle öğrencilerin yaklaşık % 33'ü soru başlıklarının Almanca olmasından dolayı kendilerinden istenileni anlayamadıklarını belirtmektedir. Örneğin: "Bilden Sie passiv!" veya "Bilden sie Imperativform von schreiben!" gibi soru başlıklarını anlayamadıklarını, ancak Almanca konuşma ve yazma durumunda bu yapıları kullanabildiklerini söylemektedirler. Bunun dışında öğrencilerin % 63.7 si sözlü sınav yapılmasının gerekliliğini belirtmektedir.

Günümüzde gerek dil öğretimi alanında ve gerekse yabancı dil düzeyi belirlenmesinde metinlerden yararlanma eğilimi çok önem kazanmıştır. Bir çok yerde uygulanan yabancı dil sınavlarında metin kullanımının yaygınlaştığını görmekteyiz. Özellikle Almanya'da uygulanan sınavların metin ağırlıklı olması, dikkatimizi bu ülkede yapılan "P.N.d.S."

sınavlarına (Prüfung zum Nachweis deutscher Sprachkenntnisse) yönelmektedir. Bu sınavların uygulanış tarzının bilinmesinin sınavları hazırlayacak kişilerin daha sağlıklı sorular hazırlamalarının ve öğrencilerin dil düzeylerini daha gerçekçi bir tarzda ölçmelerine yardımcı olacağını düşünmekteyiz.

4.3. Almanca Bilgisi Belirleme Sınavlarının (P.N.d.S) Özellikleri

"P.N.d.S" sınavları Almanya'da yabancı öğrencilerin Alman üniversitelerinde öğrenim görmelerinden önce yabancı dil olarak Almanca bilgilerinin yeterli olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan sınavlardır. 1972 yılında uygulamaları düzenlemek amacıyla Batı Almanya'daki rektörler bir araya gelerek sınavların amaçlarını belirlemişlerdir. Alınan kararda öğrenime müracaat eden kişinin dil alanında ve bilimsel dil alanında yeterliliği, dilsel ve bilimsel çalışma tekniklerinden yararlanabilme düzeyinde olması gereği vurgulanmaktadır.¹³ Konu ile ilgili çalışmalarda sınavların sözlü ve yazılı sınavlar olarak iki türde yapılması öngörülmektedir. Yazılı sınavlar üç gruba ayrılmaktadır:

a- Metin aktarımı (Textwiedergabe)

b- Metin çalışması (Bearbeitung von Aufgaben zu einem vorgelegten Text)

c- Bilimsel Dilin Dil bilgisi yapıları
(Wissenschaftssprachliche grammatische Strukturen)

Bu sınavların değerlendirmelerdeki ağırlıkları metin aktarımı 3 puan, verilen metin ile ilgili çalışmalar 2 puan, Bilimsel Dilin Dilbilgisi yapıları 1 puan olarak belirlenmiştir.

¹³Eggers, Dietrich, "Prüfung zum Nachweis deutscher Sprachkenntnisse", Verlag Lambert Lensing GMBH, Dortmund, 1982, s. 5.

Toplam 9 puan üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. 1987-1991 yılları arasında Almanya'daki Ruhr Üniversitesi'nde uygulanan "P.N.d.S" sınavlarındaki süre ve puanlama sistemlerini çizelge şeklinde belirtmek istediğimizde şu çizelge ile karşılaşmaktayız:

	Sınav süresi	Puan
1- Dilbilgisi (Grammatik)	30 dakika	1 puan
2- Metin çalışması	75 dakika	2 puan
3- Metin aktarımı	90 dakika	3 puan
4- Sözlü sınav	20 dakika	3 puan
Toplam	215 dakika	9 puan

Çizelge 7: P.N.d.S. Sınavlarının süre ve puanlamaları

En fazla süre metin aktarımı ve metin çalışmasına ayrılırken, en fazla puan, metin aktarımına ve sözlü sınavlara verilmektedir. Bu da bize metin aktarımının sınavlarda ön plana çıktığını, dilbilgisi sınavının en az süre ve puan ayrılmasıyla en az öneme sahip olduğunu göstermektedir. Sözlü sınavların da puanlamada çok önemli olduğunu görmekteyiz.

4.3.1. Metin Aktarımı

Sınavın metin aktarımı bölümünde mutlaka bir metin dinletme gereklidir. Bu iş için genelde teyp kasetlerine metinler okunmakta ve bu kasetlerdeki bir metin sınavda öğrencilere iki kez dinletildikten sonra, öğrencilerin metni yazılı olarak aktarmaları istenmektedir. Öğrenciler, metni ikinci kez dinlemeleri esnasında notlar alabilmektedirler.

Metnin ilk kez dinlenmesinde öğrenciler konu ile ilgili genel bir fikir edinmektedirler. Öğrencilerin metni işiterek anlamaları çok önemlidir. Öğrenciler metni anladıktan sonra, ikinci kez dinlemede aldıkları notların da yardımı ile metni yazılı olarak aktarma (Reproduktion) becerisi göstermeleri gerekmektedir. Metin, ikinci kez dinlemede öğrencilerin not alabilecekleri bir tarzda kasetlere okunmuş olmalıdır. Metin aktarımında öğrencilerin dinledikleri metnin içeriği ve fikirleri ile aktarılan metnin fikirleri ve içerikleri aynı olması zorunludur. Dinlenen metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla bazı sözcüklerin Almanca açıklamaları yapılmalıdır. Teyp kullanımının olanaksız olduğu durumlarda, metin sınav esnasında kurallara uygun olarak okunmalıdır. İkinci okunma esnasında öğrencilerin not alabilmelerine olanak verilmeli, telâffuz ve vurgulamalara dikkat edilmelidir.

4.3.2. Metin Çalışması

Yazılı çalışmaların ikinci bölümünde bilimsel bir metin verilerek, metin ile ilgili soruların (Aufgaben) öğrenciler tarafından cevaplandırılması istenir. Burada amaç, okuduğunu anlama (Leseverständnis), bağımsız olarak dilsel üretme beklentisi ve bunların kontrol edilmesidir. Bu amaca yönelik olarak verilen metinlerde yapılacak olan çalışmalar ilk önce iki ana başlık altında toplanmaktadır. Metin Çözümleme (Textanalyse) ve Metin üretme (Textproduktion). Bu ana başlıklar alt başlıklara da ayrılmaktadırlar:

A: Metin Çözümleme

1. Metin İle İlgili Sorular

- İçeriğin anlaşılmasına yönelik
- Metnin düşünsel ve mantıksal anlaşılmasına yönelik

2. Metnin Birbirleriyle İlgili Bölümlerinin Anlaşılması İle İlgili Sorular

B. Metin Üretme: Metnin konusu ile ilgili sorular (metne bağlı/metin ile ilgili/metne yansıyan)

1. Tasvir, anlatma, rapor veya yorum
2. Grafik ve resimlerin dile getirilmesi (anlatılması)

Metin çözümlemenin birinci bölümünde yöneltilen soruların yanıtları direkt metinden çıkarılabildiği gibi, bazan da metin ile ilgili olmasına karşın öğrencinin yorumunu veya karşı çıkmasını gerektirmektedir. Metin çözümlemede öğrencilerden beklenen önemli bilgiler, mantıksal ilişkilerin belirtilmesi ve yazarın dile getirmek istedikleridir. Tüm bunlar kısa cümlelerle aktarılmalıdırlar. Metin üretmede ise beklenti bağımsız, uzun, içerik ve mantıksal olarak doğru ve anlaşılır cümlelerle detaylı bir anlatımdır. Metin çözümleme ve metin üretme ile ilgili çalışmalar Christiana Bechtel ve Gabriele Neuf-Münkel¹⁴ tarafından şu şekilde şematize edilmektedir.

Metin Çözümleme	Metin bölümleri ile ilgili sorular
	Metin analizi/Genel bakış
	Başlıklar
	Özetleme
Metin Üretme	Yorum
	Anlatma/Rapor
	Resim ve Grafiklerin anlatılması

Çizelge 8: Metin çözümlemeleri ve metin üretme çalışmaları

¹⁴Bechtel, Christiane ve Neuf-Münkel, Gabriele, 'Bearbeitung von Aufgaben zu einem vorgelegten Text'Prüfung zum Nachweis deutscher sprachkenntnisse, Lensing Verlag, 1982, s. 21.

Daha önce de belirttiğimiz gibi bu sınavlarda kullanılan metinler genelde bilimsel metinlerdir.

4.3.3. Bilimsel Dilin Dilbilgisi Yapıları

Sınavın bu bölümünde öğrencilerin önemli bilimsel-dilsel yapıları tanıyıp tanımadıklarının ve bu yapıları anlayıp anlamadıklarının saptanması öngörülmektedir. Bu yapılar edilgen, edilgen cümlelerin etken aktif cümlelere, etken cümlelerin edilgen cümlelere dönüştürülmeleri, partisip, isimleştirme, dolaylı ifadeler gibi önemli gramer yapılarıdır. Öğrencilerin bu gibi yapıların temelinde yatan kuralları bilmeleri, bu kurallara göre cümle kurabilmeleri ve bu kurallara göre kurulmuş olan cümleleri başka cümle yapılarına dönüştürebilmeleri gerekmektedir. Örneğin: Bir cümle içerisinde bulunan partisip yapının altı çizilmekte ve altı çizilen kısmın relativ (ilgi) cümlesi şekline dönüştürülmesi istenmektedir. Öğrenciden istenilen yaklaşık 8-10 cümlenin değişik yapılara dönüştürülmesidir.

Bunun yanında öğrencilere bir metin verilmekte ve bu metinde bulunan boşluklara metne uygun sözcükler, tamlamalar veya cümleler yazılması istenmektedir. Çoğu kez cümlelerin başlarındaki sözcük verilmekte ve öğrenciden hangi yapı istendiği açıkça belli olmaktadır.

4.3.4. Sözlü Sınavlar

Sözlü sınavlarda adaydan bir olayı, bir durumu anlaması, bunlarla ilgili düşüncelerini sözlü olarak aktarması ve tartışması istenmektedir. Bu sınavın amacı adayın iletişim ve reaksiyon yeteneğinin dilsel açıdan kontrol edilmesidir. Aynı zamanda adayın bilimsel tartışmalara katılabilmesi için yeterli

düzeyde Almanca bilgisine sahip olup olmadığının belirlenmesi istenmektedir.

Yazılı sınavlardan bağımsız olarak sözlü sınavlardaki beklentileri iki grupta toplayabiliyoruz:

1- Aday sınavda kendisine yöneltilen soruları dilsel açıdan tamamen anlayabilmeli

2- Aday kendisine yöneltilen sorulara doğru olarak ve fonetik (telâffuz) açısından anlaşılabilir bir tarzda sözlü yanıt verebilmelidir.

Sözlü sınavların değerlendirilmesinde genel olarak aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulmaktadır.

- 1- Yöneltilen sorulara adayın dilsel reaksiyonunun ölçülmesi
- 2- Yanıtlarda kullanılan ifadelerin bağımsızlığı
- 3- Dilin doğru kullanımı
- 4- Doğru telâffuz ve vurgulama

Bu sınavlarda metinlerden, resimlerden, diagramlardan, filmlerden ve kasetlerden de yararlanılmaktadır.

4.4. Almanca Bölümlerinde Uygulanan Sınavların P.N.d.S. Sınavları İle Karşılaştırılması

'Muafiyet ve Yerleştirme' adı altında Almanca bölümlerinde uygulanan sınavları 'P.N.d.S.' sınavları ile karşılaştırmak istememizin temel amacı, her iki sınavda da öğrencilerin Almanca bilgi düzeylerinin ölçülmesi ve her iki sınavda başarılı olan öğrencilerin esas öğretime başlama hakkını elde etmeleridir. Bu iki sınav arasında hem içerik bakımından ve hemde şekilsel farklılıklar bulunmaktadır. Amaçlanan dil düzeyleri de farklılık göstermektedir. Atatürk

Üniversitesi Almanca bölümlerinde uygulanan sınavlarla öğrencilerin Almanca düzeylerini belirlemek tamamen olanaksız değildir. Söz konusu olan, bu sınavlarla öğrencilerin Almanca bilgilerinin yeterince ölçülüp ölçülememesidir.

Şu ana kadar uygulanan sınavların bilgi ölçme düzeyi ile ilgili öğrencilerin görüşlerini daha önce dile getirmiştik. Anketlerimize verilen yanıtlarda öğrencilerin % 19.3'ü uygulanan sınavların bilgi düzeyini yeterince ölçtüğünü, % 81.7'si ise yeterince ölçmediği belirtmekte ve öğrencilerin % 63.7'si ise sözlü sınav yapılması gerektiğini dile getirmektedirler.

Öğrencilerin bu görüşlerini göz ardı etmememiz gerekmektedir. Zaten öğretim elemanlarının her yıl farklı biçimlerde sınavlar uygulamaları da, öğretim elemanlarının da bir arayış içerisinde olduklarını göstermektedir. Bu arayış öğrencilerin Almanca düzeylerini daha iyi saptayabilme amacı taşımaktadır.

"Muafiyet ve Yerleştirme" sınavları ile "P.N.d.S." sınavlarını karşılaştırmak amacıyla her iki sınavın özelliklerini ana hatlarıyla sıralamak istersek;

"Muafiyet ve Yerleştirme sınavı"nın;

- Genelde dilbilgisi ağırlıklı olması,
- Sözlü sınav yapılmaması
- Kompozisyon yazdırılması,
- Metin okuma (Leseverstänndnis), verilen bir kullanmalık metin (Sachtext) ile ilgili soruların cevaplandırılması,
- Zaman zaman çeviriye yer verilmesi,
- Genelde amaçlanan dil düzeyinin orta düzeyde Almanca olması,

-Telâffuz ve vurgulamanın ölçülmemesi,

-Sınav süresi iki saat olması.

"P.N.d.S." sınavlarının ise;

-Öğrencinin 'Okuma, Anlama, Anlatma' yetisi ve dilbilgisi metinlerden yararlanılarak saptanması

-Dilbilgisi sorularının sınavdaki puanlarının ve soru adedinin oldukça az oluşu,

-Sözlü sınavın yapılması ve sözlü sınavın puanının yüksek tutulması,

-Bilimsel metinlerin kullarılması,

-Amaçlanan dil düzeyinin yüksek Almanca olması,

-Metin çalışmalarında resim ve grafiklerden yararlanılması,

-Teyp ve Video gibi cihazların kullanılması,

-Çeviri'ye yer verilmemesi,

-Öğrencilerden yorum yapmalarının istenmesi,

-Metin aktarımı çalışmalarında puanlarının yüksek tutulması,

-Dilin bağımsız kullanımının öncelikli olması,

-Telâffuz ve vurgunun sözlü sınavlarda değerlendirilmesi,

-Sınav süresinin yaklaşık 3.5 saat oluşu.

İlk bakışta bu iki sınavın gerek uygulanış tarzı ve gerekse dil düzeyi açısından büyük farklılık gösterdiği açıkça görülmektedir. Bu karşılaştırma ile öğrencilerimize "P.N.d.S." sınavlarını uygulamak gibi bir amacımız yoktur. "P.N.d.S." sınavlarının uygulanış tarzını göz önünde bulundurarak hazırlık sınıflarında öğrencilerden beklenen orta düzeyde

Almanca bilgisini ölçmede yararlanabileceğimizi ve bu doğrultuda öneriler getirebileceğimizi düşünüyoruz.

4.5. Sınavlarla İlgili Öneriler

Hazırlık sınıflarını aşacak öğrencilerin belirlendiği "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarının bu güne kadarki uygulamalarında öğrencilerin Almanca bilgilerinin düzeyleri çeşitli soru tipleri ve yöntemlerle saptanmaya çalışılmıştır. Bu uygulamalar öğrencilerin Almanca düzeylerini belirlemede çoğu zaman yeterli olmuştur. Ancak çağımızda baş döndürücü bir hızla gelişmeler ve değişmeler olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, bu değişme ve gelişmelerin çağdaş bir eğitim, eğitimde yeniden yapılanma ve ileri ülkelerdeki çalışmalardan zamanında yararlanma gündeme gelmektedir. Bu gelişmeleri yabancı dil öğretimi alanındaki metod ve yöntemlerin değişimi ile birlikte ders kitaplarında ve yabancı dil düzeyini belirlemede de görmekteyiz. Almanca öğretimi için hazırlanan bir çok kitabın kendi testleri bulunmaktadır. Belli bir kitap serisinin takip edildiği dil kurslarında bu testlerden yararlanılmaktadır. Atatürk Üniversitesi Almanca bölümlerinde seri kitapların takip edilmediğini görmekteyiz. Bu nedenle bu testlerden yararlanmak olanaksızdır.

"Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarında öğrencilerin Almanca bilgilerinin çok yönlü ölçülmesi gerekmektedir. Bunun yanında sınavlar sadece öğrencilerin bilgilerinin ölçülmesi amacını taşımamaktadır. Ömer Demircan bu konuda şunları söylemektedir:

"Daha çok sınıf geçmeye dayalı ve not verme aracı olarak kullanılan sınavların öğretmeni ne ölçüde kendini değerlendirmeye zorladığı bilinmemektedir. Oysa sınavlar en

başta öğretimin denetimi için yapılmalı ve öğretmene gerekli özeleştirici sağlamalıdır."¹⁵

Uygulanan "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarına sadece yeni gelen öğrenciler girmemektedir. Bir yıl hazırlık sınıfı okuyan ve "Yeterlik" sınavında başarılı olamayan öğrenciler de bu sınavlara katılmaktadırlar. Bu nedenle sınavların hazırlık sınıflarındaki öğretimin denetimine, öğretim elemanlarının gerekli özeleştirici yapmalarına katkıda bulunması gerekmektedir.

"Muafiyet ve Yerleştirme" sınavları sorularının hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gereken bir çok konu vardır. Bunların başında çok yönlü bir çalışma yapılması gelmektedir. Öncelikle bu çalışmalarda çağdaş eğitimin gereği olan yeniliklerden yararlanılması gerekir. Yabancı dil düzeyinin belirlenmesinde, günümüzde göz önünde bulundurulmuş en önemli konu "İletişimsel dil yeteneği"nin belirlenmesi olmaktadır. Lyle F.Bachman¹⁶ iletişimsel dil yeteneğini;

1- Dilbilgisi yeterliliği

2- Metne hakim olma

3- Sosyo-Linguistik faktörlere hakim olma

olarak belirtmektedir. Bu nedenle hazırlanacak olan sınavlarda iletişimsel dil yeteneğinin belirlenmesine önem verilmelidir. Almanyada uygulanan "P.N.d.S." sınavlarındaki soru tiplerinden yararlanılması gerekmektedir. "P.N.d.S." sınavlarında amaçlanan bilgi düzeyi ülkemizdeki Almanca bölümlerindeki öğrenciler için uygun değildir. Hazırlanacak sorularda orta düzeyde Almanca bilgisi hedef olarak alınmalı,

¹⁵Demircan, Ömer, "Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil", Remzi Kitabevi, İstanbul, 1988, s. 178.

¹⁶Bachman, F. Lyle, "Fundamental Considerations in Language Testing", Oxford University Press, 1990 Oxford, s. 350.

bilimsel metinlerden yararlanma yerine kullanmalık metinler seçilmeli, öğrencilerin iletişimsel dil yetenekleri metin aktarımı, metin analizi, metin üretimi açısından değerlendirilmelidir. Gerekli görüldüğü zamanlarda öğrenciler sözlü sınavlara alınmalıdırlar. Öğrencilerin dilbilgisi becerilerinin ölçülmesinde de metinlerden yararlanılmalı, dilbilgisi becerisinin sınavlardaki puan ağırlığı ve soru adedi gözden geçirilmelidir. Eğitim ve öğretimin ülkemiz koşullarında gerçekleştirildiği de unutulmamalıdır. Öğrencilerin az da olsa bir kısmının daha önce Almanya'da bulunmadıkları da dikkate alınarak olası bir sözlü sınavdaki puan farklı olarak belirlenmelidir. "P.N.d.S." sınavlarındaki kadar yüksek bir puan sözlü sınavlara ayrılmamalıdır. Belki yazılı sınavlarda belli bir puan alan öğrencilerin sözlü sınavlara alınmaları daha uygun olacaktır. Çeviriye sınavlarda yer verilmelidir.

Uygulanacak sınavların "P.N.d.S." sınavlarına biçimsel açıdan benzemesinin yararlı olacağını düşünmekteyiz. Ancak soruların ağırlıklarının belirlenmesinde şu ana kadarki uygulamaların aksine dilbilgisi sorularına daha az puan verilmesi ve daha az sayıda dilbilgisi sorusu olması gerektiğine inanıyoruz. Test ve çoktan seçmeli sorulardan yararlanılması gözardı edilmemelidir.

Hazırlık sınıflarında uygulanan sınavların hazırlanmalarında "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavları ile "Yeterlik" sınavlarının birbirlerinden farklı olmaları gerekmektedir. Çünkü "Yeterlik" sınavlarına alınan öğrenciler bir yıl içerisinde derslerde gördükleri konulardan hazırlanan sorularla sınavlara alınmaktadırlar. Zaten bu sınavların değerlendirilmelerinde kısa süreli sınavların ve arasınnavlarının katkıları söz konusu olmaktadır. Bir yıl hazırlık sınıfında okuyan öğrenciler en azından dilbilgisi

terimlerini, okuma ve yazma çalışmalarını daha iyi tanımaktadırlar. Bu nedenle yeni gelen öğrencilerden avantajlı konumdadırlar. Sınavların hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gereken en önemli konulardan biri de; "yeterlik" sınavları ile "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarının içerik bakımından farklı olmalarının gereğidir.

Özet olarak belirtmemiz gerekirse, sınavların hazırlanmasında daha geniş bir yaklaşım sergilenerek, sınavların süresini de arttırarak metin aktarımı, metin analizi, dilbilgisi ve sözlü sınav yapılmasını, dilbilgisi sorularında örnek cümlelerden yararlanma yoluna gidilmesini, soru başlıklarının anlaşılır olmasını önerdiğimizi söyleyebiliriz. Böylece öğrencilerin dil düzeylerini çok daha gerçekçi olarak ölçebileceğimize inanıyoruz.

V- ALMANCA BÖLÜMLERİ HAZIRLIK SINIFLARI İÇİN ÖNERİLEN PROGRAM

Almanca bölümleri hazırlık sınıfları, öğrencileri esas eğitim-öğretim'e hazırlayan bir dil kursu niteliği taşımaktadır. Bu kursların belli bir amacı olduğunu, kurslarda öğrencilerin üst sınıflardaki dersleri anlayabilecek ve derslere katılabilecek düzeyde bir Almanca bilgisine sahip olmaları doğrultusunda, Almanca öğretimi yapılmasının gerektiğini çalışmamızın birinci bölümünde belirtmiştik. Eğitimde program geliştirmede göz önünde bulundurulması gereken üç konu vardır¹⁷:

- 1- Hedefin saptanması
- 2- Öğretim etkinlikleri
- 3- Değerlendirme

Bu üç konu birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdır. Öğretim etkinlikleri saptanan hedefe yönelik olmalıdır. Amaçlanan orta düzeyde Almanca bilgisi ise, öğretim etkinliklerinde bu düzeye uygun bir çalışma yapılması ve değerlendirmelerin de bu düzeyde olması ile gerçekleşebilir. Bu kurslardaki öğretimin iletimsel-işlevsel nitelikte olması zorunluluğu da çağdaş eğitimin gereğidir. Çağdaş eğitimin gereği olarak öğrencinin ön planda bulunması, bir başka deyişle öğrencinin öndonanımı ve gereksinimleri doğrultusunda bir öğretim yapılması da kaçınılmazdır.

Bu nedenlerle, Almanca bölümleri hazırlık sınıflarındaki öğretim etkinliklerinde belirlenen amaç doğrultusunda çalışmalar yapıldığını söyleyemiyoruz. Bu çalışmalarda zaman zaman hedefin gesinide kalındığını, zaman zaman hedefi aşan bilimsel dilbilgisi çalışmaları yapıldığını, öğrencilerin

¹⁷Ertürk, Selâhattin, "Eğitimde Program Geliştirme" Meteksan tesislerinde basılmıştır. Ankara 1984, s. 14.

iletişim yeteneklerinin ve üretken olmalarının gözardı edildiğini görmekteyiz.

Çağdaş yabancı dil öğretiminde amaç, öğrenciye dört temel beceriyi (Okuma-Yazma-Anlama-Konuşma) edindirmek olduğu için, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Almanya doğumlu olmalarını da göz önünde bulundurarak, öğrencilerin öndonanımlarını ve gereksinimlerini çok iyi saptayarak programların geliştirilmesini gerekli görmekteyiz. Öğrencilerin uzun süre Almanya'da kalmış olmaları, özellikle Konuşma ve Anlama açısından bir avantajdır. Hazırlık sınıfındaki kurslara katılan öğrencilerin öndonanımları incelendiğinde, en fazla gereksinim duydukları konuların dilbilgisi, sözcük bilgisi, yazma çalışmaları, okuma ve anlama alanları olduğu görülecektir.

Almanya'da bulunma olanağı bulamayan öğrencilerin Konuşamamalarının en önemli nedeni ise, bu öğrencilerin çekingen olmalarıdır. Bu ise öğrencilerin Almanca'nın konuşulduğu doğal ortamda daha önce bulunmamış olmalarından kaynaklanmaktadır. Almanya'da uzun süre kalan ve yanlış alışkanlıklar edinen öğrencilerin, örneğin; dili artikelsiz kullanma, "Ausländerdeutsch" (Yabancıların Almancası) veya "Türken deutscher Sprache" (Türklerin Almancası) denilen tarzda konuşmalardan kaynaklanan alışkanlıklara sahip olanların durumlarının da göz önünde bulundurulması gerekir.

Hazırlık sınıfı kurslarına katılması gereken öğrencilerin gereksinimlerini ve öndonanımlarını şu başlıklar altında toplayabiliyoruz:

-Öğrenciler az da olsa konuşabilmektedirler

(Almanya'da bulunmayanlar hariç)

-Sözcük bilgileri yetersiz

- Kulak alışkanlıkları az
- Dilbilgisi hiç yok
- Yazma ve dikte açısından çok yetersizler
- Daha önceleri bildiklerini, orta öğretimlerini Türkiye'de gördükleri süre içerisinde unuttuklarını belirtmektedirler.
- Uzun süre Almanya'da bulunmuş olmalarına rağmen bazı öğrenciler Almancayı sokakta öğrendiklerini belirtiyorlar, bu öğrencilerin çoğu yanlış kullanım alışkanlıklarına sahiptir.
- Öğrencilerin pek azı daha önce Almanca bir kitap okumuş. Okudukları kitaplar genelde kriminal romanlar veya çizgi romanlardır.
- Öğrencilerin yaklaşık % 10'u Almanya'da bulunma olanağını bulamamış, bazıları orta öğretimde Almanca dersi görmemiş, yabancı dili İngilizce veya Fransızca olan öğrencilerdir. Bu öğrencilerin bazıları tesadüfen Almanca bölümlerinde okuma hakkı elde etmişlerdir.

Öğrencilerin Gereksinimleri

- Sözcük bilgisinin geliştirilmesi,
- Dilbilgisi kurallarının belli bir ölçüde kazandırılması,
- Öğretilen sözcük ve dilbilgisi kurallarının kullanımı için olanak tanınması (ortam oluşturulması),
- Teyp veya video gibi cihazlardan yararlanılarak kulak alışkanlığının sağlanması (Yabancı öğretim elemanı olmadığından),
- Okuma ve Anlama yeteneklerinin gelişmesi için çalışmalar yapılması,

- Mevcut olan konuşma yeteneğinin uzmanlık dili olarak geliştirilmesi,
- Yanlış kullanım alışkanlıkları olan öğrencilere bu alışkanlıkların giderilmesi için gerekli uyarıların yapılması ve bu hataların düzeltilmesi için özel alıştırmalar yapılmasının sağlanması,
- Öğrencilerin derslere daha iyi motive edilmeleri,
- Okuma alışkanlığı edindirme çalışmalarının yapılması,
- Film ve Tiyatro gibi ders dışı etkinliklerle öğrencilerin Almanca'ya olan ilgilerinin arttırılması.

Kursun amacı doğrultusunda, öğrencilerin öndonanımları, gereksinimleri ve fakültelerin olanakları gözönünde bulundurularak, bir yıllık öğretimde yapılması gereken dilbilgisi, okuma-anlama, sözcük bilgisi, konuşma ve yazma çalışmalarını ayrı ayrı ele almak istiyoruz. Özellikle grup çalışmaları ve ikili çalışmalarla ilgili düşüncelerimizi aktarmaya çalışacağız.

5.1. Dilbilgisi Çalışmaları

Her iki Almanca bölümü hazırlık sınıflarında 1990/91 öğretim yılından beri yapılan çalışmaların önemli bir bölümünü dilbilgisi çalışmaları oluşturmaktadır. Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü hazırlık sınıfı ders izlenceleri haftalık 20 saat dersi öngörmektedir. Bu çalışmalardaki en fazla ders saati haftada 6 saat olarak dilbilgisi çalışmalarına ayrılmıştır. Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Bölümü hazırlık sınıfı ders izlenceleri ise haftada 24 saat dersi öngörmekte ve bu çalışmalarda da en fazla ders saati haftada 6 saat olarak dilbilgisi çalışmalarına ayrılmıştır. Eğitim Fakültesi Almanca

Bölümünde "Lehr-und Übungsbuch der deutschen Grammatik"¹⁸ adlı dilbilgisi kitabı ders kitabı olarak kullanılmaktadır. Edebiyat Fakültesi Almanca Bölümü'nde ise Schulz Sündermeyer'in "Deutsche Sprachlehre für Ausländer" adlı dilbilgisi kitabı okutulmaktadır. Bu dilbilgisi kitaplarının şu ana kadarki uygulamalarında öğrenciler salt dilbilgisi kurallarını öğrenmekte, örnekler yardımı ile kendilerinden istenilen yapıları kitaptaki alıştırmalar doğrultusunda oluşturmaktadırlar. Dilbilgisi kurallarını çok iyi tanıyan bu öğrenciler, Konuşma ve Yazma çalışmalarında, kuralları çok iyi tanımalarına karşın, bilgilerini gösterememektedirler. Bir başka deyişle, dilbilgisi kurallarını bilmeleri iletişim kurmada ve dili bağımsız olarak kullanmada pek yararlı olamamaktadır. Bunun en önemli nedeni ise dilbilgisi çalışmalarında metinlerden yararlanılmamasıdır. Günümüzde yabancı dil olarak Almanca öğretimi bildirişimsel-işlevsel yöntemin (kommunikativ-funktionale Methode) ilkeleri doğrultusunda sürdürüldüğü göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmaların salt dilbilgisi kurallarının öğrenilmesinden başka yararı olduğunu söyleyemiyoruz. Bu nedenle dilbilgisi çalışmalarından metinlerden yararlanma yoluna gidilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Başlangıçta kurma metinlerden (konstruierter Texte) yararlanma yoluna gidilebileceği gibi, sonraki aşamalarda uygun olan özgün metinlerden (authentische Texte) yararlanmanın gerekli olacağını düşünmekteyiz. Kullanılmayan dilbilgisi kuralları bilgisinin yerine metinlerden yararlanma, karşılaşılan bir durumda dilin doğru kullanımını sağlayarak iletişime katkıda bulunacaktır. Öğrenciler üst sınıflarda görecekları dilbilgisi (Grammatik) derslerinde, zaten dilbilgisi kurallarını tanıma olanağına sahip olacaklardır.

¹⁸Dreyer, Helke- Schmitt, "Lehr-und Übungsbuch der deutschen Grammatik, Verlag für Deutsch, München, 1991

Bildirisimsel-islevsel yöntemin ilkeleri doğrultusunda hazırlanmış olan ders kitaplarında verilmek istenilen dilbilgisi yapısı, bir durum (Situation) içerisinde ele alınmaktadır. Böylece öğrenci dilbilgisi kurallarını bilmeksizin dili doğru kullanma alışkanlığını elde etmektedir.

Sözünü ettiğimiz "Lehr-und Übungsbuch der deutschen Grammatik" adlı kitapta bazı dilbilgisi kurallarının, örneğin; dolaylı ifadeler (Indirekterede) gibi konuların öğretilmesinde metinlerden yararlanma yoluna gidilmektedir. Ancak, bu sadece bir kaç konunun ele alınmasında söz konusudur. Bu dilbilgisi kitaplarında dilbilgisi kuralları verilmekte ve öğrenciler sadece belli bir konuda konsantre olduklarından dolayı alıştırmaları doğru yapabilmektedirler. Aynı yapılara bir metin içerisinde rastladıklarında aynı beceriyi gösterememektedirler. Bizce bu ders kitaplarından üst sınıflardaki dilbilgisi derslerinde yararlanılması daha doğru olacaktır. Ayrıca bir konuyu daha belirtemizde yarar vardır. Sözünü ettiğimiz dilbilgisi kitapları birinci, ikinci hatta üçüncü sınıflarda da kullanılmaktadır. "Lehr-und Übungsbuch der deutschen Grammatik" adlı kitabın arka kapağında bu kitap ile ilgili bilgiler verilirken kitabın içeriği hakkında beş nokta'ya dikkat çekilmektedir:

- 1- Tüm dilbilgisel sorunlarla ilgili örnekler
- 2- Her konu ile ilgili alıştırma bölümü
- 3- Dilbilgisel terimlerin (kavramların) açıklanması
- 4- Detaylı listeler
- 5- Ayrı çözüm anahtarı

Bu tür dilbilgisi kitaplarının üst sınıflar için uygun olacağını ancak hazırlık sınıflarındaki öğretimin amaçlarını aşacağını düşünmekteyiz.

İletişimsel-islevsel yöntemle dil öğretimi yapıldığında Anlama, Konusma, Yazma, Okuma, gibi becerilerin kazandırılması söz konusu olduğundan, hazırlık sınıflarında iletişimsel-islevsel dil öğretimi yöntemine göre hazırlanmış olan "Deutsch Aktiv", "Themen" "Dialog Deutsch" gibi seri kitaplardan yararlanmanın daha doğru olacağını düşünmekteyiz. Çünkü bu kitaplarda dilbilgisi metinler içerisinde verilmekte, yapılar kurallar yardımı ile oluşturulmamaktadır. Dilbilgisi, metnin içerisindeki yapıların kullanılması ile anlama ve anlatma (yazılı veya sözlü) becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalarla verilmektedir.

5.2. Okuma-Anlama Çalışmaları

'Konusal-isitsel yöntem' ile yapılan dil öğretiminde kullanılan kurma metinler, öğrencilere gerçek dünyayı yansıtmamaları sonucu yerini özgün metinlerden yararlanmaya bırakmıştır. Özgün metinlerin yabancı dil öğretimindeki önemini Doç.Dr. Nilüfer Tapan şöyle dile getirmektedir:

*"Doğaldır ki, dil yapılarının zorlanmasıyla oluşan kurma metinler derslerde gerekli güdülemeyi sağlayamaz. Oysa yabancı dil öğretiminde metin çalışmalarının verimli olabilmesi için metinlerin öğrenciyi dilde üretici olma doğrultusunda güdülemesi gerekir. Metin çalışmaları öğrencide kendisine sunulan metin üzerinde düşünme, metni araştırma, eleştirme, yeni bir şeyler öğrenme isteğini uyandırmaktadır."*¹⁹

¹⁹Tapan, Nilüfer, "Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Özgün Metinlerin İşlevi", Dilbilim VIII, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yabancı Diller Eğitim Bölümü Dergisi, 1989, s. 184.

Yabancı dil olarak Almanca öğretiminin bildirişimsel-işlevsel yöntem doğrultusunda gerçekleştirilmesinde amaca ulaşmak için, bir başka deyişle, öğrenciye bildirişim yetisinin (kommunikative Kompetenz) eksiksiz kazandırılması için, özgün metinlerden yararlanma çok önemlidir.

Metin okuma çalışmalarında özgün metinlerden yararlanmada, öğrencilerin bilgi düzeylerinin yetersiz olmalarından dolayı bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu güçlükler, özgün metinlerin seçilme ilkeleri ve metin çözümlene tekniklerinin bilinmesiyle ortadan kalkmaktadır. Metin çalışmalarında önemli olan, metinlerin amaca uygun olarak seçilmesidir. Amacımız, öğrenci ile metin arasında karşılıklı etkileşimi sağlamak olduğuna göre, seçilecek metinlerin etkileşimi sağlamaya ve yabancı dili öğrenmeye katkıda bulunmaya yönelik olması ve seçimin bilinçli yapılması gerekmektedir. Doç.Dr. Tülin Polat öğrenci ile metin arasındaki etkileşim ile ilgili olarak şunları belirtmektedir:

*"Yabancı dilde okuma öğretimi açısından önemli olan nokta ise, okuyucu/öğrenci ile metin arasındaki karşılıklı etkileşimdir"*²⁰

Hazırlık sınıflarında yapılan metin çalışmalarında amaç, öncelikle belli bir düzeyde dil öğretimi yapmak olduğuna göre, öğrencileri üretken kılabilcek metinlerin seçilmesi ile ilgili bir çok noktanın dikkate alınması gerekmektedir. Bu noktaları G.Neuner şöyle sıralamaktadır:

- Hedef kitlenin dil düzeyi
- Metin çalışmasının amacı
- Metin çalışması için ayrılan zaman

²⁰Polat, Tülin, 'Kültürler Arası Bildirişimde Etkin Bir Süreç: Yabancı Dilde Okuma-Anlama' Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi VII, İstanbul 1990, s. 11.

- Metnin konusunun öğrenciye uygunluğu
- Metin türü
- Metnin öğrenciyi, kavram, sözcük ve dilbilgisi açısından çok zorlamaması
- Metnin hedef kitleyi (öğrenciyi) ilgilendiren diğer metinlere gönderme yapabilme niteliğini taşıması.²¹

Yukarıda belirttiğimiz ilkeler doğrultusunda seçilen metinlerin bir düzen içerisinde ele alınmaları gerekmektedir. Burada söz konusu olan 'metin çözümleme teknikleri', 'Okuma biçimleri', 'metin üretme', 'metin aktarımı' gibi çalışmaların uygulanışlarının bilinçli bir tarzda gerçekleştirilmesidir.

Atatürk Üniversitesi bünyesinde bulunan her iki Almanca bölümünün hazırlık sınıflarında haftada 4 saat okuma-anlama çalışması yapılmaktadır. Bu çalışmalarda kullanılan metinlerin seçilmelerinde, yukarıda belirttiğimiz noktalar dikkate alınmaktadır. Metinler öğrenciler tarafından okunmakta, bilinmeyen sözcükler açıklanmakta ve sonra öğrencilerin metni anlayıp anlamadıklarını belirlemek amacıyla öğrencilere metin ile ilgili sorular yöneltilmektedir. Bazan da öğrencilerden metnin içeriğinin aktarılması istenmektedir.

'Bildirimsel-islevsel' dil öğretim yöntemi, öncelikle okuma-anlamayı sağlayan, geliştiren ve ölçen alıştırmalara yer vermekte, daha sonra metin ile ilgili dilbilgisel ve içeriksel bilgilerin pekişmesine yönelik çalışmalara yer vermektedir. Okuma-anlama sürecindeki alıştırmalar, dilbilgisel bir zorlama olmaksızın, metnin doğal yapısı doğrultusundadır. Öğrenci okuduğunu anladıktan sonra metni

²¹Neuner, G., Steffen, G. 'Themen-und textorientiertes Arbeiten Anregungen zu einer offenen Gestaltung des DaF Unterrichts, Tübingen, 1986, s. 46.

kendi dünyasına aktararak bu konuda konuşabilme becerisini de kazanabilmelidir.²²

Yukarıda belirttiğimiz noktalar göz önünde bulundurulduğunda, her iki Almanca bölümünde yapılan metin çalışmalarında okunan metinlerin sadece anlaşılması yetersiz kalmaktadır. Bu çalışmaların, öğrencilerin anladıklarını sözlü olarak anlatabilme (sprechen), bir başka deyişle konuşabilme becerisini de kazanmalarına yönelik olması gerekir. Uygun metinlerin seçilmesi ve metin çalışmalarında kullanılan tekniklerden yararlanarak öğrencilerin anlama yeteneklerinin geliştirilmesi, üretken bir konuma getirilmeleri ve konuşabilme becerisi kazanmaları bu çalışmaların amacına ulaşmasını sağlayacaktır.

5.3. Konuşma Çalışmaları

İletişimsel-İşlevsel yöntemle yabancı dil öğretiminde amaçlanan: dili öğrenenlerin/öğrencilerin derslerin dışında karşılaşacakları çeşitli durumlara (Situationen) uygun olarak konuşabilme yeteneğinin sağlanması ve bu yeteneğin geliştirilmesidir. Özgün durumlarda (authentische Situationen) konuşmacı, kendisini ne gibi soruların beklediğini ve karşısına nelerin çıkacağını önceden bilemez. Bu nedenle öğrencilerin, edindirilmesi gereken konuşma yeteneği belli bazı durumlara göre değil, karşılaşabilecekleri tüm durumlara göre geliştirilmelidir. Öğrenciler karşılaştıkları herhangi bir durumda içten gelerek tıpkı ana dilde olduğu gibi konuşabilme (Sprechintetion) yeteneğini kazanmalıdırlar.

Dilbilgisi kurallarının yoğun olarak verildiği geleneksel dil öğretiminde öğrencilere dilbilgisi yapıları verilmekte ve

²²Bu konuda bkz. Krüger, M., Neuner, G., Grewer, U. 'Übungsabläufe im kommunikativen Fremdsprachenunterricht', Übungstypologie zum kommunikativen Deutschunterricht München-1981, s. 17.

bu yapılarla ilgili yazılı alıştırmalar öngörülmektedir. Bu çalışmalarda yapısal bilgi birikimi (strukturell Kompetenz) sağlanmaktadır. Bu tür dil öğretimi iletişim yeteneğini daha doğrusu, konuşma yeteneğini gözardı etmektedir. Böylece dilin yapısını bilen, fakat konuşamayan bir grup öğrenci yetişmektedir.

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Almanca Bölümü hazırlık sınıflarındaki ders izlencelerini gözden geçirdiğimizde "Konuşma" yeteneğinin geliştirilmesi için belli bir ders saatinin ayrılmadığını görmekteyiz. Bu bölümde, metin çalışmaları adı altında, haftada 4 saatlik bir ders içerisinde konuşma yeteneğinin de geliştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Böylece haftada 4 saatlik metin okuma dersinin iki amaca yönelik yapıldığını görmekteyiz. Genelde öğrencilere bir metin verilmekte ve öğrencilerin bu metni anlayıp anlamadıklarını kontrol etmek amacıyla öğrencilere, bazı sözcük ve cümle yapıları açıklamalarından sonra, metnin içeriği ile ilgili sorular yöneltilmektedir. Bazı derslerde ise öğrencilere belli bir konu ve bu konu ile ilgili bazı sorular önceden verilmekte, öğrencilerin bu konuyu önceden hazırlanarak derste tartışmaları veya sözlü olarak anlatmaları istenmektedir.

Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Bölümü'ndeki ders izlencelerinde haftada 4 saatlik bir konuşma dersi öngörülmektedir. Bu derslerde "Der eine und der andere"²³ adlı diyaloglardan oluşan bir kitap takip edilmektedir. Bu kitaptaki diyaloglar öncelikle öğrenciler tarafından okunmakta daha sonra aynı diyalog konusu öğrenciler tarafından metne bakılmaksızın ve metne bağımlı kalınmaksızın karşılıklı konuşmalar yapılması şeklinde ele alınmaktadır. Gerekli

---

²³Müller, Helmut, "Der eine und der andere", Szenische Dialoge, Ernst Klett Verlag, Stuttgart-1983

görüldüğünde metnin içerisindeki sözcükler ve dilbilgisi yapıları hakkında açıklamalar yapılmaktadır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi iletisimsel-işlevsel yöntem ile yabancı dil öğretiminde amaç öğrencilerin karşılaşacakları tüm durumlarda konuşabilme yeteneğini elde etmeleridir. Her iki Almanca bölümünde, öğrenciler kendilerine verilen durumlarla ilgili konuşma yapabilmeleri için önceden hazırlanmaktadırlar. Hatta bazı öğrencilerin bir takım cümle yapılarını ezberlediklerini de görmekteyiz. Bu nedenle öğrenciler edindikleri konuşma becerilerini, dilin bağımsız olarak kullanılmasında gösterememektedirler. Almanca bölümleri hazırlık sınıflarındaki "Konuşma" çalışmaları için metinlerle yapılan çalışmalarda metin içeriklerinin sözlü olarak aktarılmasının yanında, ikili çalışmaların (Partnerarbeit) da yapılmasının gerekli olduğuna inanıyoruz. Çünkü ikili çalışmalarda öğrencilerin karşılaşacakları durumlar önceden bilinmediğinden öğrenciler kendilerine yöneltilen sorulara bağımsız olarak cevap verme durumundadırlar. İkili çalışmalar için Michael Dreke ve Wolfgang Lind tarafından hazırlanmış olan "Wechselspiel"^{2 4} adlı kitabın çok uygun olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü bu kitap, hem Almanca öğrenmeye yeni başlayanlar ve hem de belli bir düzeyde Almanca bilenler için hazırlanmıştır. Bu kitapla yapılan çalışmalarda iki kişinin karşılıklı bilgi değişimini sözlü olarak sağlamaları amacıyla konuşma yapmaları için durumlar (Sprechanlässe) ve bu durumlarla ilgili ipuçları verilmektedir. Verilen konular öğrencilerin ilgilerini çekmekte, öğrenciler çözüme ulaşmak için karşısındaki arkadaşı ile iletişim kurmaya zorlanmaktadırlar. İkili çalışmalarda öğretmen devreye girmemekte, ancak öğrenciler yardım istediklerinde veya

²⁴Dreke, Michael/Lind, Wolfgang, "Wechselspiel", Langenscheidt KG, Berlin und München, 1988

çelişkiye düştükleri durumlarda, konuşmalarda rol almakta ve konuşma yapan eşleri (öğrencileri) kısa bir süre sonra baş başa bırakmaktadır. Bir süre sonra öğrencilerin uzun bir diyalogu gerçekleştirdikleri görülmektedir. 1994/95 öğretim yılından önce Almanca hazırlık sınıflarında zaman zaman bu kitabın uygulamasını yaptık. Hiç yurt dışında bulunmamış olan ve orta öğretimde İngilizce veya Fransızca öğrenen fakat üniversite giriş sınavlarındaki yanlış kodlamalar sonucu hiç Almanca öğrenmeden Almanca bölümlerinde öğrenim görme hakkını elde eden öğrencilerin de bir süre sonra konuşma yeteneklerinin iletişim kurma doğrultusunda geliştiğini gözlemledik. "Wechselspiel" adlı kitabın öğretmenler için hazırlanmış olan giriş bölümünde belirtilmemesine karşın çalışmalarımızda öğrencilerden kendileri ile ilgili veya söz konusu olan durum ile ilgili bilgilerden ayrı olarak, konuşmayı yaptıkları rol arkadaşları hakkında da bilgi istedik. Böylece ikili çalışmayı yapan öğrenciler sadece kendi düşüncelerini belirtmekle kalmayıp rol arkadaşlarının da konu ile ilgili düşüncelerini aktarabildiklerini gözlemledik. Yazarlarının da eser, giriş kısmında belirttikleri gibi, bu kitap hem dilbilgisi ağırlıklı dersler için, hem de iletişimsel amaçlı Almanca dersleri için uygundur. Belli bir kitap serisinin takip edilmediği hazırlık sınıflarında, konuşma becerisinin geliştirilmesi için "Wechselspiel" adlı bu kitabın izlenmesinin çok yararlı olacağını düşünmekteyiz.

5.4. Sözcük Bilgisi Çalışmaları

Yabancı dil öğretiminde sözcük öğretiminin ayrı bir önemi vardır. Yabancı dil öğretiminin diğer aşamalarının gerçekleşmesinde öğrencinin sözcük bilgisi önemli bir rol oynamaktadır. Okuma-anlama-konuşma-yazma gibi dört temel beceri, öğrencinin belleğindeki sözcük dağarcığının yardımı

ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle öğrencilere yabancı dil öğretiminde öncelikle temel sözcük bilgisi edindirilmeli ve bu sözcük bilgisi ileriki aşamalarda geliştirilmelidir. Temel sözcük bilgisi (Grundwortschatz) dilin yapısında bulunan, dilin kullanılmasında yaygınlaşmış olan ve çok sık kullanılan sözcüklerden oluşmaktadır. Ilermann Schuh²⁵, öğrencilerin 2000 sözcük sayesinde öğretmenleri tarafından hazırlanan alıştırmaları çözebileceklerini, öğrencilerin dağarcığında, en azından 2000 sözcüğün bulunması gerektiğini belirtmektedir. Hem temel sözcük bilgisinin edinilmesi, hem de temel sözcük bilgisinin geliştirilmesi aşamalarında öğrenciler, verimlerini arttırmaya çalışan sporcular gibi sürekli alıştırmaya yapmak ve öğrendiklerini tekrarlamak zorundadırlar. Bir metnin içerisindeki sözcüklerin öğrenilmesi yeterli olmamaktadır. Bu nedenle öğretmenler, öğrencilerin öğrendikleri sözcüklerin pekiştirilmesinde yardımcı olmak amacıyla alıştırmalar yapılmasında yol göstermelidirler. Temel sözcük bilgisinin edindirilmesinde, bu bilgilerin geliştirilmesinde ve sözcüklerin anlamlarının detaylı bir biçimde ele alınmasında, derslerde ve evde hazırlık çalışmaları yapılması zorunludur. Sözcük bilgisi çalışmalarında anlamsal olarak birbirleriyle ilgili sözcüklerin derslerde tartışılmaları gerekmektedir.

Almanca öğretiminde sözcük bilgisi çalışmaları için hazırlanmış çok sayıda kitap bulunmaktadır. Bu kitaplarda yapılması gereken çalışmalar, genelde aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır;

- Anlamsal olarak birbirleriyle ilgili sözcükler
(Wortmaterial)
- Sözcüklerin kullanıldıkları alanlar
(Anwendungsbereiche des Wortmaterials)

²⁵Bu konuda bkz. Schuh, Ilermann, "2000 Wörter und was man damit machen kann", Max Hueber Verlag, München, 1971, s. 7.

- Sözcüklerin anlamları ile ilgili örnek cümleler
(Beispielsätze)
- Eş ve zıt anlamlar (synonym-antonym)
- Alıştırmalar (Übungen)
- Sözcüklerin öğrenilip öğrenilmediklerinin kontrol edilmesi (Kontrolle)

Bu kitaplarla yapılan sözcük bilgisi çalışmalarında zaman zaman öğrencilerin ilgilerinde azalmalar göze çarpmaktadır. Günümüzde öğrencilerin ilgilerini arttırmak amacıyla derslerde oyunumsu çalışmalara da yer verilmektedir. Bu çalışmaların amacı, öğrencilerin derslere olan ilgilerinin arttırılmasının yanında, belleklerdeki sözcükler yardımı ile yeni sözcükler üretmeye veya bu sözcükleri kullanmaya yöneltmektir. Bu tür oyunumsu çalışmalara Bilkent Üniversitesi dil kurslarında geniş yer verilmektedir. "Spidergram"²⁶ (Örümcek Jargonu-Gökkuşağı-metodu) adı verilen yöntemle yapılan sözcük bilgisi çalışmalarında öğrencilerden belli bir veya birkaç konu ile ilgili sözcüklerin örümcek ağı biçiminde yazılması istenmektedir. Bu çalışmada öğrenciler gruplar halinde buldukları sözcükleri birbirleriyle tartışmakta, seçilen konu ile ilgili sözcüklerden oluşan, ortada seçilen konunun adı ve etrafında örümcek ağı tarzında dizilmiş olan konu ile ilgili diğer sözcükler olmak üzere, en uygun örümcek jargonu'nu hazırlamak durumundadırlar. Her konu ile ilgili belli sayıda sözcük, bazan 30 kadar, bazan da 10-15 sözcük bulunması istenmektedir.

"Odds and Ends"²⁷ (ufak tefek şeyler-kırıntılar) adlı Amerika'da 1983 yılında yayınlanan bir başka kitapta sözcük

²⁶Bu konuda bkz. "Bilken University The School of english Lanfuage Foundation Course, Course 1 1994-1995"

²⁷Bu konuda bkz. "Odds and Ends" english Teaching Division Educational and Cultural (Affairs united States information Agency, Washington, D.C. 1983, s. 7-8

bilgisi çalışmalarında piramit-modeli adı verilen bir uygulama yapılmaktadır. Bu yöntemle öğrencilere bir sözcük verilmektedir. Bu sözcüğe ses bakımından benzeyen sözcükler bulunmakta ve öğrencilerden sözcüklerin içerisinde bulunan harflerin sayılarına göre, en az harf taşıyan sözcükten en fazla harf taşıyan sözcüğe doğru, piramit şekli oluşturacak biçimde, bu sözcüklerin sıralanmaları istenmektedir. Bu tür çalışmalar hem ders esnasında, hem de ev ödevi olarak yapılmaktadır.

"Örümcek Jargonu" ve "Piramit" metodu ile öğrenilen sözcüklerden ileriki aşamalarda cümlelerin oluşturulmasında, daha sonra ise cümlelerden bir metin oluşturmada yararlanılmaktadır. Bu tür çalışmaların, öğrencilerde derslere ve sözcük öğrenmede ilgilerinin artmasına katkıda bulunacağını düşünüyoruz.

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Bölümlerinde daha önce sözünü ettiğimiz piyasalarda bulunan "Sag es besser" ve "Wortschatzübungen" gibi kitaplardan yararlanılmaktadır. Dil öğretimi için hazırlanmış seri kitapların kullanılmaması durumlarında, "Örümcek Jargonu" ve "Piramit" yöntemlerinden de yararlanılmasının dersleri monotonluktan uzaklaştıracağını, grup çalışmalarının katkılarıyla öğrencileri daha üretken kılacağını ve öğrenilen sözcüklerin öğrencilerin belleklerinde pekişeceğini düşünmekteyiz.

5.5. Yazma Çalışmaları

Yabancı Dil öğretiminde yazma çalışmalarının ayrı bir yeri ve önemi olduğu bilinmektedir. Çünkü tüm yabancı dil öğretimi çalışmalarında okuma-anlama ve konuşma becerilerinin yanında, öğrencilere vazma becerisinin de

kazandırılması amaçlanmaktadır. Özellikle Almanca bölümlerindeki öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Almanya'da uzun süre yaşamış olmaları, bu öğrencilerin az da olsa sözcük bilgisi, okuduklarını anlama ve konuşma gibi becerileri edinmelerine olanak sağlamıştır. Bir başka deyişle, öğrenciler bu konularda yetersiz de olsalar, belli bir birikime, kulak alışkanlığına ve konuşma deneyimlerine sahiptirler. Dört yıldır devam eden hazırlık sınıfı uygulamaları, bu öğrencilerin çalışmalarda en fazla gereksinim duydukları alanlardan biri olarak yazma çalışmalarının ağırlıklı bir biçimde yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ders izlencelerinde, özellikle yazma çalışmaları için belirlenmiş belli bir ders saati bulunmamaktadır. Ancak yaptığımız incelemelerde "Okuma-Anlama" ve "Dinleme" derslerinde yazma çalışmalarına da yer verildiğini görmekteyiz. Bu çalışmalarda zaman zaman öğrencilere bir metin dikte ettirilmekte veya metnin aktarımı (Nazherzählung) yazılı olarak istenmektedir. Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Bölümünde hazırlık sınıfı ders izlencelerinde yazma çalışmalarına haftada 4 saat ders ayrılmıştır. Buradaki uygulamalarda da genelde dikte çalışmaları ve yazılı metin aktarımı yapılmaktadır.

İletişimsel-işlevsel yöntemle yapılan yabancı dil öğretiminde amaç; öğrencilerin edindikleri bilgi birikiminden, dilin yazılı olarak kullanılmasında bağımsız bir biçimde yararlanabilmelerini sağlamaktır. Bu nedenle hazırlık sınıflarındaki çalışmalarda belli bir seri ders kitabı takip edilmesi durumunda veya belli bir seri kitap takip edilmediği durumlarda yazma çalışmalarının ağırlıklı bir biçimde ele alınması gerektiğine inanıyoruz. Bu çalışmalarda (derslerde) öğrenciler bireysel çalışmalar yapabilecekleri gibi gruplar

halinde de çalışma yapabilirler. Yazma çalışmalarında resimlerden ve metinlerden de yararlanılması gerektiğini düşünürüz.

Hazırlık sınıfı yazma çalışmalarında resimlerden yararlanmada, resimlerden oluşan öyküleri öğrencilerin kendi cümleleri ile yazılı olarak anlatmaları (Vertextung einer Bildgeschichte) istenebilineceği gibi, konuşma baloncuklarından (Sprechblasen) oluşan resimli öykülerdeki konuşma baloncuklarının öğrenciler tarafından doldurulması çalışmalarının da yapılmasının uygun olacağını düşünürüz. Bu çalışmalarda ayrıca, bir bölümü verilen öykülerin tamamlanması (Phantasie verschriftlichen), kullanmalık metinlerin (Sachtexte) analizi ve aktarımı çalışmalarına da yer verilmelidir. Kullanmalık metinlerin analizleri yapılırken öğrencilerden şu çalışmaları yapmaları istenmektedir;

- Öğrenciler metinlerle ilgili sorular oluşturmalı,
- Metnin içeriğini yazılı olarak anlatma,
- Metnin içeriğinin mantıksal yapısı anlatılmalı,
- Öğrenciler yazarın düşünceleri ile metnin içeriği arasındaki farkı anlayabilmeli,
- Yazarın kastettiklerini anlatmalıdırlar.

Kullanmalık metinlerle çalışmaların yanında, yazınsal metinlerden örneğin, masallardan (Märchen) yararlanma yoluna da gidilmelidir. Yazma çalışmalarında bunların dışında teyp ve video gibi ders araç ve gereçlerinden de yararlanılması durumunda, dersler daha ilginç bir konuma geleceği gibi, duyduğunu ve gördüğünü anlatma becerisinin de gelişmesine katkıda bulunacaktır. Bu çalışmalarda kısa süreli, 10-15 dakikalık anlatımlardan yararlanılmalıdır.

Resimlerle, yazılı kullanmalık metinlerle, teyp veya video ile yapılan yazma çalışmalarında öğrenciler bireysel olarak çalışabilecekleri gibi, gruplar halinde de çalışabilmelidirler. Yazma çalışmaları daha önceden belirlenen bir plan doğrultusunda gerçekleştirilmelidir. Dilbilgisi, sözcük bilgisi, metin çalışmaları ve konuşma çalışmaları yazma çalışmalarına paralel olarak sürdürülmelidir.

Öğrencilerin ön donanımlarını göz önünde bulundurduğumuzda, yazma çalışmalarında dikte çalışmalarına da yer verilmesi gerektiğini görmekteyiz. 1993-94 öğretim yılında Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Bölümü'nde yaptığımız bir uygulamada yazma çalışmalarına ayrılan haftalık 4 saatlik ders saatinin iki saatini dikte çalışmalarına ayırdık. Haftada iki saatlik dikte uygulamalarının başında öğrencilerin yaptıkları yazma hatalarının çok fazla olduğunu saptadık. Öğrencilerin yaptıkları yazma hatalarının çok fazla olduğunu saptadık. Öğrenciler başlangıçta, daha önce hiç yazma (dikte) çalışmaları yapmadıklarından dolayı, yaklaşık 150 sözcükten oluşan bir metni yazmaya (dikte etmeye) çalıştıklarında 50 kadar yazım hatası yapmaktaydılar. İki yarıyıl boyunca yapılan haftalık iki saatlik dikte çalışmaları sonunda öğrencilerin yazım hatalarında belirgin bir azalma göze çarpmaktadır. Öğrencilerin yaptıkları yazma hataları 3 ile 5 haftaya gerilemiştir. Bu nedenle yazma çalışmalarında resimlerin anlatımı, okunan veya dinlenen bir metnin aktarımı, seyredilen bir kısa filmin yazılı olarak aktarılmasının yanında dikte çalışmalarına da geniş yer verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Gerek öğrencilerin orta öğretim kurumlarında edindikleri Almanca bilgisi ve gerekse Almanya'dan gelen öğrencilerin yazma becerileri, hazırlık

sınıflarında dikte ve yazma çalışmalarına geniş yer verilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

Okuma, yazma, konuşma ve anlama çalışmalarında, bir başka deyişle dört temel becerinin geliştirilmesi için yapılan çalışmalarda, öğrencilerin bireysel çalışmalarının yanında ikili ve grup çalışmalarının yapılmasının çok yararlı olacağını düşünmekteyiz. Bu nedenle çalışmamızın bundan sonraki bölümünde grup çalışmaları ile ilgili düşüncelerimizi ve uygulamaları ele almak istiyoruz.

5.6. Grup Çalışmaları

Yabancı dil öğretiminde derslerde uygulanan yöntemlerin yanında, öğrencilerin derslerdeki aktiviteleri de önem arz etmektedir. Özellikle çağdaş eğitimde öğrencinin ön plana çıkması, öğrenci odaklı bir yabancı dil öğretimi gündeme getirmektedir. Öğrenci odaklı yabancı dil öğretimi, öğrencilerin öğretmenlerden çok daha aktif olmalarını gerektirmektedir. Aynı zamanda bu tür çalışmalarda öğrencilerin tümünün derslere aktif bir biçimde katılımlarını sağlamak gerekmektedir. Grup çalışmalarındaki en önemli konu, öğrencilerin derslerde aktif olmaları ve tüm öğrencilerin derslere katılımlarıdır. Bu çalışmalarda öğretmen araya girmeksizin, öğrenciler birbirleriyle iletişim kurma durumundadırlar. Gruplar, öğretmenin bilgisine gereksinim duyduklarında öğretmen devreye girmekte, öğrencilerin sorularını yanıtlamakta ve çalışmalarına yardımcı olmaktadır. Çünkü öğretmenler her öğrenciyle iletişim kurma fırsatını her zaman bulamamaktadırlar. Çalışkan öğrenciler derslerde daha aktif olduklarından dolayı, daha az bilgili olan ve daha az çalışkan olan öğrenciler, zaman zaman derslere yeterince katılamamaktadırlar. Bu durum, bu tür öğrencilerin derslerden

kopmalarına ve kendilerine olan güvenlerini kaybetmelerine neden olmaktadır. Özellikle Almanya'da bulunma olanağını bulamayan öğrenciler derslerde pasif kalmaktadırlar. Bu nedenle grup çalışmalarında hem daha az bilgili olan öğrenciler ve hem de Almanya'da kalma olanağı bulamayan öğrenciler, grup çalışmalarına katıldıklarında arkadaşları ile iletişim kurma zorunda olmalarından dolayı sürekli aktif olma durumundadırlar.

Hazırlık sınıflarında Almanca öğrenmekte olan öğrencilerin okuma, anlama, yazma ve konuşma derslerinde birlikte çalışmalarının öğrencileri aktif kılmanın yanında, birbirleriyle yardımlaşmaları da öğrenmeye önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. 1993/94 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Bölümü hazırlık sınıflarında teyp ve video cihazlarından da yararlanılarak öğrencilerin anlama, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmek amacıyla grup çalışmaları yaptık. Öğrencilerin sözünü ettiğimiz konulardaki becerilerinin grup çalışmalarıyla bireysel çalışmalardan çok daha belirgin bir şekilde geliştiğini gözlemledik. Öğrenciler de bu çalışmaların daha yararlı olduğunu, tüm öğrencilerin derslere katılımının sağlandığını ve birbirleriyle iletişim kurmada kendi aralarında tartışmaların da gündeme geldiğini, tartışarak öğrenmenin daha kalıcı olduğunu belirtmektedirler.

Yukarıda sözünü ettiğimiz çalışmalarda 25'er kişiden oluşan sınıflarda, 5'er kişiden oluşan 5 grup belirlenmiştir. Beş öğrenciden oluşturulan her grupta, her gün bir öğrenci grup sözcüsü olmaktadır. Grupların oluşturulmasında öğrencilerin bilgi düzeyleri göz önünde bulundurularak az bilgili öğrencilerin bir araya gelmeleri önlenmiştir. Sabit sıraların bulunduğu dersaneler grup çalışmaları yapmak için uygun olmadığından, çalışmalarımızı U şeklinde dizilmiş

masalardan 'oluşan, teyp ve video kullanımına elverişli kabinleri olmayan dil laboratuvarında gerçekleştirdik.

Çalışmalarımızda bazan bir okuma metni (Lasetext) öğrencilere okundu, yeni sözcüklerin açıklamaları yapıldıktan sonra metin yeniden okundu, metnin ikinci kez dinlenmesi esnasında öğrencilere not almaları için fırsat verildi. Bu iş için yaklaşık 20-25 dakikalık bir süre yeterli olmaktadır. Daha sonra öğrencilere kendi aralarında ne anladıklarını birbirleriyle tartışmaları için yaklaşık 25-30 dakikalık bir süre verilmektedir. Gruplar böylece bir ders saatini dinleme, anlama ve tartışma için kullanmaktadırlar. Tartışmalarını tamamlayan gruplar metnin aktarımını gerçekleştirmek amacıyla grup sözcülerinin yönetiminde çalışmaktadırlar. Gruplar öncelikle aktarmak istedikleri şeyi yazmak durumundadırlar. Bu çalışmalar esnasında gruplar zaman zaman öğretmenin bilgisine ve yardımına başvurmaktadırlar. Öğretmen, grupların sorularına çok kısa açıklamalar getirmekte, dilin kullanımı ile ilgili çelişkili durumlarda öğrencilere yardımda bulunmaktadır. Öğretmen grupların arasında rahatlıkla dolaşabilmekte, grupların çalışmalarını ve tartışmalarını takip edebilmektedir. Metnin uzunluğuna bağlı olarak, yazarak anlatma, bazan 30 dakika bazan ise 40-45 dakika kadar zamanı gerektirmektedir. Tüm bu çalışmalar esnasında grupların başka gruplarla iletişim kurmaları olanaksızdır. Metnin yazılı olarak aktarılması işlemi tamamlandıktan sonra, sıra, öğrencilerin metni doğru anlayıp anlamadıklarını ve yazarak anlatma esnasında dilbilgisi ve yazma kurallarını ne ölçüde yerine getirebildiklerinin kontrolü aşamasına gelmiştir. Bir sonraki derste grupların yazdıkları metinler öğretmen tarafından grubu oluşturan öğrencilerle birlikte incelenmekte, içerik ve dilin kullanımı açısından eksikler ve yanlışlıklar öğrencilere

açıklanmaktadır. Tüm grupların yazdıkları tek tek incelendikten sonra sınıfın genelinde yapılan hatalar öğretmen tarafından öğrencilere açıklanmaktadır. Çoğu zaman daha önce dinledikleri ve aktarılması istenen metin öğrencilere bir kez daha okunmaktadır.

Çalışmalarımızda teyp kullanarak metinlerin dinletilmesine, kasetlerde uygun metinleri bulmak çok güç olduğu için az yer verilmektedir. Dinletilen metinler genelde masal türü (Märchen) olmaktadır.

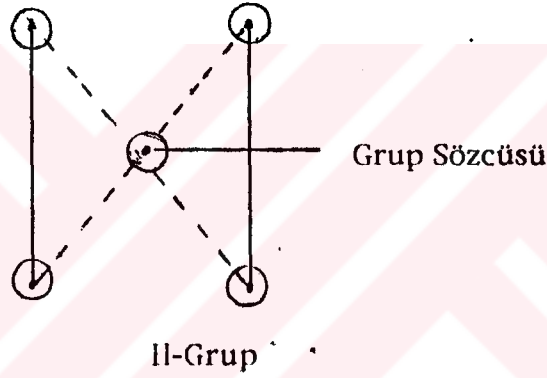
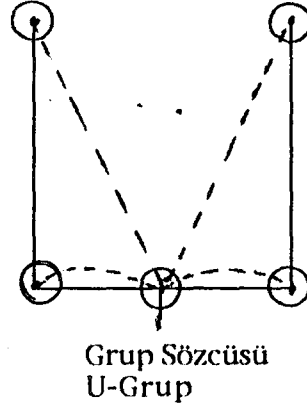
Almanca bölümleri hazırlık sınıflarındaki grup çalışmalarında özellikle birinci yarıyılta "Alles Gute"²⁸ adlı Almanca öğretimi için hazırlanmış olan video kasetlerindeki yaklaşık 10 dakikalık kısa filmlerden yararlanmanın da doğru olacağını düşünmekteyiz. Metinlerle yapılan grup çalışmalarındaki metin aktarımı işlemi, bu kısa filmlerin öğrenciye iki kez izletilmesinden sonra da gerçekleştirmek istediğimizde, öğrencilerin daha istekli olduklarını saptadık. Bu çalışmalarda konuşmalar Almanlar tarafından gerçekleştirildiği için ve doğal ortam söz konusu olduğu için öğrencilerin ilgilerini daha çok çekmekte ve öğrenciler konuşulanları anlamak için daha çok gayret göstermektedirler.

Yabancı dil öğretiminde, grup çalışmaları yapılırken grupları oluşturan öğrencilerin oturma düzeni, grupların sınıf içerisindeki yerleşimi ve dersanede ki ders araç ve gereçlerinin düzeni ile öğretmenin gruplar arasında dolaşabilmesi, bir plânlama gerektirmektedir. Öğrencilerin grup içerisindeki oturma düzeni grup öğrenci sayısına göre düzenlenmelidir. Gruplar U şeklinde oturabilecekleri gibi H şeklinde de oturabilmelidirler. Her iki konuma göre oturuş

---

²⁸"Alles Gute", eine Produktion von Inter Naciones und Goethe Institut.

biçimlerini şematize etmek istersek şu oturma biçimleri ortaya çıkmaktadır:

Şekil 1: Öğrencilerin grup içerisinde oturma düzenleri

Her iki oturuş biçiminde de grubu oluşturan öğrencilerin aktarmak istedikleri bilgiler grup sözcüsünde toplanmaktadır. Bu bilgilerin aktarımını grup sözcüleri üstlenmektedirler. Gruplardaki grup sözcülüğü, her yeni konuda grubun bir başka elemanı tarafından yapılmaktadır. Böylece grup sözcüleri topladıkları bilgiler doğrultusunda dinlediklerini veya izlediklerini, yazılı veya sözlü olarak aktarmaya çalışmaktadırlar. Her yeni konu ile birlikte grup sözcülerinin değişmesi de, grubu oluşturan öğrencilerin hem grup içerisinde, hem de grup sözcülüğü yapmaları esnasında sürekli aktif olmalarını sağlamaktadır. Bu tür çalışmaların bir yıllık

uygulanması sonunda, öğrencilerin konuşma, anlama ve anlatma becerileri, dili yazılı ve sözlü kullanmalarındaki performansları çok ileri düzeylere ulaşmaktadır. Bu uygulamaları yaptığımız hazırlık sınıfı öğrencilerinden bir kısmı yıl sonunda üniversite giriş sınavlarına bölüm değiştirmek amacıyla yeniden girdiklerinde Almanca'dan sorulan 75 sorudan 74'ünü doğru yanıtlama başarısını göstermişlerdir.

Sözünü ettiğimiz grup çalışmalarının, hazırlık sınıflarındaki Almanca öğretiminde uygulanmasının dil öğrenmeye büyük katkıları olacağını düşünmekteyiz.

5.7. Öneriler

Almanca bölümleri hazırlık sınıflarında yabancı dil öğretimi ile ilgili önerilerimizi belirtmeden önce bir konuyu açıklamamız gerekmektedir. 1990/91 öğretim yılından beri Atatürk Üniversitesi Almanca Bölümlerindeki hazırlık sınıfı uygulamalarında bazı sorunlar saptadık. Bu sorunlardan en önemlisi derslerde bildirişimsel-işlevsel dil öğretim yönteminin kullanılmamasıdır. Bunun yanında ders programlarının öğrencilerin gereksinimleri ve ön donanımları yeterince saptanmadan hazırlanmış olmasını da söyleyebiliyoruz. Bunlara derslerin yürütülmesindeki koordinasyon eksikliğini de ilave edebiliriz. Bu uygulamalarda dört yılı aşan bir süre içerisinde öğretim elemanları sürekli bir arayış içerisinde olmuşlardır. Ancak, henüz belli bir standart elde edilememiştir. Her yıl hazırlık sınıfında değişik öğretim elemanları görev almakta ve derslerin içerikleri ile yöntemler, bu öğretim elemanlarının bilgi ve becerileri doğrultusunda değişiklikler göstermektedir. Derslerin yürütülmesi hakkındaki önerilerimizi belirtmeden önce,

hazırlık sınıfların da bir ekip çalışması yapılması gerektiğini ve bu sınıflarda uzmanlaşmış öğretim elemanlarının çalışmalarının daha verimli olacağını düşündüğümüzü de belirtmek istiyoruz. Çünkü ekip çalışması, koordinasyonu beraberinde getirecektir. Ayrıca hazırlık sınıflarında orta düzeyde Almanca öğretimi için hazırlanmış bir seri kitabın okutulması ve bu kitaplardaki çalışmaların çeşitli başka kaynaklarla desteklenmesi zorunludur. Teyp, slayt ve video gibi görsel-işitsel ders araç ve gereçlerinden mutlaka yararlanılması gerektiğini de belirtmek istiyoruz. Öğrencilerin derslere daha fazla katılımlarını sağlamak amacıyla, okuma-anlama-yazma ve konuşma derslerinde grup çalışmalarına ağırlık verilmesini özellikle ilk yarıyıldaki konuşma çalışmalarında ikili çalışmaların yapılması gereğini de belirtmek istiyoruz. Seri ders kitaplarının takip edilmediği durumlarda dilbilgisi derslerinin dışında grup çalışmaları ön plana çıkarılmalıdır. Böylece öğrencilerin kendi aralarında iletişim kurmaya çalışmaları ve derslere tüm öğrencilerin aktif bir biçimde katılımı sağlanacaktır. Hazırlık sınıflarındaki dil öğretimi çalışmalarında grup çalışmalarının uygulamalarının çok önemli katkıları ve yararları olacağını düşünmekteyiz.

Hazırlık sınıflarında dil öğretimine başlamadan önce, 'Muafiyet ve verleştirme' sınavlarından sonra, öğrencilerin ön donanımları mutlaka seviye belirleme testleri (Einstufungstest) ile saptanmalı ve uygulamalara daha sonra geçilmelidir. Uygulamalarda öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler ders yılı başında gözden geçirilmelidir. Öğretim elemanlarının koordineli çalışmaları mutlaka sağlanmalıdır. Derslerin koordineli yürütülmesi ve hazırlık sınıflarındaki uygulamaların önceden planlanması,

verimliliği arttırmanın yanında zaman kaybını da önleyecektir.

Ders izlencelerinin belirlenmesinde, haftada 20 saatin üzerinde ders konulmasının yararlı olmayacağını düşünüyoruz. Çünkü öğrenciler ders dışında sosyal etkinliklere zaman ayıramamaktadırlar. Erzurum'un coğrafi konumu ve iklim şartları, öğrencileri tekdüze bir yaşama yöneltmekte, bunlara haftada 24 saat ders eklendiğinde, öğrenciler derslerin çokluğundan şikayetçi olmaktadır. Haftalık 20 saat dersin yeterli olmasıyla birlikte öğrencilerin amaç dilde film izleme ve kütüphaneden yararlanmalarına olanak tanınmalıdır. Bu sınıfların ders izlencelerinde çeviriye yer verilmesinin gereksiz olduğunu düşünüyoruz. Çevirinin sözcük bilgisi ve dilbilgisi çalışmalarına katkıda bulunacağı kesindir. Ancak konuşma, yazma ve anlama açısından çok önemli katkıları olacağını söyleyemiyoruz. Bazı derslerde çeviriye yer verilmesi gerekebilmektedir. Çeviri adı altında haftada 4 saatlik bir uygulamanın gereksiz olduğuna inanıyoruz.

Hazırlık sınıflarındaki Almanca öğretiminde metin çalışmalarının ağırlıklı olarak uygulanmasının çok yararlı olacağını düşünmekteyiz. Metin aktarımı, metin analizi ve metin üretme türünde yapılan dersler, öğrencileri daha üretken kılmaktadır. Bu derslerde resim, slayt, teyp ve video gibi ders araç ve gereçlerinin kullanılması dersleri tek düzelikten kurtarmakla beraber, öğrencilerin ilgilerini daha fazla çekmektedir. Bu nedenlerle bu tür çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir. Metin çalışmalarında göz önünde bulundurulması gereken bir başka konu ise uygun metin seçiminin yapılmasıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, özgün metinlerin kullanılması, öğrencilere öğrendikleri dilin konuşulduğu ülkenin kültürü hakkında da bilgi verecektir.

Öğrenciler böylece metin üzerinde düşünme, metni araştırma, eleştirme ve yeni bir şeyler öğrenme olanağını da elde edeceklerdir.

Dilbilgisi çalışmalarına haftada 4 veya 6 saatlik dersin ayrılmasının çok fazla olduğunu düşünüyoruz. Dilbilgisi çalışmalarının sadece kuralların öğretilmesi şeklinde verilmesi, öğrencileri sürekli kuralları düşünmeye zorlamaktadır. Özellikle daha önce Almanya'da kalma olanağını bulan öğrencilerin, dilbilgisi kurallarını öğrenme gereksinimleri olduğu açıktır. Ancak bu öğrencilere dilbilgisi derslerinde salt kurallar öğretilmemelidir. Değişik teknikler kullanılarak öğrencilerin motivasyonlarını bozmadan dilbilgisi öğretilme yoluna gidilmelidir. Çünkü sürekli olarak kuralların öğretilmesi sonucunda öğrencilerin konuşma becerileri akıcı olmamaktadır. Yazma çalışmalarında ise, düşünme süreci daha fazla olduğu için dilbilgisel hatalar öğrenciler tarafından daha az yapılmakta ve öğrenciler tereddüt ettikleri durumlarda bazı yapıları kullanmamaya yönelmektedirler. Böylece öğrenciler aktarmak istediklerini, sadece doğru olduklarına inandıkları yapılarla aktarmaya çalışmaktadırlar. Burada dilin kullanılmasında belli yapıların sürekli kullanıldığını görmekteyiz. Öğrenciler aktarmak istediklerini değil, belli kalıplar içerisinde aktarabildiklerini aktarmakla yetinmektedirler. Bu nedenle dilbilgisi çalışmalarında kuralların öğretilmesinden çok, dilin bağımsız ve akıcı olarak kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu öğrencilerin birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda da dilbilgisel dersleri alacakları gözönünde bulundurulmalıdır. Dilbilgisi çalışmaları bölümünde sözünü ettiğimiz Schulz Sündermeyer'in "Deutsche Sprachlehre für Ausländer" ve Dreyer, Helke-Schimtt tarafından hazırlanmış olan "Lehr-und Übungsbüch der deutschen Grammatik" adlı

kitapların hazırlık sınıflarındaki dilbilgisi çalışmaları için uygun olmadığını, üst sınıflarda bu kitaplardan yararlanılabileceğini düşünmekteyiz. Hazırlık sınıflarındaki dilbilgisi çalışmalarını, bildirimsel-islevsel yöntem doğrultusunda hazırlanmış olan kitaplarla, kuralların bir durum (Situation) içerisinde öğretilerek sürdürülmesi gereğine inanıyoruz. Örneğin: Dr. Kombinian Braun, Dr. Lorenz Nieder ve Friedrich Schmöe tarafından hazırlanmış olan "Deutsch als Fremdsprache I-A, I-B" adlı kitaplardan ve bu kitapların "Strukturübungen und Tests" adlı alıştırmaya ve test kitaplarından yararlanılabilir. Burada önemli olan öğrencilerin dilbilgisi kurallarını bir durum içerisinde öğrenmeleridir. Bu tarzda hazırlanmış olan "Deutsch Aktiv", "Themen" gibi kitaplardan yararlanılması da uygun olacaktır. Çünkü bu kitaplarla yapılan dil öğretimi, öğrencilere iletişim yeteneği (kommunikative Kompetenz) kazandırmanın yanında, onları üretken (kreativ) olmaya yöneltmektedir.

Hazırlık sınıflarındaki sözcük bilgisi çalışmalarında, öğrencilerin öğrendikleri sözcükleri metin aktarımı, metin analizi ve metin üretme çalışmalarında kullanabilmelerine yönelik uygulamaların yapılması gereklidir. Bu çalışmaların daha çok ilgi çekmesi ve öğrencilerin derse daha çok katılımının sağlanması amacıyla, daha önce sözünü ettiğimiz oyunumsu çalışmalara da yer verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Dersleri yürütecek olan öğretim elemanlarının alanlarında uzmanlaşmış kişiler olması gerektiğini daha önce de belirtmiştik. Öğretim elemanlarının hazırlık sınıfları için uzmanlaşmış olmalarının yanında, derslerin en çok üç öğretim elemanı tarafından yürütülmesinin çok daha yararlı olacağına inanmaktayız. Öğretim elemanı sayısının az olması koordinasyonu kolaylaştıracaktır. Bu öğretim elemanları,

Almanya'da bulunma olanağı bulamayan öğrencilerle yakından ilgilenmelidirler. Aksi halde bu öğrencilerin derslere olan ilgileri azalacaktır.

SONUÇ

1990/91 öğretim yılından itibaren Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca bölümlerinde hazırlık sınıfı uygulamalarına başlanmıştır. Bu uygulamaların amacı; öğrencilere Alman Dili ve Edebiyatı öğretimi alanındaki ders programlarını izleyebilecekleri düzeyde Almanca bilgisi edindirmektir. Öğrencilerin bu programları izleyebilmeleri için belli bir düzeyde Almanca bilgisine gereksinimleri vardır.

Çalışmamızda, Atatürk Üniversitesi Almanca bölümleri hazırlık sınıflarında dört yıldan beri sürdürülmekte olan Almanca öğretimini, bu öğretimin önemli bir bölümü olan bu sınıflarda uygulanan sınavları, öğretimin amacına ulaşmasında takip edilen yöntemleri, uygulanan ders programlarını ve tüm bu alanlarla ilgili olan uygulamalarda karşılaşılan sorunları inceledik. Amacımız her iki Almanca bölümü hazırlık sınıfı uygulamalarındaki aksaklıklara çözüm önerileri getirebilmektir.

Atatürk Üniversitesi bünyesinde bulunan Almanca bölümleri hazırlık sınıflarındaki ders programlarının uygulanmasında, uygulanan sınavlarda, derslerde kullanılan yabancı dil öğretim yöntemlerinde ve aksayan tüm alanların belirlenmesinde gözlemlerden, öğrenci ve öğretim elemanlarının görüş ve düşüncelerinden, öğrenci odaklı çağdaş eğitim ilkelerinden, anketlerden ve resmi belgelerden yararlandık. Öncelikle bu sınıflardaki uygulamalarla ilgili bir durum saptaması yaptık. Sonuçta uygulamalarda karşılaşılan sorunların ve aksaklıkların üç ana başlık altında toplanabileceğini gördük:

- Uygulanan ders programları
- Bu sınıflarda uygulanan sınavlar

-Uygulanan yabancı dil öğretim yöntemleri

Çalışmamızda bu üç konuyu ayrı ayrı irdeledik, uygulamalardaki aksaklıkların kaynaklarına inmeye çalıştık ve öğrenci odaklı çağdaş eğitim anlayışı içerisinde öneriler getirme arayışı içinde olduk. Böylece Almanca bölümleri hazırlık sınıflarında kuruluş amacına, bir başka deyişle, amaçlanan düzeyde almanca bilgisinin öğretilmesine ve öğrencilerin amaç dilde bildirişim yeteneği kazanmalarına yönelik olarak yabancı dil öğretimi yapılmasına yardımcı olabilmeyi amaçladık.

Derslerin yürütülmesi ile ilgili durum saptaması sonucunda her iki Almanca bölümü hazırlık sınıflarında şu hususları belirledik:

- Hazırlık sınıflarında görev alan öğretim elemanları sık sık değişmektedir.
- Dersler bu sınıflarda görev alan öğretim elemanlarının bilgi, beceri ve deneyimleri doğrultusunda yürütülmektedir.
- Hazırlık sınıflarında görev alan öğretim elemanlarının değişmesi ile birlikte uygulanan yöntem ve ders materyalleri de değişmektedir.
- Bu sınıflarda yöntemsel bir arayış devam etmektedir.
- Dersler dilbilgisi ağırlıklıdır.
- Dilbilgisi çalışmalarının en önemli kısmını dilbilgisi kurallarının öğretilmesi oluşturmaktadır.

Oysa günümüzde yabancı dil öğretimi ile yakından ilgili olan dilbilim, toplumbilim, ruhbilim gibi bilim dallarındaki ve yabancı dil öğretimi alanında kullanılan ders araç ve gereçlerinin üretildiği teknolojilerdeki gelişmeler salt dilbilgisi kurallarının öğretilmesinin yerine, dilbilgisinin

daha çok otantik bir metin içerisindeki bir durum (Situation) içerisinde verilmesini öngörmektedir. Öğrenci odaklı çağdaş yabancı dil öğretiminde öğrencilerin bildirişim yeteneği (Kommunikationsfähigkeit) kazanmaları ve öğrendiklerini bağımsız olarak kullanabilme becerisini göstermeleri gerekmektedir. Bu ise günümüzde ancak bildirişimsel-İşlevsel (Kommunikativ-Funktionale Methode) yöntemin uygulanması sonucu gerçekleşebilir. Çünkü günümüzde yabancı dil öğretimindeki gelişmeler sonucunda varılan ortak nokta budur.

Yabancı dil öğretiminde ders programlarının hazırlanmasında (curriculara Planung) öğrencilerin ön donanımlarının ve gereksinimlerinin saptanması zorunludur. Ancak bu doğrultuda hazırlanan ders programlarının ve bildirişimsel-işlevsel yöntemin uygulanması, yapılacak yabancı dil öğretiminin başarıya ulaşmasında yeterli olmamaktadır. Bu dersleri yürütmede görev alan öğretim elemanlarının sayısı, pedagojik formasyonları, deneyimleri, öğrencilerin motivasyonları, ders araç ve gereçleri de başarıda çok önemli rol oynamaktadır. Yaptığımız incelemelerde sözünü ettiğimiz hazırlık sınıflarında derslerin yürütülmesinde dört veya beş öğretim elemanı görevlendirildiğini ve her yıl bu elemanların çoğunun değiştiğini görmekteyiz. Bu öğretim elemanlarının başarılı olabilmeleri için aralarında sıkı bir işbirliği yapmaları ve derslerin koordineli olarak yürütülmesi zorunludur. Öğretim elemanlarının sık sık değişmemesi gerekmektedir. Aynı zamanda derslerin yürütülmesindeki koordinasyonun sağlanmasında öğretim elemanı sayısının az olmasının daha yararlı olacağını düşünmekteyiz. Kanımızca dersleri yürütecek öğretim elemanı sayısı en çok üç olmalıdır.

Yabancı dil öğretim yöntemlerini ve sistemleri iyi bilen, pedagojik formasyon sahibi öğretim elemanları tarafından koordineli olarak yürütülecek derslerin amaçlanan dil düzeyine ulaşmasında çok büyük katkıları olacaktır. Bu sınıflardaki Almanca öğretiminde ikili çalışmalar (Partnerarbeit) ve grup çalışmaları (Gruppenarbeit) yapılması, öğrencilerin bildirişim sağlama yeteneklerine önemli katkılar sağlayacaktır. Böylece öğrencilere "okuma-anlama-konuşma ve yazma" gibi dört temel beceri kazandırılması sağlanabilecektir.

Bu hazırlık sınıflarında karşılaşılan önemli sorunlardan biri de; ders programlarının düzenlenmesinde karşımıza çıkmaktadır. 1990 yılından itibaren uygulanmaya başlanan hazırlık sınıflarının ders programlarında haftada en az 20 ve en çok 30 saat Almanca dersi öngörülmektedir. Haftalık ders saati sayısı ve ders programlarının belirlenmesi, bölümlerin yetkisine bırakılmıştır. Her iki Almanca bölümünün hazırlık sınıflarında ders saatleri sayısı ile ders programlarında farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin;

- Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Bölümü hazırlık sınıfında haftada 24 saat ders yapılırken, Fen-Edebiyat Fakültesi Almanca Bölümü hazırlık sınıfında haftada 20 saat ders yapılmaktadır.
- Bir bölümün hazırlık sınıfında "çeviri" dersi varken, diğer bölümde böyle bir dersin bulunmaması.
- Ders içeriklerinin ve uygulamalarının farklılıklar göstermesi.

Her iki bölümün hazırlık sınıflarının kuruluş amaçlarının aynı olması, öğrencilerin genelde Almanya'da kalma olanağı bulan kişiler olmaları ve bu öğrencilerin öndonanımları ile gereksinimlerinin aynı olmasına karşın, farklı uygulamalar

yapılmasının doğru olmadığını düşünüyoruz. Uygulamaların farklılığı aynı amaca ulaşmayı olanaklı kılmamaktadır. Her iki bölümün öğrencilerinin bu farklılıkları bilmeleri motivasyonu olumsuz olarak etkilemektedir.

Kanımızca, Almanca bölümleri hazırlık sınıflarında haftada 20 saatin üzerinde ders verilmesi doğru değildir. Çünkü, yabancı dil öğretiminde öğrencinin öğrenmekte olduğu dil ile ilgili çalışmalarına ders dışında da zaman ayırması gerekmektedir. Haftada 24 veya daha fazla saatlik Almanca dersi gören bir öğrencinin ders saatlerinin dışında kütüphane ve laboratuvarlardan yararlanma olanağı da pek yoktur.

Ders programlarının hazırlanmasında üst sınıflardaki ders programlarının da dikkate alınması gereğini de belirtmek istiyoruz. Hazırlık sınıfları dışında birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda Almanca öğretimine yönelik derslerin bulunması da hazırlık sınıf ders programlarının hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Tüm bu nedenlerden dolayı hazırlık sınıflarındaki ders programlarının bir dil kursu yaklaşımı içerisinde ele alınıp hazırlanması, haftada en çok 20 saatlik bir kurs öngörülmesi ve derslerin içeriklerinin de üst sınıflardaki programlar gözönünde bulundurulması hazırlanmasının daha yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Hazırlık sınıfı uygulamalarında saptadığımız önemli sorunlardan biri de hazırlık sınıflarına katılacak olan veya hazırlık sınıflarını aşan öğrencilerin belirlendiği "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarında karşımıza çıkmaktadır. Burada söz konusu olan, bu sınavların öğrencilerin Almanca bilgilerini yeterince ölçüp ölçmediğidir. Sınavlarla ilgili uygulamaları gözden geçirdiğimizde, hazırlanan sınav sorularının büyük bir bölümünü dilbilgisi sorularının

oluşturduğunu görmekteyiz. Bu sınavlarda zaman zaman kompozisyon yazma ve çeviri sorularına da rastlamaktayız. Bunların dışında okunan bir metin ile ilgili soruların öğrenciler tarafından yanıtlanması da istenmektedir. Bu sınavlarda genel olarak öğrencilerin dilbilgisi, yazma ve anlama yeteneklerinin belirlenmesine çalışılmaktadır. Uygulanan bu sınavlarda konuşma yeteneğinin belirlenmesi için sözlü sınavlara yer verilmemektedir.

Hazırlık sınıflarında öğretim yılı sonunda yapılan "Yeterlik" sınavlarında ve "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarında öğrencilerin Almanca bilgilerinin düzeyi belirlenmek istenmektedir. Almanca bilgisinin belirlenmesinde öğrencilerin bu dilde "okuma-anlama-yazma-konuşma" alanlarındaki becerileri ile bu dilde iletişim kurma yeteneklerinin ölçülmesi gerekmektedir. Yaptığımız incelemelerde öğrencilerin Almanca bilgilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan sınavlarda metinlerden, metin analizi (Textanalyse), metin aktarımı (Textwiedergabe) ve metin üretme (Textproduktion) çalışmalarından yeterince yararlanılmadığını gördük. Bu sınavlardaki sorular dilbilgisi ağırlıklıdır. Sözlü sınavlara yer verilmemektedir. Bu nedenlerden dolayı sınavları ayrıca ele aldık.

Çalışmamızın sınavlarla ilgili bölümlerinde "Muafiyet ve Yerleştirme" sınavlarını Almanya'daki üniversitelerde yabancı öğrencilere uygulanan "P.N.d.S" (Prüfung zum Nachweis deutscher Sprachkenntnisse) sınavlarıyla karşılaştırdık. Çünkü her iki sınavda da öğrencilerin esas öğretime başlamadan önce yeterli Almanca bilgisine sahip olup olmadıkları belirlenmek istenmektedir. Ancak amaçlanan dil düzeyleri farklıdır. Bu nedenle "P.N.d.S" sınavlarından yararlanılabileceğini düşünmekteyiz. Bu ise sınavlarla ilgili tartışmaların ortadan kalkmasını ve dolayısıyla "Muafiyet ve

Yerleştirme" sınavlarını kazanamayan öğrencilerin motivasyonlarını olumlu yönde etkileyecektir. Sınavların hazırlanmasında ve öğrencilerin Almanca bilgi düzeylerinin daha sağlıklı belirlenmesinde "P.N.d.S" sınavlarının biçimsel olarak örnek alınmasının bir çok sorunu ortadan kaldıracığına inanmaktayız.

Özet olarak belirtmemiz gerekirse bu çalışmamızla üniversitelerimiz Almanca bölümlerinin hazırlık sınıflarındaki Almanca öğretiminde, uygulamalarda karşılaşılan sorunların giderilmesine yardımcı olabilmeyi amaçladık. Uygulamaların önemli bölümlerini oluşturan "Yöntemler", "Programlar" ve "Sınavlar" ile ilgili aksaklıklara çözüm önerileri getirmeye çalıştık. Yabancı dil öğretiminde öğrencilerin motivasyonu başarıyı önemli ölçüde etkilemektedir. Hazırlık sınıflarındaki öğretimin başarıya ulaşmasında derslerin uzmanlaşmış, deneyimli, pedagojik formasyon sahibi ve yabancı dil öğretimi alanındaki gelişme ve yenilikleri yakından izleyen öğretim elemanları tarafından koordineli olarak yürütülmesi mativasyonu ve başarıyı birlikte getirecektir.

KAYNAKÇA

- APPELTAUER, Ernst, "Einführung in den gesteuerten Zweitspracherwerb", Max Hueber Verlag, München, 1987
1. Auflage
- BAŞKAN, Ö: "Yüksek Öğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Saptamalar", İzlem I, 1978
- BAŞKAN, Özcan, 'Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler ve Çözümler',
İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, 1969, yayın no: 1475
- BRAUN, K., Lorenz, N., Schmoe, F. "Deutsch als Fremdsprache"
Ernst Klett verlag, Stuttgart, 1972
- DE SAUSSURE, F.: Genel Dilbilim Dersleri. Türkçe çeviri,
Ankara, 1985
- DEMİRCAN, Ömer, 'Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil'.
Remzi Kitabevi, 1988, İstanbul
- DEMİRCAN, Ömer, "Türkiye'de Yabancı Dil Üzerine Bir
Kaynakça Denemesi, Yabancı Dil Öğretim Sorunları:
Gözlemler ve Öneriler", İ.Ü. Yabancı Diller Yük. Okulu.
Y. No: 20
- DEMİRCAN, Ömer, 'Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri', Elif
Kitabevi, İstanbul, 1. baskı, 1990
- DEMİREL, Özcan, 'Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler-Yöntemler
Teknikler', USEM Yayınları-6, 1990, Ankara
- DREKE M. Lind W., 'Wechselspiel', Langenscheidt KG, Berlin
1986

- DREYER, Helke-Schmitt, "Lehr-und Übungsbuch der deutschen Grammatik" Verlag für Deutsch, München, 1991
- EGGERS, Dietrich, 'Prüfung zum Nachweis deutscher Sprachkenntnisse', Verlag Lambert Lensing GmbH, Dortmund, 1982
- EPPERT, Franz, 'Deutsche Wortschatzübungen', Max Hueber Verlag, München, 1983
- ERTAY, Mustafa, (Tümok adına), 'İzlem Yabancı Dil Öğretimi Dergisi', Uğur Basımevi-Eskişehir, 1979, sayı 2
- ERTÜRK, Selahattin, "Eğitimde Program Gelistirme", Meteksan Tesisleri Basımevi, Ankara, 1984
- FISCHER, H., Uerpmann, H., 'Einführung in die deutsche Sprachwissenschaft', Ehrenwirth verlag, München, 1987
- HENRICI, Gert, 'Studienbuch: Grundlagen für den Unterricht im Fach Deutsch als Fremd-und Zweitsprache (und anderer Fremdsprachen)', Ferdinand Schöningh, Paderborn, 1986
- KOCAMAN, A., "Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler", Türk Dili, 379-380, 1983,
- KOÇ, S.: "Belirli Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi," İzlem 2, 1979
- MÜLLER, Helmut, "Der eine und der andere" Szenische Dialoge, Ernst Klett Verlag, Stuttgart, 1983
- NEUNER, G., Krüger, M. Grewér, U., 'Übungstypologie zum kommunikativen Deutschunterricht', Langenscheidt, 1981, Berlin

- POLAT, Tülin, 'Kültürlerarası Etkin Bir Sürec: Yabancı Dilde Okuma-Anlama', Alman Dili ve Ed. Dergisi VII, İstanbul, 1990
- ROSCHECK, Manfred, "Arbeitstexte zur Methodik des Deutschunterrichts an Mittelschulen", Tez Basımevi, Ankara, 1978
- SAYIN, Sârâ, 'Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yazın Eğitiminin Yeri' İ.Ü. Edeb. Fak. Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Dilbilim Dergisi VIII, 1989 Ayrı Basım, İstanbul
- SCHUH, Hermann, '2000 Wörter und was man damit machen kann', Max Hueber Verlag-München, 1983
- SEBÜKTEKİN, Hikmet, 'Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem: Dil İzlenceleri', B.Ü. yayın no: 273
- SENEMOĞLU, O. "Yabancı Dil Öğretiminde Dil Düzeyleri Sorunsalı", Türk Dili 379-380, 1983
- TAPAN, Nilüfer, 'Orta Öğretim Almanca Ders Kitaplarına Çözümlevici ve Değerlendirici Bir Yaklaşım', İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alm: Dili ve Ed. Bilim Dalı, Doktora Tezi 1989, No: 777

ÖZGEÇMİŞ

İbrahim Halil Yurtcan 28 Ocak 1950'de Antakya'da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini Antakya'da tamamladı. 1970-71 yıllarında Berlin'de Almanca kurslarına katıldı. 1972-73 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenimine başladı. 1976 yılında öğrenimini tamamladı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Temel Bilimler ve Yabancı Diller Yüksek Okulunda asistan olarak göreve başladı. 1979 yılında Alman Akademik mübadele teşkilatının (DAAD) bursunu kazanarak 16 ay Erlangen Üniversitesinde araştırmalarda bulundu. 1981-82 yılları arasında askerlik görevini Çankırı Astsubay Hazırlama Okulunda yedek subay öğretmen olarak yaptı. 1991 yılında Yüksek lisans çalışmasını tamamladı. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışmakta olan İbrahim Halil Yurtcan evli ve iki çocuk babasıdır.

ANKETLER

FORM-I

Sevgili Öğrenciler,

Yabancı dile olan ilgi derecenizi ve hazırlık sınıfları ile ilgili düşüncelerinizi tespit etmek amacıyla hazırlanan bu anket formundaki sorular konu ile ilgili bir araştırmada kullanılacaktır. Anket ile ilgili sorulardan kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz.

Gösterdiğiniz ilgiye teşekkür ederim.

İbrahim Halil Yurtcan

Öğretim Görevlisi

- A= -Adınız ve Soyadınız .....
- Bölümünüz Almanca İngilizce Fransızca
- Orta öğrenimdeki yabancı diliniz
- Almanca İngilizce Fransızca
- Yaşınız.....
- Doğum yeriniz .....
- Ailenizin yaşadığı yer .....
- Daha önce herhangi bir öğretim kurumunda öğrenim gördünüz mü?
- Evet Hayır
- Cevabınız evet ise şu anda okuduğunuz branş ile ilgili midir?
- Evet Hayır
- Annenizin öğrenim durumu:
- İlk Orta Lise Üniversite Okur-yazar değil Lisansüstü
- Babanızın öğrenim durumu:
- İlk Orta Lise Üniversite Okur-yazar değil Lisansüstü

-Ailenizde sizden başka yüksek öğrenim gören veya görmekte olan kardeşiniz var mı? Evet Hayır

-Ailenizin ekonomik durumu

Kötü Orta İyi Çok iyi

-Öğrenim esnasında burs veya kredi almak istiyor musunuz?

Evet Hayır

-İlk kez yabancı dil ile nerede tanıştınız?

Yurt içinde Yurt dışında

-Cevabınız yurt içinde ise

Ailede İlkokulda Orta öğrenim kurumlarında

Diğer (Belirtiniz) .....

-Şu anda öğrenimini gördüğünüz yabancı dilin kullanıldığı ülkede bulundunuz mu? Evet Hayır

-Cevabınız evet ise süresi .....

-Hangi amaçla?

Öğrenim Çalışma Turistik Aileden dolayı Diğerleri

-Öğrenim gördüğünüz yabancı dilde gazete, kitap v.b. yayınlardan şu ana kadar okuduğunuz oldu mu? *

Evet Hayır

-Cevabınız evet ise hangileri?

Kitap Gazete Edebi roman Magazin Çocuk öyküleri

Diğer (belirtiniz) .....

-Öğrenim gördüğünüz yabancı dil ile ilgili radyo ve televizyon programlarını izleme olanağı buldunuz mu?

Evet Hayır

-Cevabınız evet ise anlama düzeyiniz

Çok iyi İyi Orta Az Çok az

-Kendinizi okuma-yazma-anlama-konuşma alanında değerlendiriniz.

	Yetersiz	Orta	İyi	Çok iyi
Okuma	☐	☐	☐	☐
Yazma	☐	☐	☐	☐
Anlama	☐	☐	☐	☐
Konuşma	☐	☐	☐	☐

B= -Bu öğrenim dalını isteyerek mi seçtiniz?

Evet Hayır

-Cevabınız hayır ise aynı branşta öğrenimi sürdürmeyi düşünüyor musunuz?

Evet Hayır

-Bu branşı seçmekteki amacınız:

- Öğretmen olmak istiyorum
- Çevirmen olarak çalışmak istiyorum
- Turizm sektöründe çalışmak istiyorum
- Sadece üniversite mezunu olmak istiyorum
- Araştırmacı olmak istiyorum
- Bu dile ilgi duyuyorum
- Diğerleri (belirtiniz) .....

C= - Hazırlık sınıfları için uygulanan sınavın türü

Test Klasik Yarı Test -Yarı Klasik

-Sözlü sınav yapıldı mı?

Evet Hayır

-Sizce sözlü sınav gerekli miydi?

Evet Hayır

-Bu sınavın gerçek bilginizi ölçtüğü düşüncesinde misiniz?

Evet Hayır

-Cevabınız hayır ise nedeni

Teste alışık değilim

Sözlü sınav yapılmadığı için

Soru başlıklarını anlayamadım

Cevaplama süresi yeterli değil

Sınava konsantre olamadım

Sınav esnasında rahatsızdım

Diğer (belirtiniz) .....

-Hazırlık sınıfından beklentileriniz

Eksik bilgilerimi tamamlamak

Üst sınıflardaki dersleri daha iyi takip edebilmek

Öğrenim gördüğüm yabancı dilde bir temel oluşturmak

Eskiden var olan bilgilerimi tazelemek

-Sizce hazırlık sınıfları kaçar kişi olmalıdır?

10 Kişi 15 Kişi 20 Kişi 30 Kişi Daha fazla

FORM-2

Yabancı diller bölümleri

Tarih .../.../.....

Hazırlık sınıfları

Fakülte adı .....

Bölümü .....

Hazırlık sınıfı haftalık ders saati .....

Bölümünüz hazırlık sınıfındaki dil öğretiminde hangi metod uygulanmaktadır?

 ( ) Kommunikatif metod ( ) Direkt metod ( ) Audiovisuell - Audiolingual ( ) Dilbilgisi - çeviri ( ) Karma yöntem

Dersleri yürütmekte olan öğretim elemanı sayısı .....

Hazırlık sınıfı öğrenci sayısı .....

Grup sayısı .....

Kursların sonunda yapılan "Yeterlik" sınavına katılan öğrenci sayısı .....

Başarı oranı % .....

Uygulanan sınav türü?

 ( ) Klasik ( ) Test ( ) Yarı klasik - Yarı test ( ) Sadece çoktan seçmeli ( ) Doldurmalı

Kompozisyon yazdırıldı mı? ( ) evet ( ) hayır

Çeviri sorusu var mı? ( ) evet ( ) hayır

Ders programlarındaki haftalık ders saati dağılımı

Dilbilgisi ... saat

Metin okuma ... saat

Yazma ... saat

Konuşma ... saat

Sözcük bilgisi ... saat

Duyduğunu anlama ... saat

Laboratuvar çalışması ... saat

Gruplar arasında farklı uygulamalar var mı? ( ) evet ( ) hayır

Grupların belirlenmesinde seviye belirleme sınavı yapıldı mı?

( ) evet ( ) hayır

Kurslarda bir kitap serisi takip ediliyor mu? ( ) evet ( ) hayır

İbrahim Halil Yurtcan

FORM-3

Sevgili Öğrenciler,

Hazırlık sınıfları ile ilgili düşüncelerinizi saptamak amacıyla, bu anket formundaki sorular konu ile ilgili bir araştırmada kullanılacaktır. Anket ile ilgili sorulardan kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz.

Gösterdiğiniz ilgiye teşekkür ederim.

İbrahim Halil Yurtcan

Öğretim Görevlisi

- A- Adınız ve Soyadınız .....
- Bölümünüz ( ) Almanca ( ) İngilizce ( ) Fransızca
- Orta öğretimdeki yabancı diliniz
- ( ) Almanca ( ) İngilizce ( ) Fransızca
- Yaşınız .....
- Doğum yeriniz .....
- Ailenizin yaşadığı yer .....
- Görmekte olduğunuz bu öğrenimin dışında daha önce herhangi bir yüksek öğretim kurumunda öğrenim gördünüz mü? ( ) evet ( ) hayır
- Ailenizin ekonomik durumu
- ( ) kötü ( ) orta ( ) iyi ( ) çok iyi
- İlk kez yabancı dil ile nerede tanıştınız?
- ( ) yurt içinde ( ) yurt dışında
- Cevabınız yurt içinde ise
- ( ) Ailede ( ) İlkokulda ( ) Orta öğretim kurumlarında ( )
- Diğer (belirtiniz) .....

-Şu anda öğrenimini gördüğünüz yabancı dilin kullanıldığı ülkede bulundunuz mu? ( ) evet ( ) hayır

-Cevabınız evet ise süresi ..... yıl

-Öğrenim gördüğünüz yabancı dilde gazete, kitap v.b. yayınlardan okuduğunuz oldu mu? ( ) evet ( ) hayır

-Cevabınız evet ise hangileri?

( ) Kitap ( ) Gazete ( ) İdebl roman ( ) Magazin ( ) Çocuk öyküleri ( )
Diğer (belirtiniz) .....

-Öğrenim gördüğünüz dilde radyo ve televizyon izleme olanağınız oldu mu?

( ) evet ( ) hayır

-Cevabınız evet ise anlama düzeyiniz

( ) çok iyi ( ) iyi ( ) orta ( ) az ( ) çok az

-Kendinizi okuma-yazma-anlama-konuşma alanında değerlendiriniz.

	yetersiz	orta	iyi	çok iyi
Okuma	( )	( )	( )	( )
Yazma	( )	( )	( )	( )
Anlama	( )	( )	( )	( )
Konuşma	( )	( )	( )	( )

-Bu öğretim dalını isteyerek mi seçtiniz?

( ) evet ( ) hayır

B= Üniversiteye girerken bölümünüzde hazırlık sınıfı olduğunu biliyormuydunuz?

( ) evet ( ) hayır

-Hazırlık sınıfı için uygulanan sınavı başaracağınıza inanıyor muydunuz?

( ) evet ( ) hayır

-Hazırlık sınıfı için uygulanan sınavı başaracağınıza inanıyor muydunuz?

( ) evet ( ) hayır

-Sizce bu sınav yabancı dil düzeyinizi yeterince ölçüyor muydu?

( ) evet ( ) hayır

-Sizce sözlü sınav gerekiyor muydu?

( ) evet ( ) hayır

☞ Birinci sınıftan itibaren hazırlık sınıfı okuyan öğrencilerle aynı sınıfta mı öğreniminizi sürdürüyorsunuz?

( ) evet ( ) hayır

-Cevabınız evet ise sizinle hazırlık sınıfı okuyan öğrenciler arasında sizce bir farklılık var mı?

( ) evet ( ) hayır

-Cevabınız evet ise, bu farklılık aşağıdaki alanlardan hangisinde daha belirgin olarak göze çarpmaktadır?

( ) Gramer ( ) Okuma ( ) Yazma ( ) Konuşma ( ) Anlama ( )

Kültür derslerinde ( ) Kelime bilgisi ( ) Derslere daha aktif katılım

-Derslerin işlenmesi esnasında kendinizi hazırlık sınıfı okuyan öğrencilerden hangi bakımdan daha az bilgili hissediyorsunuz?

( ) Gramer ( ) Okuma ( ) Yazma ( ) Konuşma ( ) Anlama ( ) Hiçbiri

-Sizce hazırlık sınıfında okumuş olan öğrencilerin derslerde avantajlı oldukları durum veya durumlar var mı?

( ) evet ( ) hayır

-Sizce derslere katılımında bir farklılık var mı? Varsa hangi durumlarda kısaca belirtiniz.

T. C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : 220/6249

Konu : .....

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
Kayıt No: 11991
Tarih: 11.6 AGUSTOS 1983

Ankara / /

7 8 TEMMUZ 1983

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne
ERZURUM

Yükseköğretim Kurulunun 19 Temmuz 1983 tarihinde yaptığı toplantıda kabul edilen Yabancı Dilde Eğitim-Öğretim Yapan Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Hazırlık Eğitimi ile İlgili Esaslar ilişkide gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

BAŞKAN ADINA

Tahsin Özgüç
Başkan Vekili

Eki: 1

DAĞITIM :

Üniversite Rektörlüklerine
Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığına

Öğrenci İş. Md.
4.5.1983

San. Özküçük
8.7.13
37

4.171

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİ VE YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
EREĞLİR

9 AĞUSTOS 1983

SERVİS : Öğrenci İşleri
Sayı : 500.3/613-5790
KONU : Dil Hazırlık Eğitimi İle
ilgili esaslar.

FEN-EDBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından alınan 28 Temmuz 1983 gün ve 220/6249 sayılı yazısı ile YÖK'ün 19 Temmuz 1983 tarihinde yaptığı toplantıda kabul edilen "Yabancı Dilde Eğitim-Öretim Yapan Yükseköğretim Kurumları da Yabancı Dil Hazırlık Eğitimi ile ilgili esaslar" Konulu yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr.Macit ÜZHAN

İNZA

Rektör Vekili

Emi: 3

- 1- Batı Dilleri ve Ed.Bölüm Başkanlığına
- 2- Öğrenci İşlerine
- 3- Yök Dosyasına

Dekan /İmza

ASLININ AYNI DİR

Kemal EĞİLMEZ

Yazı ve Özlük İşleri Şefi

3232

10.8.1983

500

Eğitim-Öğretimini kısmen veya tamamen bir yabancı dilde yapan Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Hazırlık Öğretimi ile ilgili Esaslar :

- 1- Öğrenciler, öğretimde kullanılacak yabancı dilde bir yeterlik sınavına tabi tutulurlar. Yeterlik sınavını başaran öğrenciler kabul etmiş oldukları esas programlara başlarlar.
- 2- Yeterlik sınavına girmeyen veya girip de başaramayan öğrenciler için bir yıla kadar süreli Yabancı Dil Hazırlık Öğretimi programı uygulanır.
- 3- Yabancı dil öğretimi normal olarak iki yarıyıl sürer. Her yarıyıl en az 16 haftadan oluşur.
- 4- Öğrenciler, yarıyıl içi sınav ve değerlendirmelerden başka yarıyıl sonu sınavına da tabi tutulurlar.
- 5- Birinci yarıyıl içi sınavı, değerlendirmeler ve yarıyıl sonu sınavı sonucu başarı notu % 80 ve daha yukarı olan öğrenciler, kabul etmiş oldukları esas programdaki ders dağılımları elverdiği takdirde esas programın ikinci yarıyılına, Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile nakledilebilirler.
- 6- Yıl içindeki sınav ve değerlendirmelerle yıl sonu sınavından alınan notların başarı notuna etkisi ilgili Yabancı Dil Hazırlık Biriminin önerisi üzerine Senato tarafından tesbit edilir.
- 7- Başarı notu en az % 60'tır. Bu notu % 40 ve daha fazla olup da % 60'ın altında olanlara 6 haftaya kadar süreli yaz okulu programı uygulanabilir.
- 8- Ders yılı veya yaz okulu sonunda ki başarı notu en az % 60 olan öğrenciler, kabul edilmiş oldukları esas programlara başlarlar.
- 9- Ders yılı sonunda başarı notu % 40'tan az olan öğrencilerle yaz okulu sonunda başarı notu % 60'tan az olan öğrenciler, yeni ders yılı başında yapılacak olan Yeterlik Sınavına yeni öğrencilerle birlikte alınırlar.
- 10- Yabancı dil hazırlık sınıfının yeterlik sınavlarında başarılı olamayan öğrenciler, Üniversiteye girişte kabul edildikleri esas programı uygulayan ve yabancı dilde eğitim yapmayan diğer Üniversitelerin Birinci sınıflarına nakledilebilirler. Nakiller öğrencinin baş vurusu üzerine ÖSYM tarafından yapılır. Nakillerde öğrencinin Üniversiteye giriş sınavında almış olduğu puanın nakil edileceği program için geçerli puandan az olmaması ve program kapasiteleri göz önün-

- 11- Yabancı Dil Hazırlık Öğretimi Programlarına lisansüstü programlara kabul edilen öğrencilerle yatay geçiş esaslarına göre lisans öğretimi ara sınıflarına kabul edilen ve dersleri izleyebilecek düzeyde yabancı dil bilmeyen öğrenciler de (öğretim elemanı sayısı ve fiziki imkânlar yeterli olduğu takdirde) alınabilirler. Bu durumda ki öğrencilere de aynı esaslar uygulanır.
- 12- Hazırlık eğitimi sırasında, geçerli mazereti olmadan otuz gün ve daha fazla devamsızlığı olan öğrencilerin Yüksek Öğretim Kurumları ile ilişkileri kesilir.

T.C.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
KÂZIM KARABEKİR EĞİTİM FAKÜLTESİ
DEKANLIĞI
ERZURUM

16 MART 1990

BÖLÜMÜ :

SERVİS : Öğrenci İşleri
SAYI : 500.5.8/796
KONU : Fak.Kur.Kararı.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Fakültemiz Fakülte Kurulunun 13.2.1990 tarih ve 3/9 sayılı oturumunda alınan karar metni aşağıya çıkarılmıştır.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof.Dr.Şerif AKTAŞ

Şerif Aktaş
DEKAN

KARAR-9 Fakültemiz Yabancı Diller Eğitimi Bölümü İngilizce Eğitimi Anabilim Dalı, Almanca Eğitimi Anabilim Dalı ve Fransızca Eğitimi Anabilim Dalarında "HAZIRLIK SINIFI " açılması ile ilgili Bölüm Kurul Kararı görüşüldü.

Yabancı Diller Eğitimi Bölümünde okuyan öğrencilerin liselerden yabancı dillerle ilgili yeterli bilgi ve beceri kazanmadan Üniversiteye geldikleri; bu sebeple de adı geçen bölümde uygulanan programları takip etmekte çok güçlük çektikleri bilinmektedir. Başka Eğitim Fakültelerinde de hazırlık sınıflarının açıldığı dikkate alınarak 1990-1991 Eğitim-Öğretim yılından itibaren Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 19.7.1989 tarih ve EÖ/07.01.002-2366-15190 sayılı yazıları gereğince Fakültemiz Yabancı Diller Eğitimi Bölümü 1. sınıflarına "HAZIRLIK SINIFI" açılmasına ve hazırlık sınıfı uygulamasında seviye sınavında başarılı olamayanların iki yarıyillik hazırlık programına tabi tutulmasına, bu programda da başarılı olamayanlara iki yarıyillik ek süre tanınmasının Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Önlisans ve Lisans Öğretim ve sınav Yönetmeliğinin 10.maddesine eklenmek üzere resmi gazetede yayınlanmasının Rektörlük Makamına arzına oy birliğiyle karar verildi.

Belge : 1

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
HAZIRLIK SINIFLARI
EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNERGESİ

Bu yönerge Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın 25.6.1985 tarih ve 35.39.622 Sayılı kararına dayanılarak hazırlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM:

Amaç ve Kapsam :

Madde 1- Bu yönergenin amacı, Atatürk Üniversitesi'ne bağlı Fakülte ve Yüksekokullar içinde yer alan bölüm ve Anabilim dallarıyla ilgili hazırlık sınıflarının eğitim-öğretim esaslarını belirlemektir. Bu yönergede yer alan hususlarda, Yüksek Öğretim Kurulu tarafından çıkarılmış bulunan "Yüksek Öğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapan Yüksek Öğretim Kurumları Yönetmeliği" hükümleri ile Atatürk Üniversitesi On Lisans ve Lisans Yönetmeliği ve diğer ilgili mevzuat esas alınır.

İKİNCİ BÖLÜM :

Yabancı Dil Hazırlık Öğretimi :

Madde 2- Atatürk Üniversitesi'nin yabancı dil hazırlık öğrenimi veren bölüm veya anabilim dalına giren öğrenciler, üniversite öğrenimi kayıtlarının bitiminden sonra ilgili fakülte veya yüksekokul tarafından belirlenecek bir tarihte muafiyet sınavına tabi tutulurlar. Sınavı başaran öğrenciler, esas eğitim-öğretim programındaki dersleri alarak lisans öğrenimine başlarlar. Başarılı olmayan ya da sınava girmeyen öğrenciler hazırlık sınıfına devam ederler.

Madde 3- Hazırlık sınıflarında öğrenim süresi bir akademik yıldır. Bu akademik yıl, her biri 16 haftalık iki yarıyıldan oluşur.

Madde 4- Güz ve bahar yarıyıllarında öğretim her fakülte veya yüksekokulun akademik takviminde belirtilen tarihlerde başlar ve biter.

Madde 5- Hazırlık sınıfı öğrencileri her akademik yılın başında ders kayıtlarının yapıldığı tarihlerde hazırlık sınıflarına kayıtlarını yaptırırlar.

Madde 6- Hazırlık sınıflarında, ilgili anabilim dallarınca hazırlanan programlara göre haftada en az 20 ve en çok 30 saat olmak üzere yabancı dil dersleri verilir.

Madde 7- Her bir anabilim dalının hazırlık sınıfı programı, Bölüm veya Anabilim dalı başkanının görevlendireceği ve bölüm başkanına karşı sorumlu olan bir koordinatörün denetimi altında yürütülür.

SINAVLAR

Madde 8- Hazırlık sınıfı öğretim programında dört tür sınav yapılır ve bu sınavlar 100 puan üzerinden değerlendirilir.

- a) Muafiyet veya Yerleştirme Sınavı
- b) Kısa süreli Sınavlar
- c) Ara Sınavlar
- d) Yeterlik Sınavı

MUAFİYET SINAVI :

Bölüme veya Anabilim dalına girecek yeni öğrencilerin, asıl eğitim-öğretim programındaki dersleri izleyebilecek bir yabancı dil bilgisine sahip olunmadıklarını anlamak, seviyelerini belirlemek amacıyla yeni ders yılına başlamadan önce yapılan bu sınavın süresi en az 120 dakikadır. Muafiyet sınavı yazılı olarak yapılır ve geçer not 100 üzerinden en az 70 tir.

KISA SÜRELİ SINAVLAR:

Öğretim yılı içinde öğrencilerin derslerine sürekli olarak çalışmalarını sağlamak amacıyla hazırlanan kısa süreli sınavlardır. Kısa süreli sınavların süresi 5-20 dakika arasında olup, her yarı yılda bir dersin kısa süreli sınav sayısı en az 6 dir. Yazılı veya sözlü olarak yapılabilen kısa süreli sınavların tarihleri öğrencilere önceden bildirilmez.

ARASINAVLAR:

Her yarı yılda en az bir ara sınav yapılır ve süresi bir ders tidir. Ara sınavların tarihi bölüm veya anabilim dalı Başkanlıklarınca irlenerek öğrencilere önceden duyurulur.

YETERLİK SINAVI :

Bir öğretim yılının ders programını kapsayacak biçimde hazırlanan ve demik yılın bitiminde yapılan bu sınavın süresi 120 dakikadır. Bu sınavda başarı notu, kısa süreli sınavların ortalamasının % 15'i; ara sınavların ortalamasının % 25' i ve yeterlik sınavında alınan notun % 60'ı toplanmasıyla belirlenir. Not ortalaması en az 70 veya daha fazla olan öğrenciler tüm veya anabilim dalının 1. sınıf lisans derslerini almaya hak kazanırlar.

BAŞARISIZ ÖĞRENCİLERİN DURUMU:

Madde 9- Yeterlik sınavında başarı notu 70 in altında olanlar bir sonraki öğretim yılına başlamadan önce yapılan muafiyet sınavına yeni öğrencilerle birlikte yeniden girerler. (Bu sınav bütünleme sınavı yerine geçer) Bu sınavda, 70 veya daha yukarı puan alanlar başarılı sayılırlar. Başarılı olamayan öğrenciler hazırlık sınıfını tekrar okumak zorundadırlar. Durumdaki öğrencilerin bir önceki yılda kısa süreli sınavlarla ara sınavlarında aldıkları notların ortalaması geçersiz olup, yeni öğretim yılının başında hazırlık sınıfına tekrar kayıt yaptırmak ve derelere devam etmek zorundadırlar.

Madde 10- Hazırlık sınıfını tekrar okuyan öğrenciler yıl sonunda yapılan yeterlik sınavında da başarılı olamadıkları takdirde bütünleme sınavı yerine geçmek üzere müteakip muafiyet sınavına girerler. Bundan da başarılı olamayanları takdirde Üniversite ile ilişkileri kesilir.

ÖĞRENCİLERİN DERSLERE DEVAMI :

Madde 11- Hazırlık sınıfı öğrencileri bir öğretim yılı içinde yapılan sınavlarının % 80'ine devam etmek zorundadırlar. Aksi halde devamsız sayılarak yeterlik ve müteakip muafiyet sınavlarına giremez ve doğrudan tekrara girerler. Kısa süreli sınavlara her ne sebeple olursa olsun giremeyen öğrencilerin mazeretleri kabul edilmez ve sınavlar yenilenmez. Ara sınavlara yeterlik ve muafiyet (bütünleme) sınavlarına giremeyen öğrenciler hakkında Atatürk Üniversitesi Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin mazeretlerdeki hükümleri ve geçerli nedenlerle ilgili hükümleri uygulanır.

Madde 12- Bu yönergede belirtilmeyen hususlarda Atatürk Üniversitesi Senatosu karar almaya yetkilidir. Bu yönerge 1990-1990 öğretim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere Atatürk Üniversitesi Senatosunca kabul edilmiş olduğundan itibaren yürürlüğe girer.

Madde 14- Bu yönergeyi Atatürk Üniversitesi Rektörü yürütür.